

**A FONTOSABB TERMÉKPÁLYÁK
2009. ÉVI PIACI FOLYAMATAI**

**Budapest
2010**

Kiadja:

az Agrárgazdasági Kutató Intézet

Főigazgató:

Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:

Biró Szabolcs, Juhász Anikó, Kapronczai István,
Kemény Gábor, Mihók Zsolt (titkár), Popp József,
Potori Norbert, Udovecz Gábor

Készült:

Agrárpolitikai Igazgatóság
Piaci Információs Osztályán

Szerkesztette:

Stummer Ildikó

Készítették:

Stummer Ildikó
Molnár Zsuzsa
Mándi-Nagy Dániel
Isépy Anett
Módos Rita
Thury Eszter
Németh Noémi
Ecsediné Wanek Zsuzsanna

Közreműködött:

Keresztessyné Mohr Katalin
Medináné Lázár Virgília
Szántó-Becz Gábor
Varga Viktória

Opponensek:

Szerdahelyi Péter
Garay Róbert

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. Gabona	7
1.1. Világ- és európai piaci tendenciák	7
1.2. Hazai piaci tendenciák	8
1.2.1. Kínálat	8
1.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	9
1.3. A piaci árak tendenciája	11
2. Olajnövények	17
2.1. Világ- és európai piaci tendenciák	17
2.2. Hazai piaci tendenciák	18
2.2.1. Kínálat	18
2.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	19
2.3. A piaci árak tendenciája	20
3. Cukor.....	23
3.1. Világ- és európai piaci tendenciák	23
3.2. Hazai piaci tendenciák	24
3.2.1. Kínálat	24
3.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	24
3.3. A piaci árak tendenciája	25
4. Sertéshús	27
4.1. Világ- és európai piaci tendenciák	27
4.2. Hazai piaci tendenciák	28
4.2.1. Kínálat	28
4.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	28
4.3. A piaci árak tendenciája	29
5. Baromfihús és tojás	31
5.1. Világ- és európai piaci tendenciák	31
5.2. Hazai piaci tendenciák	32
5.2.1. Kínálat	32
5.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	32
5.3. A piaci árak tendenciája	32
5.4. Az étkezési tojás piaci tendenciái	34
6. Marhahús.....	37
6.1. Világ- és európai piaci tendenciák	37
6.2. Hazai piaci tendenciák	38
6.2.1. Kínálat	38
6.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	38
6.3. A piaci árak tendenciája	38
7. Juhhús	41
7.1. Világ- és európai piaci tendenciák	41
7.2. Hazai piaci tendenciák	41
7.2.1. Kínálat	41
7.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	42

7.3. A piaci árak tendenciája.....	42
8. Tej és tejtermékek	45
8.1. Világ- és európai piaci tendenciák	45
8.2. Hazai piaci tendenciák.....	46
8.2.1. Kínálat.....	46
8.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés.....	46
8.3. A piaci árak tendenciája.....	48
9. Zöldség és gyümölcs.....	51
9.1. Zöldség	51
9.1.1. Európai piaci tendenciák.....	51
9.1.2. Hazai piaci tendenciák	52
9.1.3. A piaci árak tendenciája	55
9.2. Gyümölcs.....	55
9.2.1. Világ és európai piaci tendenciák.....	55
9.2.2. Hazai piaci tendenciák	56
9.2.3. A piaci árak tendenciája	59
10. Szőlő és bor.....	61
10.1. Világ- és európai piaci tendenciák.....	61
10.2. Hazai piaci tendenciák.....	62
10.2.1. Kínálat.....	62
10.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés.....	62
10.3. A piaci árak tendenciája.....	63
Források és rövidítések jegyzéke	65
Mellékletek	67
Mellékletek jegyzéke	68

Bevezetés

A kiadvány a fontosabb hazai termékpályák 2009. évi piaci folyamatait mutatja be elsősorban az ártrendeken keresztül, de – a 2009. évi előzetes mennyiségi információk alapján – a keresleti és kínálati oldalon bekövetkező alapvető változásokra is rámutat. Az összeállítás az AKI Piaci Árinformációs Rendszerének (PÁIR) adataira, valamint a különböző nemzetközi forrásokból származó árinformációkra, továbbá a KSH termelési, iparstatisztikai és külkereskedelmi adataira támaszkodik. A világ és európai keresleti és kínálati tendenciák bemutatásához a FAO, az OECD, az USDA és az EU Bizottság anyagait használtuk fel. A piaci folyamatok vizsgálata az anyagban egységes szerkezetben történik:

- Világ és európai kínálati és keresleti tendenciák.
- Hazai piaci tendenciák:
 - kínálat alakulása, belföldi termelés, import és készletek,
 - kereslet alakulása, belföldi értékesítés, export.
- A piaci árak tendenciája: világpiaci, uniós és hazai ártendenciák.

A világpiacon a gazdasági válság hatására mérséklődő kereslet, továbbá egyes termékek esetében, illetve egyes régiókban a kínálat bővülése az alapanyag és a késztermék árának csökkenését okozta 2009-ben. A csökkenő kereslet miatt a világkereskedelemben kevesebb termék került. A FAO adatai szerint a világ sertés- és juhhús, valamint tejtermelése nőtt, a marhahúsé csökkent, a baromfihús kibocsátása stagnált 2009-ben. Becslések szerint a búza és a napraforgó kínálata csökken, a kukoricáé és a szójababé nő a 2009/2010. gazdasági évben.

Az AKI-KSH előzetes adatai szerint Magyarországon a mezőgazdasági termékek kibocsátásának volumene 2009-ben 10%-kal csökkent az előző évihez viszonyítva. Ezen belül a növényi termékek termelése 14,5%-kal, az állatok és állati termékeké kisebb mértékben, 2%-kal csökkent. A növényi termékeken belül a gabonafélék, az ipari növények és a kertészeti termékek hozamcsökkenése volt a legnagyobb.

A hazai élelmiszeripar termelési volumene 1%-kal csökkent 2009-ben. Az élelmiszerek belföldi értékesítése 3,3%-kal csökkent, ugyanakkor az export 5,4%-kal nőtt. A kivitel növekedését a húsok és húskészítmények, a tejtermékek és a malomipari termékek adták.

A KSH adatai alapján az agrártermékek termelői árának szintje 2009-ben 9,5%-kal esett vissza az előző évihez viszonyítva. Míg a korábbi években a növényi és állati termékek termelői árának alakulását ellentétes tendencia jellemezte, 2009-ben mind a növényi, mind az állati termékek árszínvonala csökkent. A növényi termékek árának esése (12,7%) nagyobb mértékű volt, mint az állati termékeké (4,6%). A vágóállatok termelői ára közel azonos volt az előző évvel, ezen belül a vágósertés és a vágómarha ára nőtt (4,4, illetve 8,3%-kal), míg a vágóbaromfié 5,6%-kal csökkent. Az állati termékek ára 15,3%-kal esett vissza, a nyerstej ára ennél nagyobb mértékben, 22,4%-kal.

A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek kínálatának csökkenését a termelők és feldolgozók hitelfelvételi nehézségei, likviditási problémái is befolyásolták. A csökkenő mezőgazdasági termelés ellenére a növényi és állati termékek termelői ára is visszaesett. Ennek oka, hogy a világpiaci árak csökkenése miatt a magyarországi exportárak is jelentősen estek, ami kedvezőtlen hatást gyakorolt a hazai termelői árakra.

Az AKI PÁIR által megfigyelt termékek feldolgozói értékesítési ára általában csökkent. Ennek mértéke a gabona alapú termékek, a tejtermékek és a baromfihúsok esetében kisebb volt, mint a termelői árak visszaesése. A vágómarha termelői árának növekedését a vágóhidak az értékesítési árakban is el tudták ismertetni (a csontos marhahús, frissen, félben és negyedben termék értékesítési

ára hasonló mértékben nőtt, mint a vágómarha termelői ára), ugyanakkor a vágósertés árának növekedését nem, mivel a sertéshúsok értékesítési ára csökkent (a húskészítmények árát nem vizsgálja a tanulmány). A termelői és a feldolgozó értékesítési árak csökkenésével ellentétben, a megfigyelt főbb állati termékek fogyasztói ára emelkedett 2009-ben (darabolt sertéshús 7%-kal, tejtermékek 5%-kal, friss csirkehús csaknem 3%-kal). Az ellentétes ártendencia azt jelzi, hogy a fogyasztói árak alakulása nem minden esetben hozható összefüggésbe az egyes termékpályákon az első két fázis ártendenciájával.

Szakértők a pénzügyi és gazdasági válság mélypontja után, 2010-ben a világgazdaság lassú élénkülésére számítanak. A növekvő kereslet hatására a világkereskedelem is mozgásba lendülhet, ami az árak mérsékelt emelkedését eredményezheti. Magyarországon a belföldi értékesítés lehetőségei behatároltak, 2010-ben is elsősorban a külföldi kereslet, továbbá az exportáron keresztül a világpiaci árak alakulása alakíthatja a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek kibocsátását, illetve árát.

1. Gabona

1.1. Világ- és európai piaci tendenciák

Az USDA prognózisa szerint a globális **búza**termelés több mint 6 millió tonnával (-1%-kal) lehet kevesebb a 2009/2010. (folyó) gazdasági évben, mint egy évvel korábban (676 millió tonna). A visszaesést a főbb termeszto országok kisebb kibocsátása okozza. A termőterület 5,1%-os zsugorodása, és az előző évinél kisebb hozam következtében az EU-27 búza-termelése 12,7 millió tonnával, az USA-é 7,7 millió tonnával kevesebb, mint egy évvel korábban. Ukrajnában 5,4, Oroszországban 2 millió tonnával mérséklődött a termés. Az előző évek kedvezőtlen időjárása miatt Argentínában tovább csökkent a növény vetésterülete, a folyó gazdasági évben több mint 30%-kal kisebb az előzőhöz viszonyítva. A hozamok növekedése miatt mégis csupán 1 millió tonnás termésvisszaesésre számítanak. A közel-keleti és észak-afrikai országok termelése ugyanakkor jelentősen nőtt. Iránban 2, Kazahsztánban 4,5, Marokkóban 2,6, Pakisztánban 2,5 millió tonnával több búzát takarítottak be a 2009/2010. gazdasági évben, mint az előzőben.

A világ **búza**felhasználása továbbra is növekszik, a 2009/2010. gazdasági évben 4,6 millió tonnával (644 millió tonna). Ennek háttérben a búza élelmezési és ipari célú felhasználásának növekedése áll, ellenben a takarmánycélú hasznosítása világszinten csökkenhet. Az USA fogyasztása 2,1 millió tonnával lehet kevesebb, miután a termény takarmánycélú felhasználása jelentősen visszaeshet. Ugyanakkor India fogyasztása 5,3, Oroszországé 2,3 millió tonnával nő a várakozások szerint. Az USDA és az IGC sem valószínűsít lényeges változást az EU búzafelhasználásában, azonban a hasznosítás irányában igen: 23%-kal (1,8 millió tonnával) nőhet az ipari felhasználásra, 3%-kal (1,6 millió tonnával) csökkenhet a takarmányozásra szánt mennyiség az előző szezonhoz képest.

Az előző gazdasági évről áthúzódo készletekkel együtt (164 millió tonna) a globális búzakínálat csaknem 200 millió tonnával haladja meg a 2009/2010. gazdasági évre prognosztizált keresletet. Ennek a 2009. évi világpiacon árák alakulásában meghatározó szerepe volt.

Várhatóan 18,7 millió tonnával kevesebb **búza** fordul meg a világpiacon a 2009/2010. gazdasági évben 2008/2009-hez viszonyítva. Ez egyrészt az észak-afrikai és közel-keleti importörök nagyobb búza-termésének és az ezáltal csökkent **import**szükségletének köszönhető (Algéria -1 millió tonna, Egyiptom -1 millió tonna, Irán -4,8 millió tonna, Marokkó -2 millió tonna, Törökország -1,6 millió tonna). Másrészt a pénzügyi és gazdasági válság hatásai is szerepet játszhattak a változásban. A gazdasági év végéig az argentin **búza**export várhatóan 5,6 millió tonnával, az uniós 6,3 millió tonnával és az ukrán 4 millió tonnával lesz kevesebb. Ezzel egy időben 1,5 millió tonnával nőhet Ausztrália, 1,8 millió tonnával Kazahsztán kivitele.

A 2009/2010. gazdasági év végére a **búza globális zárókészlete** 31,6 millió tonnával 196 millió tonnára nőhet. A nagymértékű felhalmozódást a kedvező termés és a külkereskedelem 13%-os visszaesése okozza.

Az IGC előrejelzése szerint a **búza globális vetésterülete** 1%-kal csökkenhet 2010-ben. Az északi féltekén a 2010. évi betakarítású őszi búza nagy részét már elvetették, illetve a korai fejlődési fázisban van. Az USA-ban a vetésterület az alacsony 2009. évi termelői árák miatt közel 11%-kal, 18 millió hektárra csökkent. Az EU-ban és Oroszországban ugyanakkor nőtt a növény vetésterülete, Ukrajnában azonban nem változott. (A búza-termesztoők mindkét országban kormányzati támogatásban részesülnek.)

Közel 5 millió tonnával 796 millió tonnára nőhet a világ **kukoricatermelése** a 2009/2010. gazdasági évben. Bár a vetésterület a világon 1,3%-kal csökkent, az előző évinél kedvezőbb hozamokra számít az USDA. A kibocsátás számottevően emelkedhet az USA-ban (26 millió tonnával 334 millió tonnára) a nagyobb vetésterület (+1,3%) és a kedvező hozamok miatt. Argentínában – a kisebb vetésterület ellenére, de a várhatóan nagyobb hozamoknak köszönhetően – 2,4 millió tonnával több kukoricát takaríthatnak be. Jelentősen szűkülhet ugyanakkor a kibocsátás Kínában (-10,9 millió tonna) a kisebb termésátlagok következtében, az EU-ban (-6,575 millió tonna) a vetésterület és a hektáronkénti hozamok csökkenése miatt, továbbá Mexikóban (-2,2 millió tonna), a Dél-Afrikai Köztársaságban (-1 millió tonna), valamint Kanadában (-1 millió tonna).

A **kukoricafogyasztás** ugrásszerű növekedését valószínűsítik a világon a 2009/2010. gazdasági évben, amely közel 31 millió tonnával 806 millió tonnára nőhet. Az USDA előrejelzése szerint 2,7%-kal nagyobb lehet a takarmánycélú hasznosítás aránya a folyó gazdasági évben, ugyanakkor az IGC 8,4%-os növekedést valószínűsít az ipari felhasználást illetően. Az USA-ban csaknem 21 millió tonnával nő a szükséglet az előző gazdasági évhez viszonyítva, amit a takarmány (+5,8%) és ipari célú felhasználás (+10,9%) nagymértékű bővülése magyaráz. Szintén a takarmánycélú hasznosítás növekedése miatt lehet több Kína (+7 millió tonna) és Argentína (+1 millió tonna) fogyasztása a folyó gazdasági évben. Az EU-ban a takarmánycélú hasznosítás 10,2%-os (-5 millió tonna) csökkenésére számít az IGC, az ipari célú felhasználás ugyanakkor 9,1%-kal nőhet (+0,7 millió tonna). A kereslet így összesen 4,3 millió tonnával eshet. Az USA agrárminisztériuma szerint Braziliában közel 4%-kal több kukoricát fordítanak takarmányozásra a 2009/2010. gazdasági évben az előzőhöz viszonyítva, ezzel együtt a teljes fogyasztás 2,2%-kal bővül.

Az előző gazdasági évről áthúzódó készletekkel (146 millió tonna) együtt a folyó gazdasági év globális kukoricakínálata 942 millió tonnára tehető, ez 136 millió tonnával múlja felül a várható fogyasztást.

A **kukorica külkereskedelmi volumene** várhatóan közel 2 millió tonnával 85 millió tonnára nő a 2009/2010. gazdasági évben. Az USA előreláthatóan 4 millió tonnával, Brazília közel 2 millió tonnával több kukoricát exportál. India és Argentína kivitele kb. 1-1 millió tonnával mérséklődhet. Az import tekintetében lényeges változás nem valószínűsíthető, egyedül Mexikó behozatala nőhet számottevően (+1,7 millió tonna) a kisebb termelése miatt.

A **kukorica globális zárókészlete** 9,7 millió tonnával csökkenhet a 2009/2010. gazdasági év végéig. A termelés kismértékű növekedése (+0,6%) mellett jelentősen nő a kukorica felhasználása (4%), a szükséglet várhatóan meghaladja a teljes kibocsátást, de a teljes kínálatot nem. Ez a zárókészlet csökkenéséhez vezethet, amely azonban így is a második legnagyobb az elmúlt éveket tekintve.

1.2. Hazai piaci tendenciák

1.2.1. Kínálat

A KSH adatai szerint Magyarországon a gabonafélék betakarított területe 1,7, betakarított mennyisége 19,7%-kal csökkent 2009-ben az előző évihez képest. 1,1 millió hektárról 4,4 millió tonna **búzát** arattak, ami közel 22%-kal kevesebb a 2008. évi rekordhoz képest. A hektáronkénti hozam is csupán 3,9 t/ha volt, ami 23%-os csökkenést jelent. A tavaszi aszályos időszak a kibocsátás és a hozamok esését eredményezte. A **kukorica** esetében a tavaszi aszály után a nyári szárazság is érintette az állományokat (1,2 millió hektárról 7,5 millió tonna kukoricát takarítottak be, a termés-

átlag 6,4 t/ha volt), a termés csökkenés mértéke a búzához képest mégis kisebb volt (15%). Az **árpa** termőterülete 321 ezer hektárra csökkent, amelyből 196 ezer hektárt foglalt el az őszi, 126 ezer hektárt a tavaszi árpa. Az összes árpatermés 30%-kal volt kisebb 2008-hoz viszonyítva, alig haladta meg az 1 millió tonnát. Az országos hozam 28%-kal csökkent 2009-ben.

Az AKI adatai szerint kb. 1,4 millió hektáron vetettek őszi kalászoszt a gazdálkodók 2009 őszén. A korábbi évekhez képest alacsonyabb világpiaci és hazai árak, és a visszafogottabb kereslet eredményeként az **őszi búza vetésterülete** kb. 3%-kal kisebb az előző évinél. A téli csapadék mennyisége, a belvíz és az árvíz okozta esetleges károk miatt még tovább csökkenhet a terület. Mivel a búza belföldi felhasználása viszonylag stabil, a magyar búza iránti külpiaci kereslet lesz a legfontosabb áralakító tényező. A kukorica iránt ugyanakkor nagyobb belpiaci érdeklődés várható a közeljövőben, mivel Magyarországon 2011-ben három újabb bioetanol üzem kezdheti meg a működését.

1.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés

A KSH adatai alapján az **étkezési búza felvásárolt mennyisége január és november között 24%-kal haladta meg 2009-ben a 2008. évi szintet**. Ezt a növekedést elsősorban az okozta, hogy a 2008-ról áthúzódó nagy készletek értékesítése zajlott az év első felében. A gazdálkodók 2009-ben január és július között 90%-kal több malmi búzát adtak el, mint egy évvel korábban, az év második felében (július és november között) csupán 10%-os volt a növekedés. A búza felvásárlásában két csúcs figyelhető meg 2009-ben, ellentétben a korábbi évekkel. Az első csúcs júliusban jelentkezett, amikor 345 ezer tonna cserélt gazdát, majd októberben 320 ezer tonna volt az értékesített mennyiség. Míg 2008-ban az elhúzódó értékesítést az okozta, hogy a termelők az árak későbbi emelkedésében bízva vártak a termés eladásával, addig 2009-ben a feldolgozók – elsősorban malmok – fogták vissza vásárlásaikat. A pénzügyi, gazdasági válság okozta likviditási problémák, hitelhez jutási nehézségek miatt a készletezés helyett a kisebb tételeket beszerzése volt a cél.

A **takarmánykukorica felvásárolt mennyisége 2009. január-november között 33%-kal múlta felül** az előző év azonos időszakának volumenét, és közel 2,5 millió tonna volt – a KSH adatai szerint. A betakarítás után hatalmas tételek cseréltek gazdát, ami egyértelműen azt jelzi, hogy a kukoricának volt piaca. Ez elsősorban a folyamatos külpiaci keresletnek köszönhető.

• Intervenció

A **2008/2009. évi intervenció időszakban** uniós szinten még 700 ezer tonna kukorica felajánlására volt lehetőség. 2009. május 31-ig mégsem töltötték fel ezt a keretet, csupán 563 ezer tonna kukoricát ajánlottak fel a tagállamok. A termelők más értékesítési csatornák felé fordultak, amelyek esetében gyorsabb kifizetésben bízhattak, illetve ahol letétet sem kellett fizetniük.

A **2009. november 1-től kezdődő intervenció időszakban** búzát és árpát korlátlan mennyiségben lehet felajánlani, de a kukorica mennyiségét nulla tonnában határozta meg az EU. A 27 tagállam 2010. január 10-ig közel 2,9 millió tonna gabonát helyezett el intervencióban, amelyből csaknem 2,7 millió tonna volt árpa, a maradék búza. A legnagyobb felajánló Németország, ezt követi Franciaország, Finnország, Lengyelország, Csehország. Magyarország a hatodik a sorban, 55 ezer tonna búza és 160 ezer tonna árpa felajánlásával.

A hazai pangó gabonapiac miatt Magyarország – más tagországokkal együtt – 2009 őszén a kukorica intervenció megnyitását kezdeményezte a Bizottságnál. A Bizottság azonban nem tartotta szükségesnek az őszi piaci helyzet alapján az igényelt 900 ezer tonnás keret megnyitását. (A későbbiekben a kukorica piacra talált, a hazai termelői ár is emelkedni kezdett.)

Ezzel párhuzamosan a piac megmozdítása érdekében, kormányzati döntést követően **új piaci szereplő**, a TIG Tartalékgazdálkodási Nonprofit Kft. lépett a piacra. Az akció lényege az volt, hogy a TIG 200 ezer tonna intervenciós minőségű búza és árpa felvásárlására nyitott keretet, a következő feltételekkel: a termény csak termelőtől származhat; alsó mennyiségi korlát nincs, a felső korlátot 3 ezer tonnában maximalizálták az akció indulásakor; a felvásárlási ár diszkontált intervenciós ár, egységesen 24,5 ezer Ft/tonna; az ajánlat csak intervenciós terményre, árpára búzára vonatkozik. A TIG felvásárlás előnye az intervencióhoz képest a lényegesen rövidebb kifizetés, a termelők likviditási problémájának gyors enyhítése volt, de – feltehetően az alacsony ár miatt – nem használták ki a lehetőséget a gazdálkodók.

• Takarmány-felhasználás

A FEFAC adatai szerint az EU-ban 5%-kal (143,3 millió tonnára), Magyarországon 4%-kal (kb. 4 millió tonnára) csökkent az előállított keveréktakarmány mennyisége 2009-ben. **A sertéstápok gyártása több mint 12%-kal esett vissza** hazánkban. Ezt a nagymértékű változást azonban az állomány csökkenése önmagában nem magyarázza. (A KSH adatai szerint „csupán” 4%-kal volt kevesebb a 2009. decemberi sertésállomány, mint egy évvel korábban.) Vélhetően a finanszírozási problémák miatt kisebb igény mutatkozott a takarmánytápok iránt, ezért sok termelő a saját gabonájával látta el állatait. **A baromfifélék takarmányozására ugyanakkor 2%-kal több takarmányt állítottak elő**, ami az állatlétszám növekedését jelzi. (A tyúkfélék állománya 2009 decemberében 3,1%-kal volt nagyobb az egy évvel korábbihoz viszonyítva.) A Magyar Agrárkamara becslése szerint a 2009/2010. gazdasági évben várhatóan nem változik a takarmányozásra szánt gabonafélék mennyisége, az előző gazdasági évihez hasonlóan 5,1 millió tonna körül valószínűsítik. Ezen belül azonban módosulhat az összetétel: 16%-kal kevesebb búzát, 17%-kal kevesebb egyéb kalászoszt, ellenben 15%-kal több kukoricát használnak állati takarmányozásra.

• Malomipari feldolgozás

A malomipari termékek bruttó termelése és belföldi értékesítése 2009-ben kismértékben nőtt a 2008. évi erőteljes visszaesés után (1. melléklet). A bruttó termelés 4,1%-kal, a belföldi értékesítés 2,4%-kal volt magasabb 2009-ben az előző évihez képest.

• Külpiaci értékesítés

Magyarországon a búzapiaci problémákat tovább erősítette, hogy **jelentősen csökkent (-16%) a búzaexport 2009-ben** az egy évvel korábbihoz viszonyítva (2. melléklet, 1. ábra). Az exportárak és az exportált mennyiség csökkenése miatt ez több mint 40%-os visszaesést eredményezett értékben kifejezve. A főbb célországok az előző évhez hasonlóan Bosznia-Hercegovina, Románia, Olaszország, Görögország, Ausztria voltak. A görögországi és olaszországi export nőtt, a többi célpiacra csökkent a kivitel, máshonnan szereztek be készleteiket (Ausztria Szlovákiából és Csehországból importált több búzát, Románia elsősorban Bulgáriából).

A búzával ellentétben **a hazai takarmánykukorica iránt jelentős külpiaci kereslet mutatkozott**. Magyarország kukorica-kivitele 25%-kal 4,1 millió tonnára nőtt 2009-ben. A búzához hasonlóan a kukorica határparitásos exportára is jelentős mértékben visszaesett a kukorica világpiaci árának csökkenése következményeként, így az export értéke nem nőtt. A legfontosabb célpiacok továbbra is Ausztria, Németország, Olaszország, Hollandia, Lengyelország és Románia maradtak. Legnagyobb mennyiségben és az előző évi meghaladó volumenben az olasz piacra juttattunk kukoricát. Osztrák, német, holland és román viszonylatban szintén nőtt a kivitel. Jelentős piacot veszítettünk azonban Bulgáriában, Lengyelországban és Szlovákiában, ami egyrészt azzal magyarázható, hogy más országokból szereztek be a terményt, másrészt a nagy készleteiknek köszönhetően csökkent az összes importjuk.

Forrás: KSH

1.3. A piaci árak tendenciája

A gabonafélék ára világszinten esett 2009-ben. A FAO szerint **a gabonafélék árindexe 27%-kal csökkent** 2009-ben az előző évihez képest. Ezen belül a búza árindexe 36, a nagy szemű gabonáké (kukorica, árpa, cirok) 27%-kal volt alacsonyabb.

Ez a változás jól nyomon követhető a tőzsdei jegyzéseken és a fizikai piacon is.

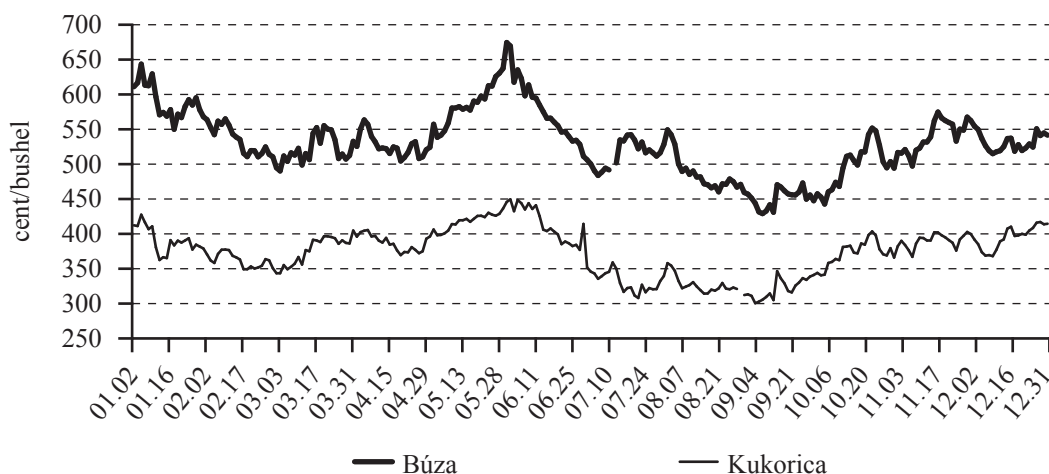
• A gabonafélék tőzsdei jegyzése¹

A **chicagói árutőzsdén (CME/CBOT)** a gabonafélék jegyzését a folyamatosan változó termésmegprognózisok, a világ és az USA gabonakészleteinek alakulása, az USA gabonaexportja és a kereslet (pl. etanol-felhasználás) formálta, továbbá a pénzügyi, gazdasági válság, a dollár árfolyamváltozása, a szója és az ásványolaj világpiaci ára. A búza és a kukorica erőteljes áreséssel kezdte a 2009. évet (2. ábra), ami az előző évi keresleti-kínálati viszonyokra vezethető vissza. Március elejéig 20%-kal csökkent a búza, 17%-kal a kukorica határidős ára. Ezt követően mindkét termény jegyzése emelkedett, június elejéig 38%-kal nőtt a búza, 31%-kal a kukorica értéke, nyolc havi csúcsot megdöntve ezzel, ami a gyenge termés kilátásokkal hozható összefüggésbe. Szeptemberben újabb mélypontot értek el a jegyzések a kínálat hirtelen megugrása miatt, majd év végéig egy láthatóan növekvő tendencia mellett napról-napra ingadoztak az árak.

¹ A chicagói és a párizsi tőzsde esetében a jegyzéseket eredeti mértékegységgel ábrázoltuk, hogy az árfolyamhatásokat kiszűrjük, és a tényleges tőzsdei mozgások váljanak láthatóvá.

2. ábra

A búza és a kukorica front havi jegyzése a chicagói árutőzsdén (2009)

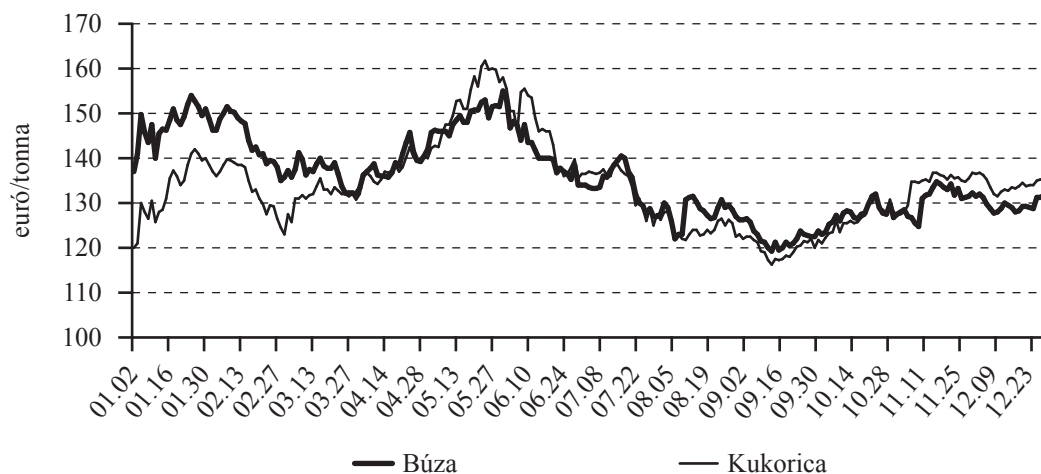

Forrás: CME/CBOT

Az EU élénk exporttevékenysége következtében 2009 elején mind a búza, mind a kukorica jegyzése nőtt a **párizsi árutőzsdén** (MATIF) (3. ábra). Ezután márciusig egy hullámvölgy következett, aminek oka a fekete-tengeri régióból érkező termék erős versenye az uniós termékkel szemben. A tavaszi szárazság Európa fő gabonatermesztő országait is érintette, így a csökkenő terméskilátások a jegyzések növekedését okozták, ezt a folyamatot erősítette a chicagói tőzsdei jegyzések alakulása is. A májusi csúcsot követően, szeptember közepéig 22%-kal zuhant a búza, 28%-kal a kukorica tőzsdei ára, amit a folyamatosan javuló terméskilátások, bőséges készletek eredményeztek. Novemberig a jegyzések újra emelkedtek, majd az év végén stagnáltak. A búza és a kukorica jegyzése jelentősen közeledett egymáshoz az év folyamán, április elején már egy szinten mozogtak.

3. ábra

A búza és a kukorica front havi jegyzése a párizsi árutőzsdén (2009)

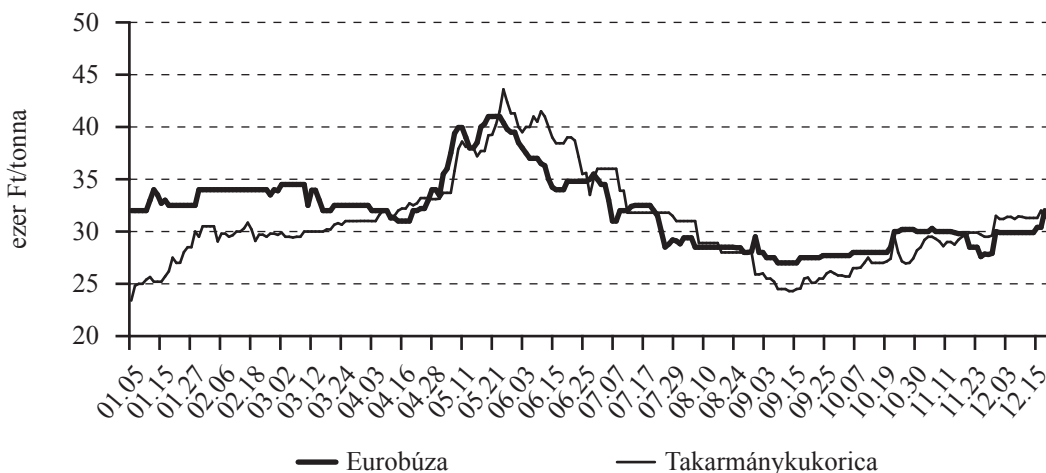

Forrás: MATIF

A **Budapesti Értéktőzsde árupiaci szekciójában** – az év elejét kivéve – az eurobúza és a takarmánykukorica jegyzése a párizsi tőzsde jegyzéseivel hasonlóan alakult 2009-ben (4. ábra). Április közepéig a BÉT-en az eurobúza jegyzése 30-35 ezer Ft/tonnás sávban stagnált, a takarmánykukoricáé ellenben lassan emelkedett a belföldi és külpiaci kereslet miatt. A jelzett időszakban havonta félmillió tonna, vagy azt meghaladó mennyiségű kukoricát exportált Magyarország, ami serkentette az áremelkedést. Április közepétől a két termény tőzsdei ára – a MATIF-hoz hasonlóan – gyakorlatilag azonos volt és együtt változott. A május végi árcsúcsot az aszály miatt romló hazai és európai terméskilátások okozták. A hazai és az európai gabonatermés-kilátások javulásának hatására csökkentek a jegyzések, majd a folyamatos export következtében a takarmánykukorica tőzsdei ára újra emelkedett.

4. ábra

Az eurobúza és a takarmánykukorica front havi jegyzése a Budapesti Értéktőzsdén (2009)

Forrás: BÉT

• A gabonafélék hazai termelői és határparitásos exportára

Az **étkezési búza termelői ára** Magyarországon 33-37 ezer Ft/tonnás sávban mozgott 2009 első felében (5. ábra) az előző évről áthúzódó nagy készletek ellenére. A tartósan magas árszint hátterében az év első hónapjaiban a belvíztől való félelmek, a későbbiekben pedig az aszályos tavaszi időjárás okozta aggodalmak álltak, mivel mindkét tényező jelentősebb terméseszköket vetített előre. Az aratás időszakában a kínálat hirtelen felfutása árcsökkenést vont maga után, az étkezési búza termelői ára 17%-kal 30 ezer Ft/tonnára esett júliusban. **Annak ellenére, hogy az előző évinél kisebb volt a termés, továbbá nagyobb a belföldi értékesítés volumene, illetve a malomipari termékek bruttó termelése és belföldi értékesítése is meghaladta 2009-ben az előző évit, a búza világpiacon árának esése következtében az exportárak is jelentősen csökkentek, ami kedvezőtlenül hatott a hazai termelői árakra is.**

A **takarmánykukorica** esetében a belvíz és az aszály áremelő hatását erősítette, hogy igen erőteljes exporttevékenység zajlott az év első felében (havonta több százezer tonna kukorica talált külföldön gazdára). Júniusban a takarmánykukorica tonnánkénti termelői ára már meghaladta a 38 ezer forintot. Az őszi kalászosok aratása a kukorica árának csökkenését indukálta a takarmány-

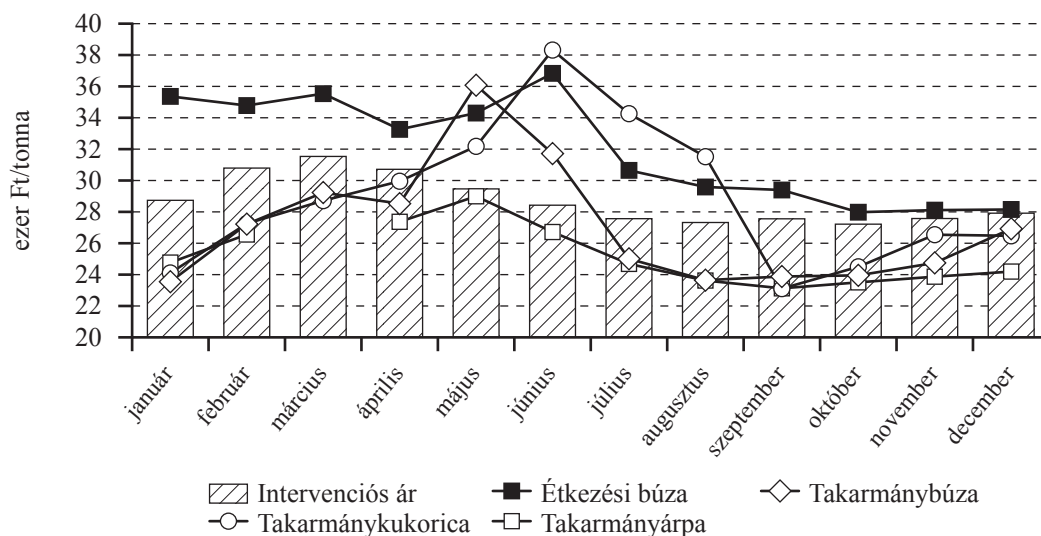
gabona-kínálat bővülése miatt. Szeptemberben a termény tonnánkénti ára 23 ezer forintra zuhant. (Megjegyezzük, hogy ez az előző évinél 10%-kal magasabb ár volt.) Ezt követően a folyamatos export révén az év végére 26 ezer Ft/tonna fölé emelkedett a termelői ára. A takarmánykukorica – és más takarmánygabona-félék – termelői ára az intervenciós ár alatt maradt.

A gabonafélék termelői ára 2009-ben nem érte el az előző évek szintjét (3. melléklet), a hazai terméscsökkenés ellenére sem. Az étkezési búza több mint 25%-kal volt olcsóbb 2009-ben 2008-hoz viszonyítva, és közel 30%-kal a 2007. évihez képest. A takarmánybúza termelői ára közel 40%-kal volt alacsonyabb 2007-hez, és csaknem 20%-kal 2008-hoz viszonyítva. A takarmánykukorica termelői ára szintén 40%-kal maradt el a 2007. évi rekordtól, a 2008. évitől azonban mindössze 3%-kal, ami a búzáénál kedvezőbb piaci pozíciójára utal. A takarmányárpa ára az étkezési búzáéhoz hasonló mértékben tért el 2009-ben az előző két évvel összevetve. **A 2009. év példa arra, hogy a hazai negatív gabonapiaci hatásokat a kedvezőtlen világpiaci események hogyan mélyítik tovább. Ez különösen a búzára jellemző, a kukoricát az élénk export mentette meg.**

A **búza határparitásos exportára** tovább csökkent 2009-ben (1. ábra), az év elején 42-44 ezer Ft/tonna körül alakult, az év utolsó hónapjaiban már alig érte el a tonnánkénti 34-35 ezer forintot, az előző évinél kisebb külpiazi értékesítés miatt. A világpiacon a kínálat ugyan jóval meghaladja a keresletet, de a nagy, egységes tételek mindig piacosabbak, ellenben a hazai búzapiacra a kisebb tételek értékesítése és a vegyes minőség jellemző. A **takarmánykukorica** esetében lényeges változás nem történt, 31-38 ezer Ft/tonnás sávban mozgott a határparitásos exportár 2009-ben. Áremelkedés figyelhető meg az év első felében, mivel a gyenge forint hatására intenzív és folyamatos volt az export. Az év második felében mérséklődött az exportár.

5. ábra

A gabonafélék termelői és intervenciós ára (2009)

Forrás: AKI PÁIR

Összefoglalóan megállapítható, hogy a **pénzügyi és gazdasági válság negatív hatása elsősorban a hazai búzapiacra nyomta rá bélyegét** (a hazai feldolgozók likviditási gondjaik miatt készletezés helyett szakaszosan vásároltak csak kenyérgabonát, és a külpiazi keresletben is jelentős visszaesés mutatkozott), **a kukorica piaci helyzete kedvezőbben alakult** (a folyamatos külpiazi

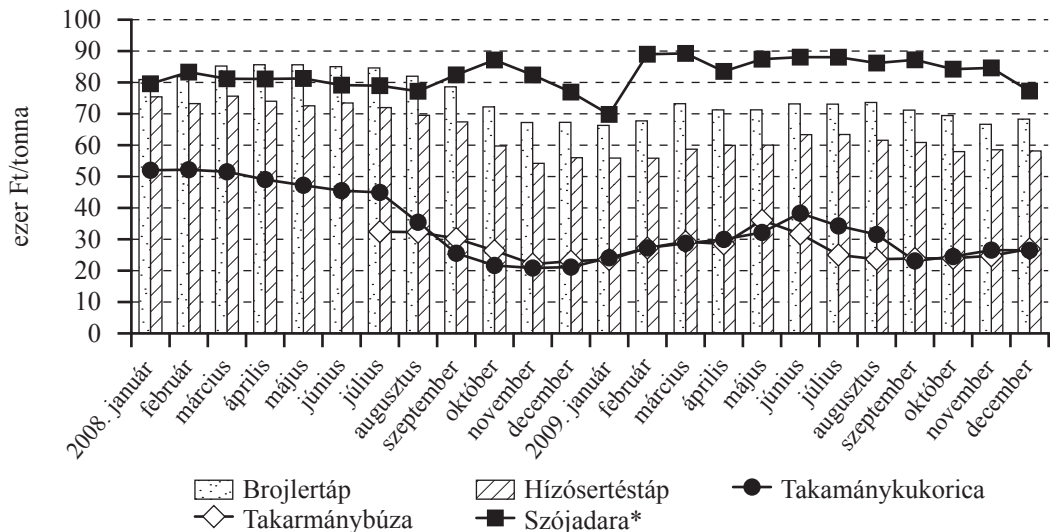
keresletnek köszönhetően a termelői ár nem zuhant a 2008-hoz hasonló szintre). A búza le- és a kukorica felértékelődése következtében a két termény ára a fizikai piacon és a tőzsdén egyaránt tartósan megközelítette egymást, amire a termelői ár esetében 2007 óta nem volt példa.

• A takarmánytáp ára

A takarmánytápok feldolgozó értékesítési árát egyrészt a takarmánygabona-félék hazai termelői ára, másrészt a szójadara importára befolyásolja. A brojlertáp ára márciusra meghaladta a 70 ezer forintot, és szeptemberig ezen a szinten maradt, csak az év utolsó hónapjaiban mérséklődött (6. ábra). A sertéstáp ára ezzel szemben júliusig folyamatosan emelkedett, majd az év végére újra a márciusi szintet érte el. Az árcsökkenés annak ellenére indult el, hogy a tápok fehérje-alapanyagául szolgáló szójadara határparitásos importára csak később kezdett mérséklődni. A sertéstáp árának visszaesését az állatlétszám folyamatos csökkenése mellett az okozta, hogy az állattartók tökéhiányában a takarmánytáp helyett megtermelt takarmánygabonájukat használták fel. A baromfiállomány növekedése ellenben magas szinten tartotta a brojlertáp árát.

6. ábra

A gabonafélék termelői, a szójadara import- és a brojler-, illetve a hizósertéstáp feldolgozó értékesítési ára

* Határparitásos importár.

Forrás: AKI PÁIR, KSH

• A lisztek feldolgozó értékesítési ára

A gabona alapú termékek (finomliszt, rétesliszt, fehér kenyérliszt, tésztaipari liszt, étkezési búzadara) feldolgozó értékesítési ára a Fisher index alapján több mint 21%-kal maradt el 2009-ben a 2008. évi szinttől, ugyanakkor mindössze 2,6%-kal múlta alul a 2007. év szintjét (3. melléklet). Valamennyi termék esetében folytatódott az értékesítési ár csökkenése 2009-ben. A 2008. évi szinttől legnagyobb mértékben (-22%-kal) a fehér kenyérliszt ára tért el. A finomliszt értékesítési ára 21, a rétesliszté 16, a tésztaipari liszté 20 és a búzadaráé 17%-kal volt alacsonyabb az egy évvel korábbinál. A rétesliszt és az étkezési búzadara feldolgozó ára 2009-ben meghaladta 2007. évi árakat, míg a többi terméké kissé alacsonyabb volt.

2. Olajnövények

2.1. Világ- és európai piaci tendenciák

Az USDA előrejelzése szerint az **olajos magvak globális termelése** 433,7 millió tonna körül alakul a 2009/2010. (folyó) gazdasági évben, csaknem 10%-kal meghaladva a 2008/2009. gazdasági év kibocsátását. Ehhez elsősorban a **szója** termésének 21%-os növekedése (255 millió tonnára) járul hozzá (a növény csaknem 60%-os részarányt képvisel az olajos magvakon belül), amelynek vetésterülete rekord nagyságot, 101,8 millió hektárt ért el a folyó gazdasági évben. A kukorica helyett ugyanis a jövedelmezőbbnek tartott szója termesztésére álltak át a gazdálkodók, főleg Dél-Amerikában. A fontosabb termesztő országok közül az USA-ban 10,7 millió tonnával több szójababot takarítottak be 2009-ben, ami a nagyobb vetésterülettel és a kedvező időjárási viszonyokkal magyarázható. Brazíliában (+9 millió tonna) és Argentínában (+21 millió tonna) szintén a kibocsátás jelentős növekedésére számítanak, mivel a vetésterület 5, illetve 14%-kal nagyobb a folyó gazdasági évben az Oil World szerint. (Megjegyzendő, hogy az argentin termés 66%-kal múlhatja felül az előző évit, ami elsősorban a 2008/2009. gazdasági év aszályos időjárás okozta szélsőségesen alacsony termésével függ össze.) A terület kismértékű csökkenése ellenére a **repce-mag** globális termelése 2%-kal, 59,5 millió tonnára nőtt. A termőterület 3,5%-os csökkenése és a kedvezőtlen időjárás következményeként a 2009/2010. gazdasági év globális **napraforgó**termése (31,8 millió tonna) 7%-kal elmaradt az előző gazdasági év termésétől. A főbb termesztők közül Argentína kibocsátása 0,6 millió tonnával, Oroszországé 0,9 millióval, Ukrajnáé 0,5 millióval, Európai Unióé 0,1 millióval mérséklődött.

Az EU olajosmag-termelése 7,2%-kal nőtt 2009-ben, elsősorban a termőterület 5%-os növekedése miatt. Az olajos magvak árának 2008. évi igen magas szintje sok termelőt ösztönzött arra, hogy a gabonafélék helyett 2009-ben erre a növénycsoportra fókuszáljon. A repcemag kibocsátása 9%-kal bővült, a napraforgóé azonban a termőterület 4%-os növekedése ellenére 2,5%-kal csökkent, az előző évinél kedvezőtlenebb hektáronkénti hozamok miatt. A tavaszi és nyári aszályos időszak ugyanis Európa-szerte termés-csökkenést okozott.

Az Informa Economics előrejelzése szerint a világ **repce**területe 2010-ben meghaladhatja a 32 millió hektárt is, az előző évi 30,8 millióval szemben. Ebből kiindulva a globális termelés 60,6 millió tonna körül várható (+1,5%). Az EU-ban az olajos magvak termőterülete a 11 millió hektárt is elérheti (+2,8%) a 2010/2011. gazdasági évben.

A **növényi olajok termelése** világszinten 4%-kal, 137,3 millió tonnára nőhet a 2009/2010. gazdasági évben, amit a felhasználás előrelátható emelkedése indokol. Az összes növényi olaj negyedét adó szójaolaj termelése 4,6%-kal lehet több a folyó gazdasági év végéig az előzőhöz képest. A repceolaj előállításában 8%-os felfutás várható, így megközelítheti a 22 millió tonnát. A napraforgóolaj termelése ugyanakkor 3,8%-kal csökkenhet (11,3 millió tonnára) annak ellenére, hogy a felhasználásában növekedést prognosztizálnak.

A folyó gazdasági évben 2 millió tonnával több (96,3 millió tonna) **olajos mag** kerülhet a **világkereskedelembé** a 2008/2009. gazdasági évhez képest. A növekedés hátterében a szójabab forgalmának növekedése áll (+4,6 millió tonna), míg a repcemag és a napraforgómag esetében 16, illetve 17%-os visszaesésre számítanak. Szójababból az előző évinél többet exportálhat az USA (+3,2 millió tonna), Argentína (+2,3 millió tonna), Paraguay (+2,9 millió tonna), a brazil kivitel

viszont csökkenhet (-4,7 millió tonna). A repcemag exportja 2 millió tonnával lehet kevesebb az előző szezonzhoz képest, ami a két legnagyobb exportőr (Kanada és az EU) kereslet-kínálati viszonyaival hozható összefüggésbe. A várakozások szerint azonban még így is tekintélyes mennyiség, 10 millió tonna termés fordul meg a világpiacon.

A **növényi olajok globális exportja** a termelésnél kisebb mértékben, várhatóan 2,7%-kal nő a 2009/2010. gazdasági évben az előzőhöz viszonyítva.

2.2. Hazai piaci tendenciák

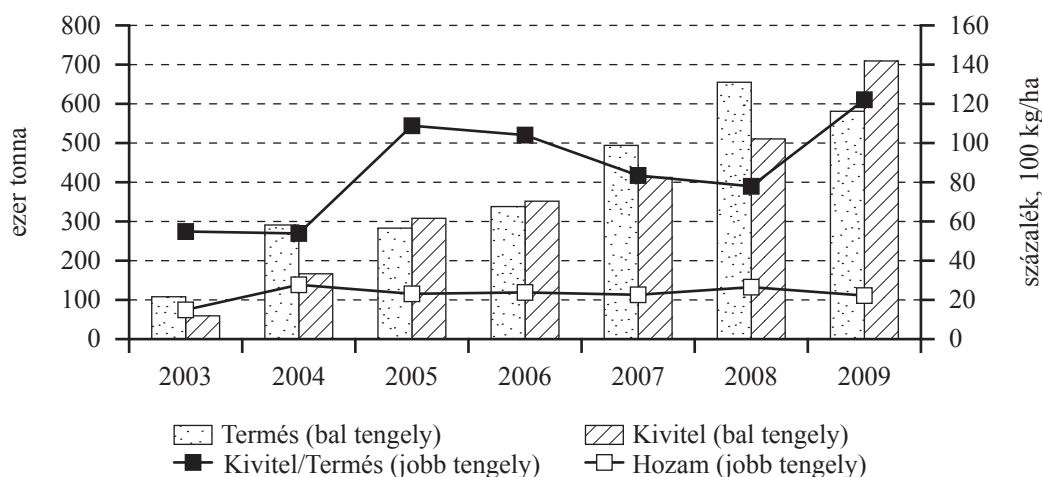
2.2.1. Kínálat

Magyarország **olajosmag-kibocsátása** (napraforgó és repce) 1,8 millió tonna volt 2009-ben, 13%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. Az EU összes olajosmag termeléséhez 7%-kal járult hozzá Magyarország (2008-ban ez az arány 8,6% volt). Franciaország és Németország után 2008-ban hazánk volt a harmadik legnagyobb olajosmag-termelő tagállam, 2009-ben az ötödik helyre csúszunk vissza, az Egyesült Királyság és Lengyelország mögé.

A **napraforgó** magyarországi vetésterülete 2,5%-kal csökkent, 2009-ben 536 ezer hektárról takarították be a növényt. A tavaszi aszályos időjárás hatására az ország napraforgómag kibocsátása 14%-kal, 1,3 millió tonnára csökkent (7. ábra). A biodízel-gyártás alapanyagául szolgáló **repce** termőterülete – köszönhetően a magas 2008. évi áraknak és a kedvezőbb jövedelmezőségnek – 5,6%-kal nőtt 2009-ben, a száraz időjárás azonban a hozamok jelentős csökkenését okozta, így 581 ezer tonna, az egy évvel korábbinál 11%-kal kevesebb repcemag termett (8. ábra). Az AKI adatai szerint 2009 őszén már 293 ezer hektáron, az előző évihez képest 10%-kal nagyobb területen vetettek repcemagot, ami a termés növekedését sejteti. Az őszi szárazság okozta hiányos kelés, az állományok fejletlensége azonban aggodalomra adhat okot.

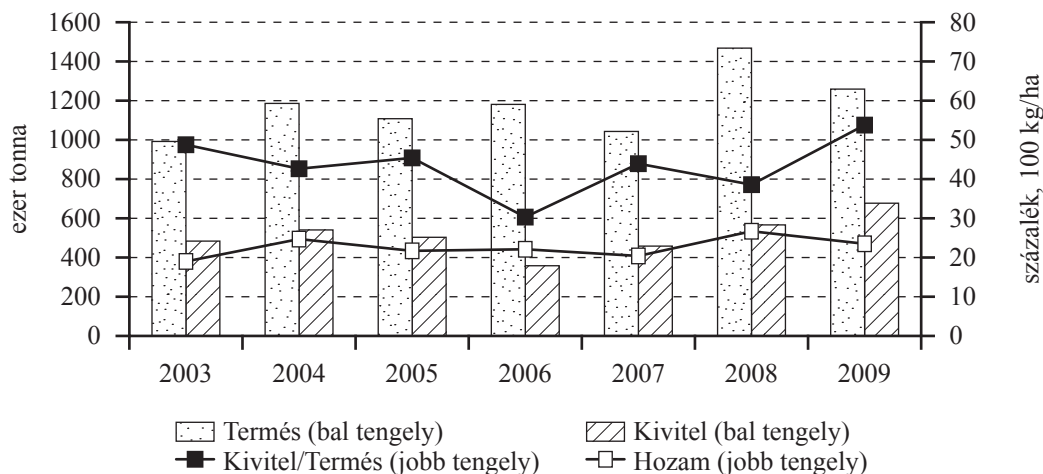
7. ábra

A repcemag termésmennyisége, hozama és kivitele

Forrás: KSH, FVM

A napraforgómag termésmennyisége, hozama és kivitele

Forrás: KSH, FVM

2.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés

A magyarországi rekordtermés elhelyezése 2008-ban mind a bel-, mind a külpiacokon gondokat okozott, ezért jelentős készletek maradtak a raktárakban, amelyek értékesítése 2009-re is áthúzódott. Ez, továbbá a nagyobb arányú belföldi felhasználás (a növényi és állati olajok hazai előállítására 2,8%-kal nőtt) miatt a **napraforgómag** felvásárlása a KSH adatai szerint 9,1%-kal nőtt 2009-ben az előző évihez képest. A **repcemagból** ugyanakkor 15,6%-kal kevesebb volt a felvásárolt mennyiség, aminek háttérében a kisebb termés mellett az áll, hogy 2008-ban dinamikus volt a termény felvásárlása.

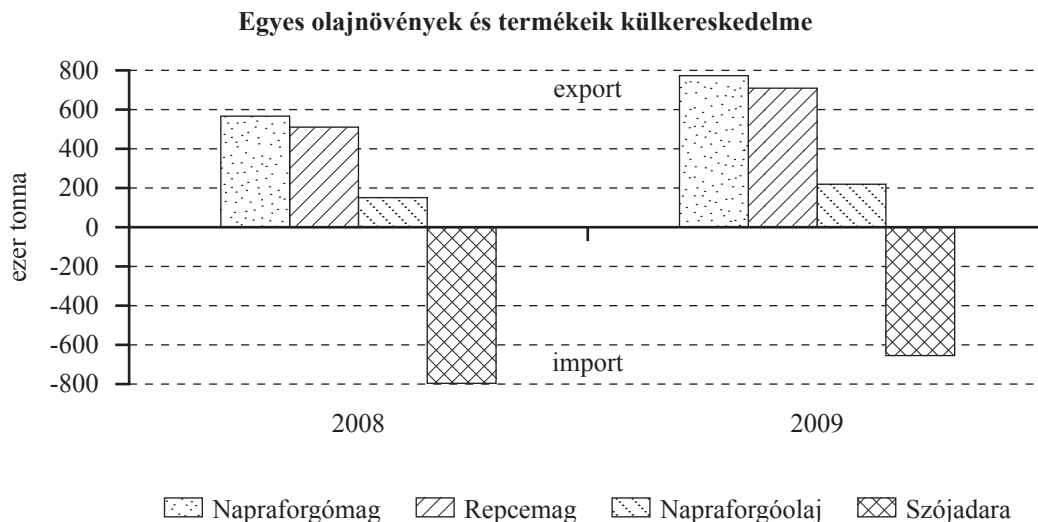
Az AKI PÁIR adatai alapján a napraforgómagra értékesített mennyisége 34%-kal nőtt 2009-ben 2008-hoz viszonyítva, továbbá 103 ezer tonna repcedarát is értékesítettek. A **napraforgó- és a repcedara** eladásának növekedése azt jelzi, hogy az állatok takarmányozásában egyre nagyobb teret nyer a két melléktermék. Ez az importfehérje függőségünk szempontjából nagy előrelépés, hiszen a drága szójadara részleges kiváltásával olcsóbbá válhat a hazai takarmánytápok gyártása is. Ugyanakkor a takarmánytápok előállítására 4%-kal csökkent 2009-ben, ami többek között az állatlétszám változásával függ össze. Mindezek következményeként Magyarország szójadaraimportja 18%-kal volt alacsonyabb 2009-ben az előző évihez képest (9. ábra, 4. melléklet).

A 2008. évi nagy átmenő készleteknek köszönhetően Magyarország **napraforgómag exportja 37%-kal nőtt 2009-ben** az előző évihez viszonyítva (4. melléklet, 9. ábra). Tekintélyes mennyiség távozott az országból az év első hónapjaiban. A legfontosabb kereskedelmi partnerek Hollandia, Olaszország, Németország voltak, de számos más európai és közel-keleti országba is szállítottunk.

A **repcemag kivitele 2009-ben 39%-kal haladta meg az egy évvel korábbit**. A növekedést az tette lehetővé, hogy 2008-ban és 2009-ben is bőséges termést takarítottak be, a magyarországi feldolgozás pedig a kibocsátáshoz képest még mindig csekély. Ellenben az európai biodizel-gyártás folyamatos keresletet támaszt a hazai termés iránt. A kivitel csaknem 90%-a Ausztriába és Németországba irányult.

A **napraforgóolaj-export** több mint 45%-kal nőtt 2009-ben, amihez a 2008. évi bőséges napraforgómag-termés, és a felhalmozódott olajkészletek járultak hozzá. Az összes hazai olajosmagtermés legnagyobb része azonban továbbra is mag formájában került kivitelle.

9. ábra

Forrás: KSH

2.3. A piaci árak tendenciája

A FAO adatai szerint a **szójabab** (US, No.2 yellow, CIF Rotterdam) **ára** 17%-volt alacsonyabb 2009-ben 2008-hoz képest. A **repcemag** (00, CIF Hamburg) **ára** 35%-kal, a **napraforgóé** (CIF Lower Rhine) 42%-kal esett.

A **chicagói árutőzsdén** (CME/CBOT) éves szinten 16,4%-kal jegyezték alacsonyabb áron a **szójababot** 2009-ben, mint egy évvel korábban. A tőzsdei ár az év első felében emelkedett, és június elején érte el a csúcspontot. A növekedést az okozta, hogy Argentínában súlyos aszály volt, ami az előző gazdasági év kibocsátását negatívan befolyásolta, továbbá az USA zárókészlete a vártnál alacsonyabb szintre esett, Kína importja ugyanakkor erőteljesen nőtt. A 2009/2010. gazdasági évre szóló becslések a szójabab globális kibocsátásának növekedését jelezték, és ez a jegyzések csökkenését eredményezte októberig. Kismértékű emelkedés csak az év utolsó hónapjaiban kezdődött az ásványolaj és a gabonafélék árának növekedése miatt.

Az előző évvel ellentétben, 2009-ben a **szójabab és a szójadara** jegyzése között alig volt különbség a CME/CBOT-n (az árak közeledése már 2008 végén megkezdődött). Ennek oka egyrészt az, hogy a gazdálkodók az árak emelkedésében bízva terményüket visszatartották, így kevesebb szójababot dolgoztak fel az olajmalmok, ezáltal kevesebb dara keletkezett. Másrészt Európában egyre inkább a repcemag feldolgozására álltak át az olajmalmok, háttérbe szorítva a szójababot, ami szintén csökkentette a szójadara kínálatát. Ezek a hatások tartósak maradtak és aránytalanul megemelték a szójadara jegyzését a chicagói árutőzsdén az alapanyag árához képest. Csak 2009 októberétől „normalizálódott” a helyzet, a szójababot ismét 15-20%-kal magasabb áron jegyezték, mint a melléktermékét.

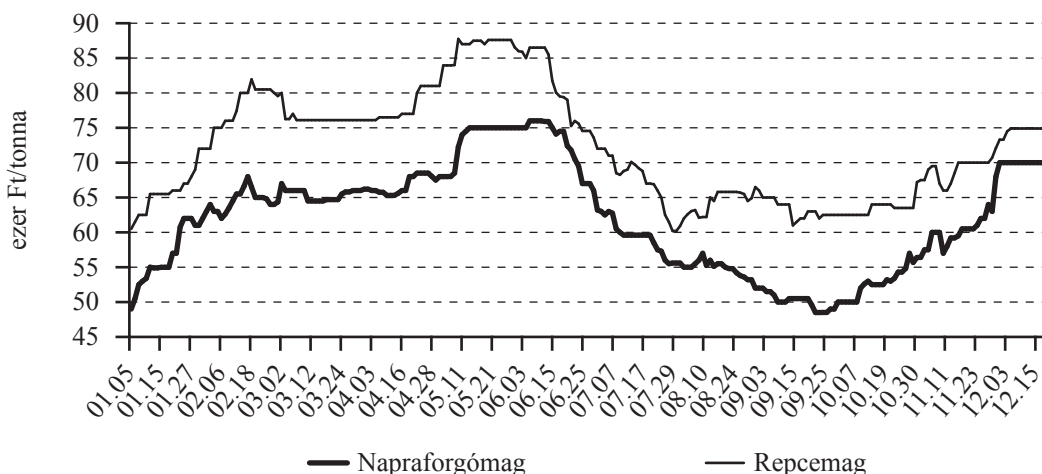
A **párizsi árutőzsdén (MATIF) a repcemag jegyzése** a szójababéhoz hasonlóan alakult. Éves szinten csaknem 30%-kal csökkent 2009-ben. (A 2008. évi bőséges termés megjelenése előtt még a 2007. év szűkös kínálata határozta meg 2008-ban az árak alakulását.) A 2008/2009. gazdasági évre prognosztizált kisebb szójababtermés hatására a repce tőzsdei ára 2009. április és június között több mint 20%-kal nőtt. Majd a kibocsátás hirtelen felfutásával július végén az év eleji szint alá esett a repce jegyzése. Ezt követően az év végéig emelkedés figyelhető meg, amely a szezonális hatáson túl a szójabab – és egyéb áruipiaci termékek – jegyzésének alakulásával magyarázható.

A **Budapesti Értéktőzsdén a repcemag front havi jegyzése 22, a napraforgóé 43%-kal** volt alacsonyabb 2009-ben, mint 2008-ban. Mindkét termény jegyzése 2009 júniusáig nőtt, majd a repcetermés és a kedvező napraforgótermés-kilátások hatására október elejéig jelentősen esett. Ezt követően az év végéig tartó áremelkedést az élénk export is segítette (10. ábra).

Magyarországon az előző évi rekordnál kisebb **2009. évi olajosmagtermés ellenére a napraforgómag termelői ára 25%-kal, a repcemagé 26%-kal csökkent** (5. melléklet). Az olajos magvak hazai ártendenciája hasonló volt a világpiacéhoz, de az árcsökkenés mértéke Magyarországon szerényebb volt, a hazai repcemag iránti élénk külföldi kereslet következtében. A napraforgómag nyomott világpiaci árát az előző évről áthúzódó készletek okozták, ami a hazai terményt is „beárazta”. A napraforgómag árát a nagyobb hozzáadott értékű napraforgóolaj keresleti-kínálati viszonyai határozzák meg, míg a repcemag árára a termény iránti nagy és folyamatos külföldi kereslet, továbbá a hazai feldolgozás várható növekedése hathat kedvezően a közeljövőben.

10. ábra

A napraforgó- és a repcemag front havi jegyzése
a Budapesti Értéktőzsdén (2009)

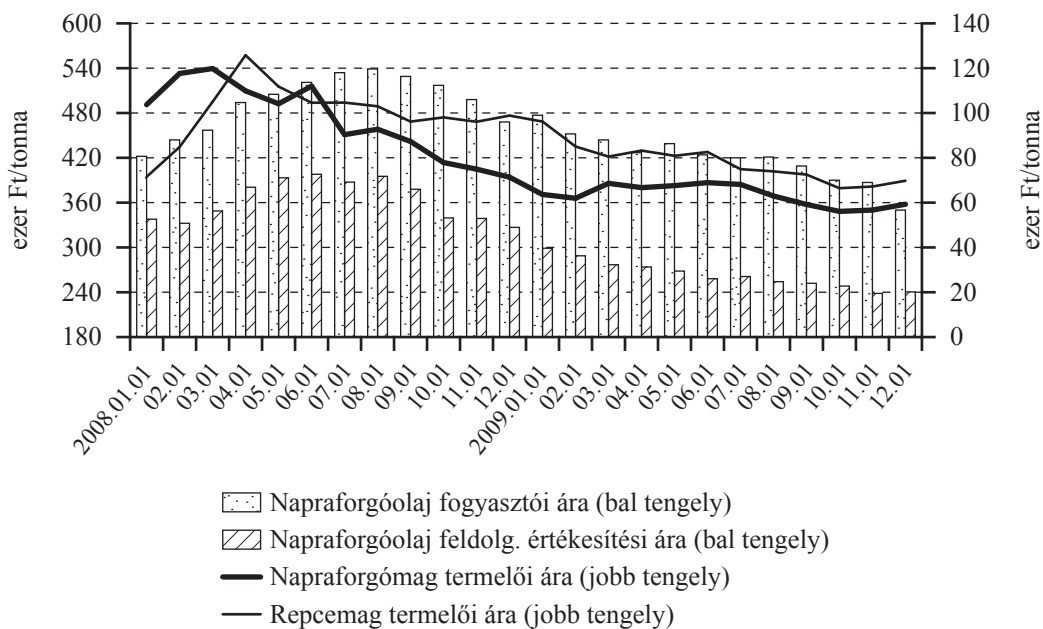
Forrás: BÉT

A mérséklődő termelői árak a feldolgozott termékek és a melléktermékek értékesítési, valamint fogyasztói árát is befolyásolták (11. ábra, 5. melléklet). Az ömlesztett nyers napraforgóolaj feldolgozói értékesítési ára 32%-kal, a fogyasztói ára 20%-kal (26. melléklet) csökkent 2009-ben az előző évihez viszonyítva. A napraforgódara értékesítési ára 30%-kal maradt el az egy évvel korábbtól.

Az olajos magvak ára Magyarországon várhatóan nem változik számottevően 2010 első felében. A közeljövőben újabb olajmalom kezdheti meg működését, ami hatással lesz az olajosmag piacra is.

11. ábra

A napraforgó- és repcemag termelői, a finomított napraforgóolaj feldolgozói értékesítési és fogyasztói ára

Forrás: KSH, AKI PÁIR

3. Cukor

3.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A világ cukorpiacát 2009-ben a kínálat jelentős visszaesése, valamint a dinamikus világpiaci áremelkedés mellett (a londoni árutőzsdén dollárban kifejezve 89%-kal nőtt a finomított cukor jegyzéseinek ára) a fogyasztás bővülése jellemezte.

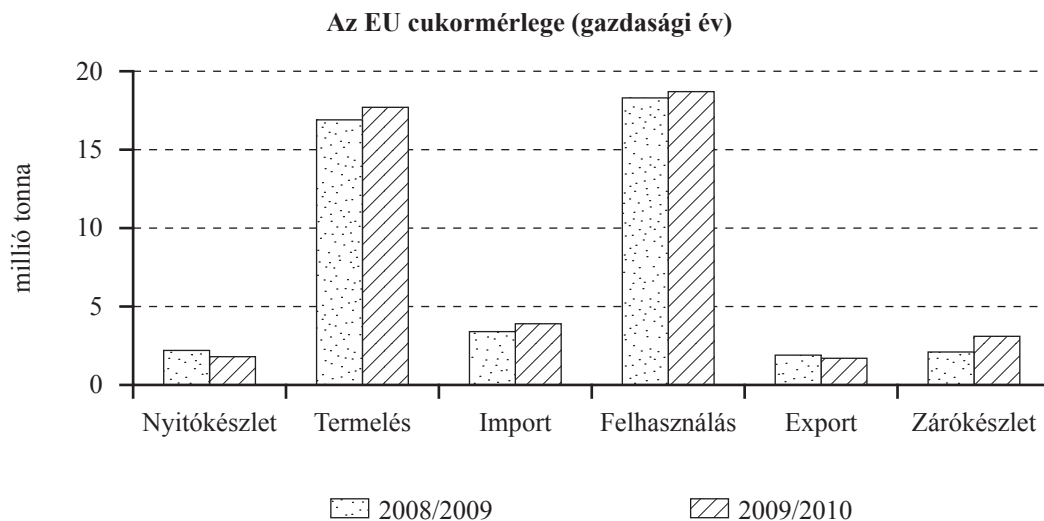
A **globális cukortermelést** 2009 első felében a cukornádtermelő országok zsugorodó kibocsátása határozta meg. Az USDA adatai szerint 9%-kal, 143,7 millió tonnára csökkent a termelés a 2008/2009. gazdasági évben az előzőhöz viszonyítva. A világ legnagyobb kibocsátójának, Brazíliának a kismértékű termésnövekedése (31,6 millió tonnáról 31,8 millió tonnára), valamint a cukor/etanol előállítás arányában a cukor emelése, nem kompenzálta a többi jelentős termelő ország kínálatának csökkenését. India cukortermelése 12,5 millió tonnával, 44%-kal volt alacsonyabb 2009-ben, Kína 2,7 millió tonnával, Thaiföld 600 ezer tonnával termelt kevesebbet, mint egy évvel korábban. A visszaesést a kedvezőtlen időjárás mellett a gazdaságilag versenyképesebb növények termesztésére való áttérés (India, Kína), a cukornádból előállított alternatív édesítőszer nagyobb aránya (India) okozta.

Az év második felében a kimagasló uniós termés némileg tompította a szűk világpiaci kínálatot, az árak további emelkedését azonban nem tudta megállítani. Ennek oka, hogy a 2009/2010. gazdasági évre vonatkozó előrejelzések a globális cukortermelés növekedését jelzik, a várható termelés (153,5 millió tonna) azonban nem éri el a 2007/2008. gazdasági év mennyiségét, és a kereslet kismértékben ugyan, de még továbbra is meghaladja a kínálatot.

A kínálati oldalon megjelenő magas árak ellenére nőtt a globális cukorfogyasztás 2009-ben, még a magas árrugalmassággal rendelkező országokban is (Indiában a növekvő populáció számára a cukor alapvető élelmiszer). Az italgyártás és a gyógyszeripar cukorfelhasználása is hozzájárul a kereslet növekedéséhez (Kína). A 2008/2009. gazdasági évben a világ cukortermelése és a fogyasztása közötti 10 millió tonnás deficit a zárókészlet 30%-os csökkenését eredményezte az előző gazdasági évihez hasonlítva.

A világ külkereskedelmében az import aránya nőtt, míg az exporté csökkent. India a termelés 44%-os csökkenése miatt nettó importórré vált, aminek a legfőbb haszonélvezője az exportját folyamatosan növelő Brazília volt.

A 2006-ban indult uniós cukorreform elérte célját, a cukorpiaci kapacitások leépítését. A reform keretében 17,5 millió tonnáról 13,336 millió tonnára csökkent az EU cukorkvótája a 2009/2010. gazdasági évre. Ennek hatására a termelés is folyamatosan zsugorodott. A 2009. évi 17,7 millió tonnás termelés azonban 5%-kal az előző évi mennyiség felett alakult, amely még így is jelentősen alacsonyabb, mint a 2006 előtti. Az EU kibocsátását 1 millió tonnával meghaladja a fogyasztás (12. ábra), amely a reform kezdete óta a termeléshez hasonlóan csökkenő tendenciát mutat. A termelés visszaesésének hatására az Unió nettó importórré vált. Cukorkereskedelmében a világ 50 országának jelentősége tovább fokozódhat a vám- és kvótamentes szállításoknak köszönhetően (EBA egyezmény).

Forrás: EU Bizottság

3.2. Hazai piaci tendenciák

3.2.1. Kínálat

Magyarországon a cukor kínálata 2009-ben nem érte el az uniós kvóta mennyiségét (105 ezer tonna), mivel a 2008 őszen betakarított 573 ezer tonna cukorrépából 97 ezer tonna cukrot állítottak elő. (Az előző öt év átlagának mindössze 29%-a ez a mennyiség.) A cukorrépa-termesztés leépülése 2009-ben mérséklődött. A 2008/2009. gazdasági évben a közel 60 tonna/hektáros hozam mellett elért nyereségtartam az egyik legjövődelmesebb növényvé tette a cukorrépa a többi ipari növényvel összevetve, ami hozzájárult a termőterület 2009. évi növekedéséhez. Az egyetlen hazai cukorgyár, a kaposvári cukorrépa-termeltetési szerződesei 30%-kal meghaladták az előző évit (10 ezer hektárról 13 ezer hektárra nőttek). A 2009 őszen betakarított 692 ezer tonna cukorrépából kinyert 110 ezer tonna cukor (a digesszió 17%-ról 16%-ra csökkent az előző évihez hasonlóan), már biztosította a kvóta kihasználását. A belföldi cukorrépa-termesztés kaposvári gyár közelébe történő koncentráció folytatódott (Nyugat- és Dél-Dunántúlra 2008-ban az összes termés 42%-a, 2009-ben már az 52%-a, Közép-Dunántúlra 2008-ban a 23%-a, illetve 2009-ben már a 24%-a összpontosult). A következő évben a Kaposvár közeli termelők előnye tovább fokozódik, a logisztikai és az ökonómiai szempontok figyelembe vételével. A gyár cukorrépa-termeltetési szerződesei vélhetőleg ismét biztosítják a hazai kvóta kihasználását, így a cukorrépa vetésterülete nem csökken 2010-ben.

3.2.2. Bel- és külpiaai értékesítés

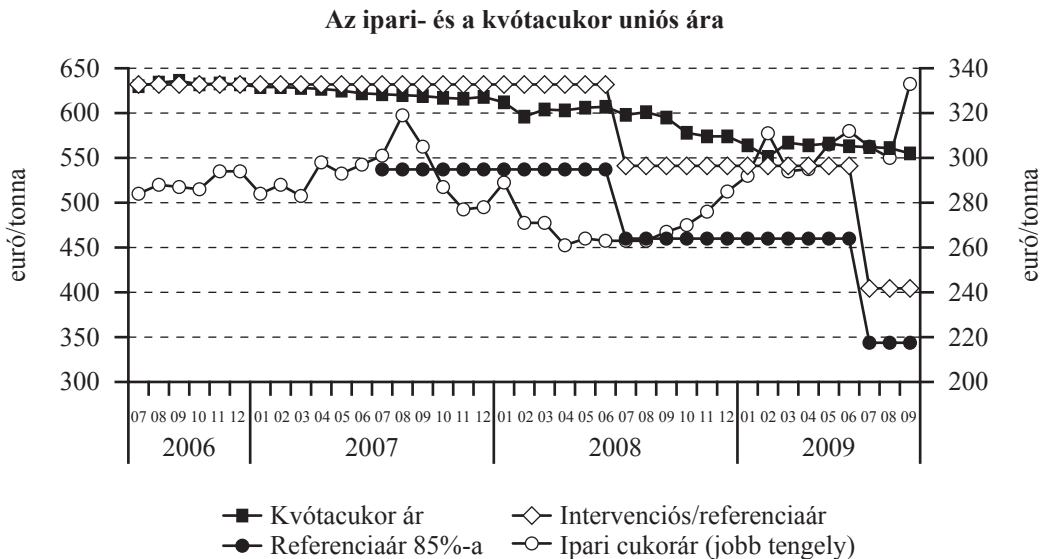
A 300 ezer tonna feletti hazai cukorfogyasztást 2009-ben nem fedezte a belföldi termelés, amelyet már nem egészített ki az intervenciós, valamint a megszűnt gyárak készlete, ezért az ország nettó importórrá vált. A külkereskedelem ugyan visszaesett 2009-ben az előző évihez viszonyítva, azonban az export zsugorodása jelentősebb volt, mint az importé (6. melléklet). Magyarország több cukrot exportált, mint a belföldi termelés, ami a maradék készletek export célú felhasználását, illetve reexportot feltételez. A világpiaai árak 2009-ben tapasztalható emelkedését jól jelzi az export értékének csökkenésénél nagyobb mértékű mennyiségi visszaesés.

3.3. A piaci árak tendenciája

A cukor világgpiaci ára 2009 első félévében megfelelt a fundamentális alapjainak, vagyis a várható keresletnek. Az alacsony termés és a csökkenő készletek hatására az árak januártól emelkedésnek indultak, a londoni árutőzsdén az első félév végére 29%-kal nőttek a 2010-re szóló jegyzések. Az év második felében megjelenő, a kínálat erőteljesebb szűküléséről szóló hírek a cukor árának további növekedését okozták, az év végére a londoni árutőzsdén 2010-re szóló jegyzések 700 dollár/tonna szintet értek el.

A fenntartható és versenyképes uniós cukoripar megteremtésére irányuló reformcélnek megfelelően az árak versenyképessé váltak a világgpiaci árakkal. Az uniós ipari cukor árszintje megegyezett a világgpiacival, 2009 márciusától a londoni árutőzsde finomított cukoráránál, augusztustól a New York-i árutőzsde nyerscukor áránál is kedvezőbben alakult. (Az uniós ipari cukor ára kisebb mértékben emelkedett, mint a világgpiaci ár.) Az uniós kvótacukorra megállapított referenciaár 2009. november 1-től 404,4 euró/tonnára, a reform kezdete óta 36%-kal csökkent (13. ábra).

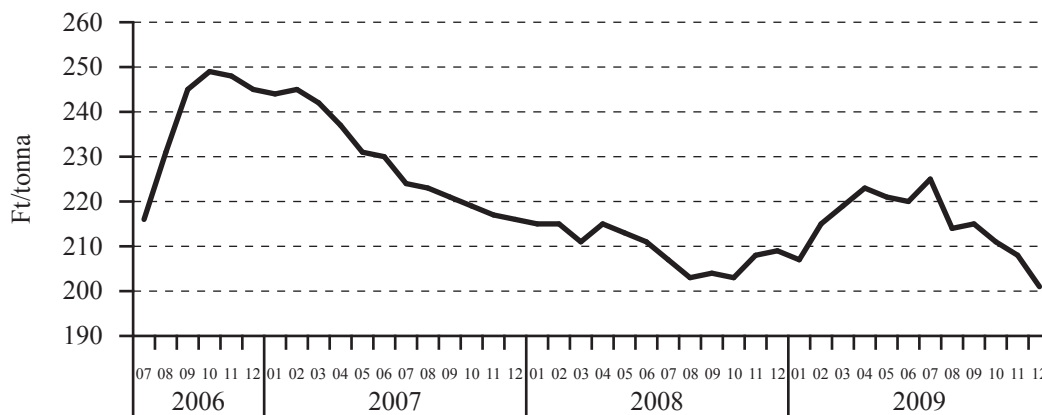
13. ábra

Forrás: EU Bizottság

A cukorrépa átvételi ára 41 euró/tonna (11 ezer Ft/tonna) volt 2009-ben, ami bőven fedezte a termelők költségeit. A fogyasztói ár 2009 első felében a világgpiaci és az uniós árhoz hasonlóan alakult, az előző évvel összevetve növekedett. Az év utolsó negyedévében az ár csökkenését a forint euróval szembeni erősödése okozta (14. ábra). A szűkös világgpiaci kínálat 2010-ben az árak emelkedését valószínűsíti, amelyet a 2009. évihez várhatóan hasonló mennyiségű import is erősít.

A kristálycukor fogyasztói ára Magyarországon

Forrás: KSH

4. Sertéshús

A pénzügyi és gazdasági válság kedvezőtlenül hatott a világ húspiacára, a kereslet csökkent, az árak mérséklődtek. A FAO adatai szerint a húсок nemzetközi ára 2009-ben csaknem 9%-kal volt alacsonyabb, mint az előző évben, ugyanakkor 5%-kal haladta meg a 2007. évi szintet.

4.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A FAO adatai szerint a globális **sertéshús-termelés** csaknem 2%-kal, 106,5 millió tonnára nőtt 2009-ben az előző évihez képest, elsősorban a termelés 45%-át kitevő Kína 5%-kal bővülő kibocsátása miatt. Kínában a növekedés azonban mérsékelt ütemű volt, mint az előző években tapasztalt 7-8%. Kínában a termelés bővülését a megvalósult nagyberuházások, az állami támogatások, az állat-egészségügyi helyzet javulása és a sertéshúsfogyasztás fokozódása tette lehetővé.

A világ sertéshús-termeléséből 21%-kal részesedő EU-ban 2%-kal csökkent a termelés 2009-ben, a Bizottság előzetes adatai szerint. A sertéshús-termelés visszaesése Lengyelországban, Szlovákiában, Csehországban és Romániában meghaladta a 10%-ot, a régi tagállamokban – elsősorban a kelet-közép-európai sertéspiac legnagyobb beszállítóinál (Németország, Dánia) – kisebb mértékű volt.

A világ harmadik legnagyobb sertéshús-termelőjének számító Egyesült Államokban az USDA adatai szerint 1,5%-kal csökkent a termelés. Az ágazatot gyenge jövedelmezőség jellemezte, elsősorban az alacsony sertés-, valamint a magas takarmányárak miatt, ennek következtében csökkent a sertésállomány.

Oroszországban 7%-kal nőtt a termelés a kormányzati támogatásoknak, illetve a hatékonyságnövelő beruházásoknak köszönhetően.

A sertéshús globális kereskedelme 5,5 millió tonna körül alakult 2009-ben, 10%-kal esett vissza az előző évihez képest, a főbb tradicionális importőr országok csökkenő kereslete miatt. Mexikó kivételével az összes jelentős importőr ország sertéshús importja csökkent.

A **világimportban** Oroszország részesedése nőtt Kínával szemben. Kína importja 60%-kal esett vissza 2009-ben, annak ellenére, hogy mérsékelten nőtt a sertéshús-fogyasztás, ezt azonban Kína egyre inkább saját forrásból kívánja kielégíteni. Japán importja 5%-kal, Oroszországé 7%-kal csökkent 2009-ben. Oroszországban elsősorban a gyenge rubel, a belső termelés növekedése, illetve az állategészségügyi okok miatti korlátozások okozták az import mérséklődését.

A világ **sertéshús-exportjának** csökkenését a két legfontosabb exportőr, az USA és az EU mérséklődő kivitele okozta. Az EU exportja a Bizottság adatai szerint 7%-kal esett vissza 2009-ben, ennek oka a szűkebb kínálat, a nemzetközi piacon a főbb versenytársaknál magasabb sertéshús-árak, illetve a kereslet csökkenése, valamint az export-visszatérítések hiánya. Brazília és Kína 5, illetve 3%-kal növelte sertéshús-exportját.

A FAO előrejelzése szerint a világ sertéshús-termelése további 2%-kal bővíülhet 2010-ben. A fejlődő országokban nagyobb, a fejlett országokban 1% alatti növekedésre számítanak. Kínában az elmúlt évekhez képest mérsékelt ütemű bővülést várnak. Az EU-ban is enyhe növekedést prognosztizálnak. Brazíliában és Oroszországban 4% körüli növekedést, míg az USA-ban 2%-ot meghaladó csökkenés várható. A globális sertéshús-export 4%-kal nőhet 2010-ben, Brazília, az EU és az USA bővülő kivitelének köszönhetően. Hongkong, Mexikó és Dél-Korea importkereslete várhatóan fokozódik.

4.2. Hazai piaci tendenciák

4.2.1. Kínálat

A KSH adatai szerint Magyarország sertésállománya 3,2 millió egyed volt 2009. december 1-jén, egy év alatt 4%-kal csökkent, ugyanakkor kedvező tendencia, hogy június elsejéhez képest 2%-kal nőtt. Az anyakocák létszáma az előző év decemberéhez mérten 2%-kal csökkent, fél év alatt pedig nem változott lényegesen. Év végére tehát **megállt a sertésállomány csökkenése**.

A szűk kínálat miatt a vágóhidak a termeléshez szükséges élő sertést növekvő mértékben importból vásárolták. Az AKI PÁIR adatai szerint a hazai termelésből származó vágósertés felvásárlása 16%-kal csökkent 2009-ben, míg az importból származóé 27%-kal nőtt. **Az import sertés már a teljes felvásárlás egynegyedét tette ki**, míg az előző évben 18% volt a részaránya.

Az élősertés-import származását tekintve jelentős átrendeződés következett be. A lengyelországi sertésállomány csökkenése miatt a lengyel élősertés-import visszaesett (2009-ben már csak 16% volt a részesedése, míg 2008-ban 35%), ugyanakkor a Hollandiából származó élősertés-behozatal megkétszereződött.

Az élősertés-import növekedése a csökkenő hazai sertésállomány mellett nem fedezte a vágóhidak és húsfeldolgozók szükségletét, ezért a sertéshús-behozatal is nőtt 13%-kal. Különösen a Németországból származó sertéshús-import bővült jelentősen, így az összes import 53%-át tette ki, emellett Franciaország és Ausztria voltak még jelentős szállítók. A magas sertésárakkal a magyarországi sertésfeldolgozás versenyképessége romlott az olcsó importhússal szemben. Az import sertéshús ára 8%-kal volt alacsonyabb a magyarnál, az import sertést pedig 3%-kal vásárolták alacsonyabb áron a vágóhidak, mint a hazai termelésből származót.

4.2.2. Bel- és külpiai értékesítés

A csökkenő hazai állomány még az élősertés-import növekedése ellenére is a sertésvágás 0,5%-os mérséklődését (vágósúlyban) eredményezte 2009-ben 2008-hoz viszonyítva a KSH adatai szerint. A csökkenő kínálat miatt az élősertés-export is visszaesett, ugyanakkor a malacok kivitele jelentősen nőtt, elsősorban Románia élénk keresletének köszönhetően. Romániában a sertéstartók jelentős támogatást kaptak, amelyet a Magyarországról származó malacokra is felvehettek. Ez a támogatás 2010-ben megszűnt, így beszűkülhet a román piacra irányuló hazai export. Az erős exportkereslet hatására a magyarországi termelők a külpiacon a hazai felvásárlási árnál magasabb árat értek el. A sertéshús-kivitel a csökkenő sertéshús-termelés ellenére 9%-kal nőtt. Az összes kivitelből Románia csaknem 40%-kal részesedett.

Magyarország élő sertésből nettó importőr, sertéshúsból nettó exportőr volt 2009-ben (7. melléklet). Az élő sertés és sertéshús külkereskedelmi egyenlege forintban kifejezve pozitív volt, de 56%-kal romlott az előző évihez képest.

Az AKI PÁIR reprezentatív adatai szerint a félésertés belföldi értékesítése csaknem 20%-kal, a darabolt sertéshúsoké (karaj, tarja, comb) 12%-kal volt kevesebb 2009-ben, mint egy évvel korábban.

4.3. A piaci árak tendenciája

A FAO adatai szerint a nemzetközi sertésárak a 2008. évi 8%-os növekedést követően 2009-ben kismértékben csökkentek. A csökkenés nagyobb mértékű lett volna, ha az EU és az USA szűkebb kínálata nem ellensúlyozza az importpiacok mérséklődő keresletét.

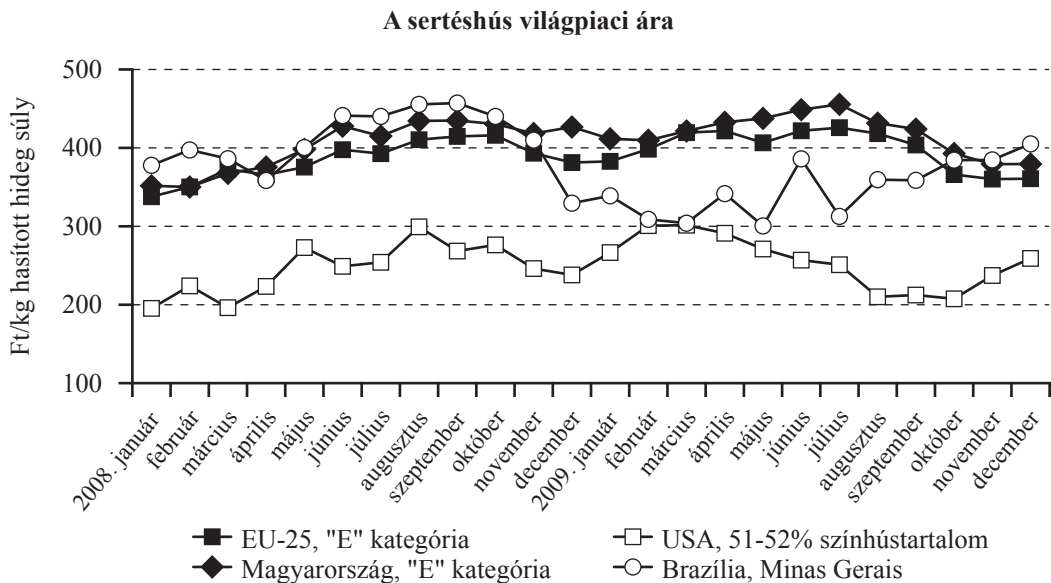
Az USA-ban a sertésárak (51-52% színhústartalom) dollárban kifejezve 13%-kal estek vissza az előző évihez képest, 5 éves mélypontjukon voltak, elsősorban a bel-és külpiaai kereslet csökkenése miatt.

Braziliában a termelés növekedése 2009-ben a sertésárak (Minas Gerais régió) 20%-os csökkenését eredményezte brazil reálban kifejezve. A brazil sertésbűs iránt erős volt a külpiaai kereslet, elsősorban Oroszország részéről, ugyanakkor az exportárak csökkentek, ami Brazília belső piacán nyomást gyakorolt az árakra.

Az EU-ban a referenciának tekintett „E” kereskedelmi osztály vágóhídi belépési ára 1,42 euró hasított hideg súly volt, 7%-kal csökkent az előző évihez képest, forintban kifejezve azonban 4%-kal nőtt a forint gyengülése miatt (15. ábra). Az árak a szezonalitásnak megfelelően az év első felében emelkedtek, majd csökkentek, a szezonális árcsökkenés korábban kezdődött, mint az előző évben.

Az OECD nem számít a sertésbűsárak emelkedésére 2010-ben, mert a kereslet kisebb mértékben nő, mint a sertésbűs-termelés. A Bizottság előrejelzése szerint az Unióban is 1-2%-kal alacsonyabb lesz a sertések ára 2010 első félévében, mint egy évvel korábban.

15. ábra

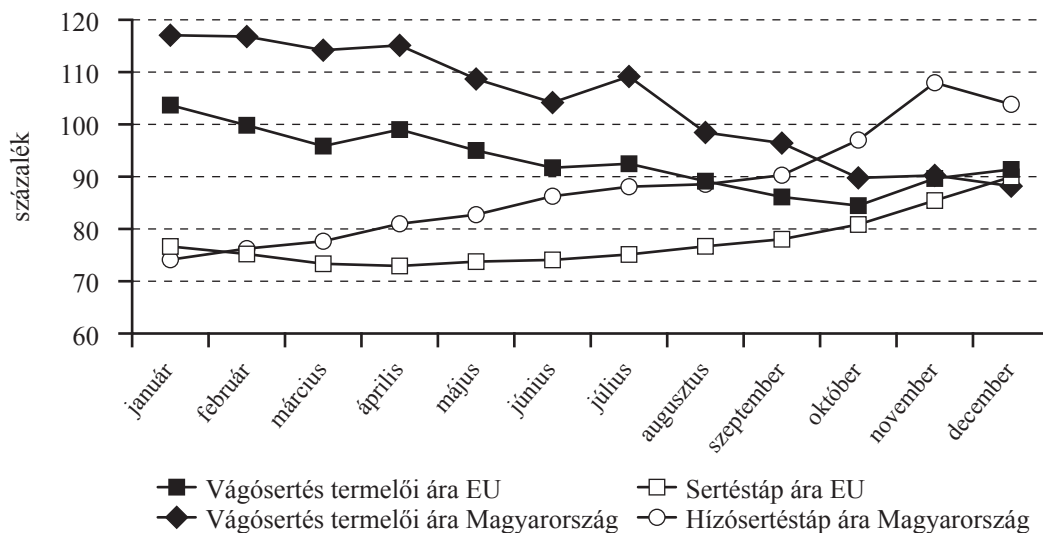
Forrás: USDA, MPB, EU Bizottság, AKI PÁIR

A magyarországi sertésárak 2009-ben magasabbak voltak az EU átlagánál, és folyamatosan követték az uniós átlagár tendenciáját. A hazai árak éves szinten **5%-kal haladták meg az előző évit** (8. melléklet). Az első félévben a sertések ára 14%-kal volt magasabb, mint az előző év hasonló időszakában. Ennek okai a lecsökkent hazai sertésállomány, a gyenge forint és a romániai élénk kereslet a magyarországi élő sertés iránt. Augusztusban azonban jelentős – a szezonális árcsökkenést meghaladó – áresés vette kezdetét, az árak az előző évi szint alá estek. Az import élő sertés árleszorító hatását az év elejéhez képest erősödő forint nem tudta ellensúlyozni. Éves szinten az importból származó élő sertés ára 3%-kal volt alacsonyabb a hazainál.

A sertéshús termékpálya többi fázisában eltérően alakultak az árak, mint a termelői fázisban. A vágósertés termelői árának növekedése ellenére a darabolt sertéshúsok (karaj, tarja, comb) feldolgozói értékesítési ára 3%-kal csökkent, ugyanakkor a félsertésé 3%-kal nőtt (9. melléklet). A húsfeldolgozók a vágósertés árának növekedését nem tudták érvényesíteni a kereskedelemmel szemben. Ezzel szemben a fogyasztói árak növekedtek, a rövidkaraj és a sertéscomb ára 7%-kal haladta meg az előző évit.

16. ábra

A vágósertés és a sertéstáp árváltozása 2009-ben
(előző év azonos hónap = 100)

Forrás: EU Bizottság, AKI PÁIR

Magyarországon a sertéstartók számára az év nagy részében kedvező volt a vágósertés és a hízósertéstáp áránya, ami nagyobb bevétel elérését tette lehetővé. A vágósertés termelői ára 5%-kal magasabb, ezzel szemben a hízósertéstáp ára 14%-kal alacsonyabb volt 2009-ben, mint az előző évben (16. ábra). Az év folyamán a vágósertés ára csökkent, míg a sertéstáp ára nőtt, november-decemberben meghaladta az egy évvel korábbi szintet, így év végén kedvezőtlené vált az árány. Az EU-ban kisebb mértékben növekedett a sertéstáp ára, és a 2009. év végén is alacsonyabb maradt az egy évvel korábinál, ami a hazainál kedvezőbb árány eredményezett az év második felében.

5. Baromfihús és tojás

5.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A FAO és az USDA előzetes adatai alapján a világ baromfihús-termelésének legnagyobb részét kitevő **csirkehús-termelés** stagnált 2009-ben. A legjelentősebb termelők közül csak Kínában, az EU-ban, Indiában és Oroszországban bővült kismértékben a csirkehús-előállítás. A nemzetközi kereskedelem 3%-kal esett vissza.

Az USA-ban a 2008. II. félévi magas takarmány- és energiaárak miatt az év végétől csökkent a naposcsibe-keltetés, ami 2009-ben a csirkehús-termelés 4%-os visszaesését eredményezte. Az USA exportja is csökkent, a legnagyobb célpiacnak számító Oroszországban, valamint Kínában volt a legnagyobb a piacvesztés.

Braziliában a vágócsirke alacsony ára, a gyengülő kereslet, valamint a reál értékének 30%-os romlása 2009-ben a termelés 0,5%-os csökkenését okozta. A csirkehús-export közel 20%-kal esett vissza 2008-hoz képest, mivel a legfontosabb partnerek kereslete csökkent.

Az EU Bizottság előzetes adatai alapján az EU baromfihús-termelésének háromnegyedét kitevő csirkehús-termelés 0,5%-kal, 8,8 millió tonnára nőtt 2009-ben az előző évihez képest. A legnagyobb termelők közül az Egyesült Királyságban és Franciaországban 2%-kal csökkent a termelés. Spanyolországban és Lengyelországban stagnálás, Németországban 3,9%-os, Olaszországban 2,8%-os, Hollandiában 0,6%-os bővülés tapasztalható. Magyarországon 6,5%-kal, 245 ezer tonnára nőtt a csirkehús-termelés.

Az Eurostat adatai alapján az EU külkereskedelmi egyenlege pozitív maradt 2009-ben. A csirkehús-export 6%-kal nőtt, részben pótolni tudta a brazil kivitel csökkenése miatt kialakult hiányt a nemzetközi piacon. A legfontosabb partnerek továbbra is Oroszország, Szaúd-Arábia, Ukrajna, Benin és Hongkong voltak.

Az Unió csirkehús importja 6%-kal csökkent, a legjelentősebb beszállítók Brazília, Thaiföld és Argentína voltak. A madárinfluenzát követően Kína most először exportált újra az EU-ba, bár még csak 3700 tonna hőkezelt csirkehúst.

Az előrejelzések szerint 2010-ben akár 3%-kal is növekedhet a világ csirkehús-termelése az előző évi stagnálás után, elsősorban az USA-ban, Kínában és Braziliában. Az EU termelése nem változik számottevően.

A világ **pulykahús-termelése** csökkenő tendenciát mutat. Az USA pulykahús-előállítása közel 8%-kal, 2680 ezer tonnára esett vissza 2008-hoz viszonyítva. Az amerikai pulykahús-export jelentősen csökkent, elsősorban az importőr országok csökkenő kereslete és a csirkehús-termékek alacsony ára miatt.

Az EU pulykahús-termelése 4,5%-kal csökkent 2009-ben (1856 ezer tonnáról 1772 ezer tonnára), aminek oka, hogy a fogyasztók a pulykáról fokozatosan áttérnek a csirkehús fogyasztására. A feldolgozók is inkább a csirkét preferálják, a magasabb kihozatal miatt. A legjelentősebb tagállamok közül csak Lengyelország termelése nem változott. Az Unió pulykahús importja 5%-kal, exportja pedig 11%-kal csökkent.

Az előrejelzések szerint a pulykahús-termelés 2% körüli növekedése várható 2010-ben, elsősorban az USA-ban, Braziliában és Kanadában. Az EU termelésében az USDA szerint nem várható jelentősebb változás, míg az EU Bizottság 1%-os csökkenésre számít.

5.2. Hazai piaci tendenciák

5.2.1. Kínálat

A KSH adatai szerint Magyarországon a **baromfifélék állománya 1,4%-kal nőtt 2009-ben**, december 1-jén a tyúkfélék állománya 3,1%-kal, a kacsállomány 29,7%-kal volt nagyobb az előző év azonos időszakához képest. Ugyanakkor a lúdállomány 33,7%-kal, a pulykaállomány 14,4%-kal lett kevesebb.

A baromfihús-feldolgozás és -tartósítás bruttó termelési értéke 2009-ben a KSH adatai szerint 32%-kal alacsonyabb volt 2000-hez, és 3%-kal az előző évhez viszonyítva (1. melléklet). A belföldi értékesítés is 18, illetve 3%-kal esett vissza.

A baromfihús-import mennyisége 13%-kal, értéke 15%-kal csökkent 2009-ben a KSH adatai alapján. Az import 61%-át kitevő tyúkfélék behozatala 18%-kal csökkent, amit elsősorban a darabolt tyúkfélék importjának 20%-os visszaesése okozott. A víziszárnyas-import ugyan elenyésző, de 2009-ben 91%-kal bővült. A darabolt pulykahús behozatala mindössze 1%-kal csökkent (10. melléklet).

5.2.2. Bel- és külpiazi értékesítés

A baromfivágás 2009-ben 2%-kal, 457 ezer tonnára **bővült** az előző évihez képest, ezen belül a csirkevágás 2%-kal, a libavágás 10%-kal, a kacsvágás 27%-kal nőtt, a pulykavágás ugyanakkor 9%-kal csökkent. A vágócsirke részesedése nem változott, a pulykái viszont 3 százalékponttal csökkent, a libái és a kacsái pedig 1, illetve 3 százalékponttal nőtt az összes vágáson belül az előző évi arányhoz képest.

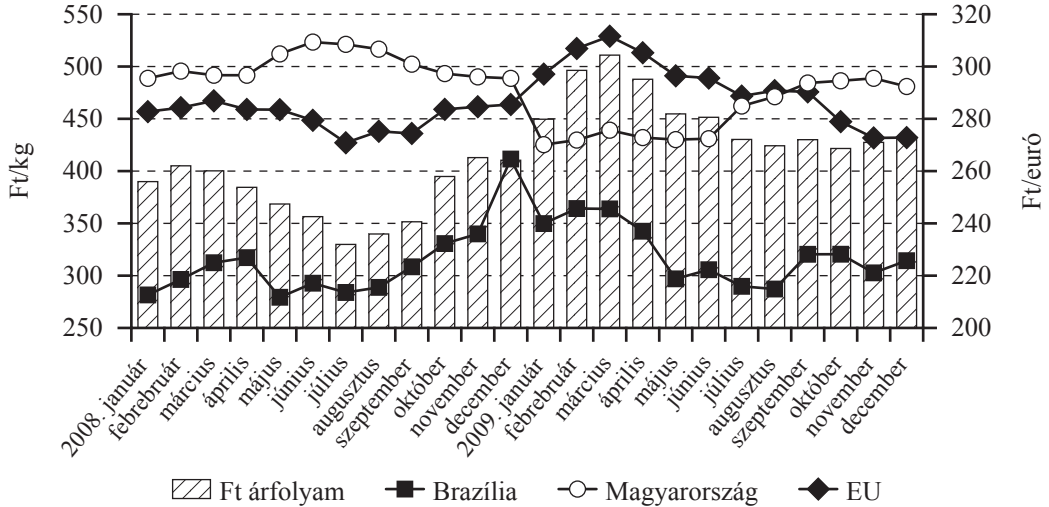
A baromfihús-kivitel mennyisége 5%-kal nőtt, értéke azonban nem változott jelentősen 2009-ben. A külpiazi értékesítésben legnagyobb arányú darabolt pulykahús kivitelével elérhető árbevétel nem változott. A kisebb részarányú tyúkfélék darabolva termékcsoport exportbevétele 9%-kal esett vissza, elsősorban a kereslet csökkenése miatt. Az exporttal elérhető árbevétel az import értékénél kisebb mértékben csökkent, így **a külkereskedelmi egyenleg értékben 2%-kal javult** (11. melléklet).

5.3. A piaci árak tendenciája

A FAO adatai szerint a baromfihús nemzetközi ára 13%-kal csökkent 2009-ben az előző évihez képest. Az USA-ban a csirkehús ára 3%-kal csökkent, Braziliában a második félévben következett be jelentősebb áremelkedés, a közel-keleti országok erősödő kereslete miatt. Az egész csirke uniós átlagára 5%-kal maradt el 2009-ben az előző évitől. Év közben folyamatosan csökkent az ár (17. ábra), és az év végén már a 2006. év azonos időszakának szintjénél is alacsonyabb volt. A brazil csirke uniós belépési ára az év elején gyors ütemben csökkent, és csak ősszel kezdett emelkedni. A FAO előrejelzése szerint a világpiacon a baromfihús ára nem változik számottevően a következő évben, ugyanakkor az OECD 7% körüli csökkenésre számít.

17. ábra

**Az egész csirke feldolgozói értékesítési ára az EU-ban, valamint
a brazil egész csirke uniós belépési ára**

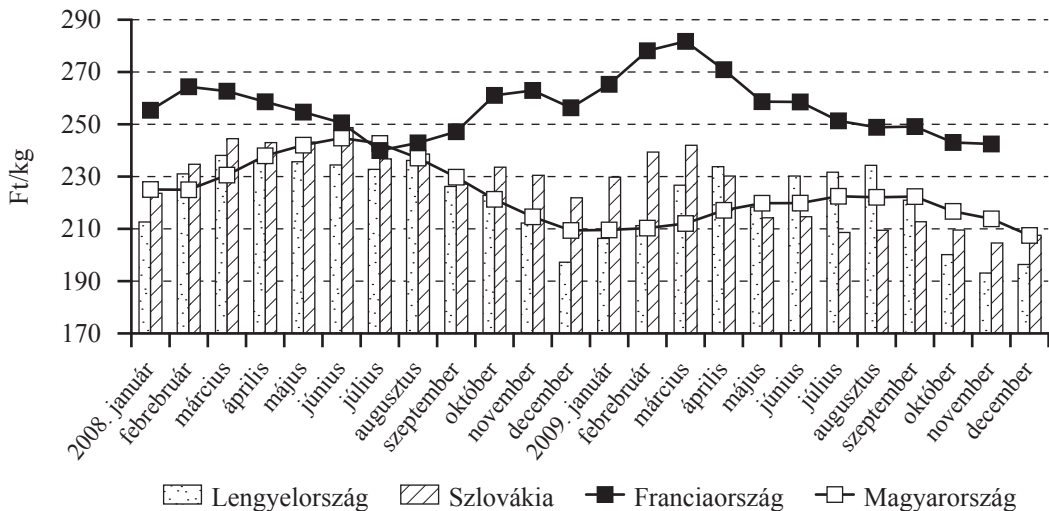

Forrás: EU Bizottság, AMA, MNB, AKI PÁIR

Az AKI PÁIR adatai szerint Magyarországon a **vágóbaromfi**-termelés valamivel több mint felét adó vágócsirke felvásárlása 2009-ben nem változott jelentősen az előző évihez képest, ugyanakkor élosúlyos **termelői ára 6%-kal maradt el a 2008. évitől** (11. melléklet). A szezonális áremelkedés mérsékeltebb volt a korábbi években tapasztaltnál. Ennek ellenére a hazai árak az év nagyobb részében mind a lengyel, mind a szlovák termelői árnál magasabbak voltak (18. ábra).

18. ábra

A vágócsirke termelői ára néhány európai országban

Forrás: MRiRW ZSRIR, PPA-ATIS, Agreste, AKI PÁIR

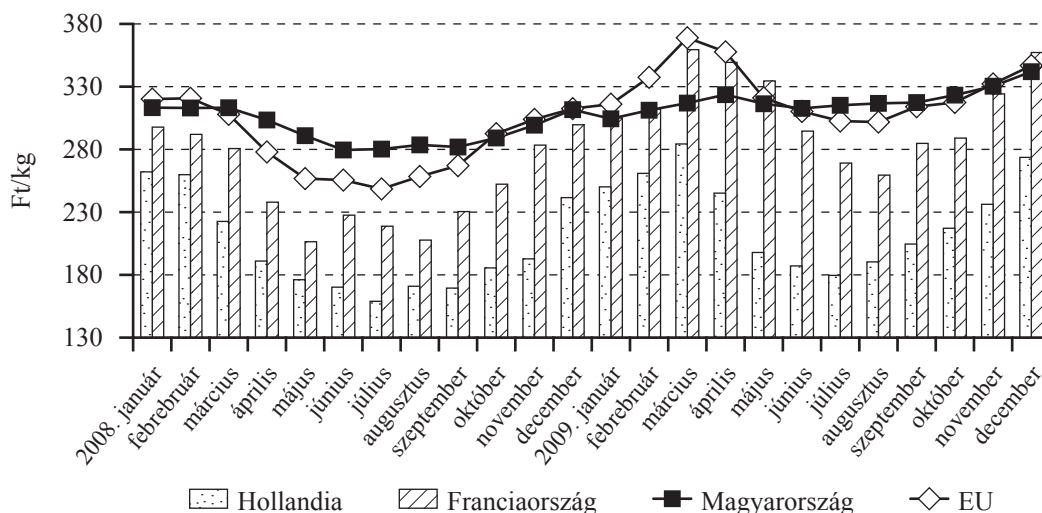
Az alapanyaghoz hasonlóan, a csirkehús belföldön értékesített mennyisége sem változott számottevően 2009-ben az előző évihez viszonyítva. **A 65%-os csirke feldolgozói értékesítési ára 3%-kal csökkent**, és 2009-ben már csak 2%-kal volt magasabb az uniós átlagnál. A friss csirkehús feldolgozói értékesítési ára közel 3%-kal csökkent (12. melléklet). A vezértermékek közül a csirkecomb és a fagyasztott grillcsirke ára haladta meg (2%, illetve 4%-kal) az előző évi árszintet, ugyanakkor a többi terméké 3-9%-kal maradt el attól. A friss csirkehús fogyasztói ára csaknem 3%-kal emelkedett 2009-ben (26. melléklet).

5.4. Az étkezési tojás piaci tendenciái

Az EU-ban folytatódott az étkezési tojás termelésének csökkenése 2009-ben. A Bizottság előzetes adatai szerint az Unióban a tojástermelés csaknem 90%-át kitevő **étkezési tojás** termelése 3%-kal, 6248 ezer tonnára csökkent. A legnagyobb termelők közül Hollandiában, az Egyesült Királyságban, Lengyelországban és Romániában nem változott jelentősen a termelés. Németországban 17%-kal, Spanyolországban 2%-kal, Franciaországban 2,6%-kal, Olaszországban 1%-kal, Magyarországon 13,7%-kal csökkent az étkezési tojás előállítás. A tojástermelés 10%-át adó **tenyésztojás** termelése 4%-kal, 670 ezer tonnára nőtt. A legnagyobb tojástermelő tagállamokban az étkezési tojás csomagolóhelyi ára a szezonálisnak megfelelően alakult 2009-ben (19. ábra).

Az AKI PÁIR adatai szerint Magyarországon az étkezési tojás belföldi értékesítése nem változott 2009-ben, a csomagolóhelyi értékesítési ára 8%-kal emelkedett (11. melléklet). Az étkezési tojás importja tovább nőtt, az ország az előző évhez hasonlóan, nettó importőr maradt tojásból. Az importár a belföldön termelt tojás csomagolóhelyi értékesítési áránál 5%-kal volt alacsonyabb. A belföldinél 5%-kal magasabb exportár hatására az export is nőtt, de mennyisége csupán harmada volt az importnak.

19. ábra

Az étkezési tojás csomagolóhelyi ára az EU-ban

Forrás: EU Bizottság, AKI PÁIR

A Bizottság előrejelzése szerint 2010-ben 1%-kal, 6313 ezer tonnára nő az étkezési tojás termelése az EU-ban. A tagállamok többségében várhatóan stagnál a termelés, Németországban 6%-kal, Spanyolországban 2%-kal, Franciaországban 1%-kal, Magyarországon a tojóállomány növekedése miatt 8%-kal bővíthet. Ugyanakkor az Egyesült Királyság termelése 1%-kal mérséklődik. Az EU-ban a tenyésztójas előállítás 2010-ben nem változik számottevően.

6. Marhahús

6.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A FAO adatai szerint a globális **marhahús-termelés** 64,4 millió tonna volt 2009-ben, 1%-kal csökkent az előző évihez képest. Az USA-ban a marhaállomány 2007 óta csökken, a marhahús-termelés 3%-kal mérséklődött 2009-ben. A kedvező időjárási és legeltetési körülmények ellenére az ágazatot gyenge jövedelmezőség jellemezte. A magas takarmányárak mellett, a bel- és külpiacon kereslet csökkenése miatt a vágómarha ára alacsonyabb volt, mint egy évvel korábban.

Dél-Amerikában 2%-kal mérséklődött a termelés 2009-ben az előző évihez képest. A világ második legnagyobb marhahústermelő országának számító Brazíliában 3%-kal csökkent a termelés. A vágóhidak és húsfeldolgozók működését nehéz finanszírozni, elsősorban az EU-ba és Oroszországba irányuló export csökkenése miatt. Argentínában kismértékben nőtt a termelés, mivel a termelők több szarvasmarha – elsősorban tehén és üsző – értékesítésére kényszerültek, a romló jövedelmezőség, a két évig tartó aszály és a gabonatermesztés előtérbe kerülése miatt csökkenő legelőterület következtében.

Az EU-ban folytatódott a szarvasmarha-állomány több éve tartó csökkenése. A Bizottság adatai szerint 2009-ben 5%-kal csökkent a marhahús-termelés. Az EU marhahús kivitele 15%-kal esett vissza, míg a marhahús-import 9%-kal nőtt 2009-ben az előző évihez viszonyítva, a külkereskedelmi egyenleg tovább romlott. Az Oroszországba irányuló kivitel felére esett vissza, ugyanakkor Horvátországba nőtt az export. A marhahús-importot tekintve a legfontosabb partner továbbra is Brazília, azonban az importkorlátozások előtti 60%-ot meghaladó részesedése 34%-ra esett vissza. A többi országból nőtt az EU importja, legnagyobb mértékben, 32%-kal Argentínából.

A világ **marhahús-kereskedelme** 5%-kal csökkent 2009-ben az előző évihez viszonyítva. Argentína kivételével az összes jelentős exportőr kivitele csökkent. Brazíliában 14%-kal esett vissza a kivitel az alacsony világpiaci árak, a brazil marhahús tradicionális piacainak (EU és Oroszország) kisebb kereslete, és az állomány bővítésére irányuló törekvések miatt. A második legnagyobb exportőr, Ausztrália kivitele 1%-kal, az USA-é 8%-kal csökkent. Ezzel szemben Argentína marhahús-exportja 33%-kal nőtt a kedvezőtlen 2008. év után, mivel a kormány több exportengedélyt adott ki a marhahúsra.

A világ **marhahús-importja** is csökkent 2009-ben, mivel Oroszország és Mexikó visszaeső importját az USA és Hongkong növekvő marhahús behozatala sem tudta ellensúlyozni.

A FAO becslése szerint a globális marhahús-termelés csökkenése folytatódik 2010-ben is. Brazíliában, Chilében, Uruguayban, Indiában és Ausztráliában ugyanakkor a termelés bővülésére számítanak. Az OECD előrejelzése szerint a világpiacon mérséklődik a marhahús iránti kereslet a következő években, ugyanis a fogyasztás egyre inkább az olcsóbb baromfi- és sertéshús felé tolódik el.

Az USDA várakozásai szerint az USA-ban a marhahús-termelés 2%-kal, a belső fogyasztás 3%-kal csökken 2010-ben. A marhahús-kivitel 10%-os bővülése várható, mivel az ázsiai piacokon növekszik az amerikai marhahús importból való részesedése. Az USA-ban az élő szarvasmarha árának emelkedésére számítanak 2010-ben. A Bizottság előrejelzése szerint az EU-ban a következő években folytatódik a marhahús-termelés csökkenése, illetve az import és az árak növekedése.

6.2. Hazai piaci tendenciák

6.2.1. Kínálat

Magyarországon folytatódott szarvasmarha-állomány csökkenése. A KSH adatai szerint 2009. december 1-jén 700 ezer szarvasmarhát tartottak az országban, az állomány az előző év decemberéhez képest ezer darabbal, júniushoz mérten 3 ezerrel fogyott. A tehénállomány csökkenése nagyobb mértékű volt, mint az összes állományé. A 2009. év végére a tehénlétszám 4%-kal, 312 ezerre csökkent az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az elmúlt évekhez hasonlóan a tehénállományon belül folytatódott a szerkezeti átalakulás. A tejhasznú tehénállomány 7%-kal csökkent, míg a húshasznú 5%-kal bővült.

A hazai kínálatot 2009-ben az előző évihez képest 58%-kal növekvő élőmarha-import és a 10%-kal bővülő marhahús-behozatal egészítette ki.

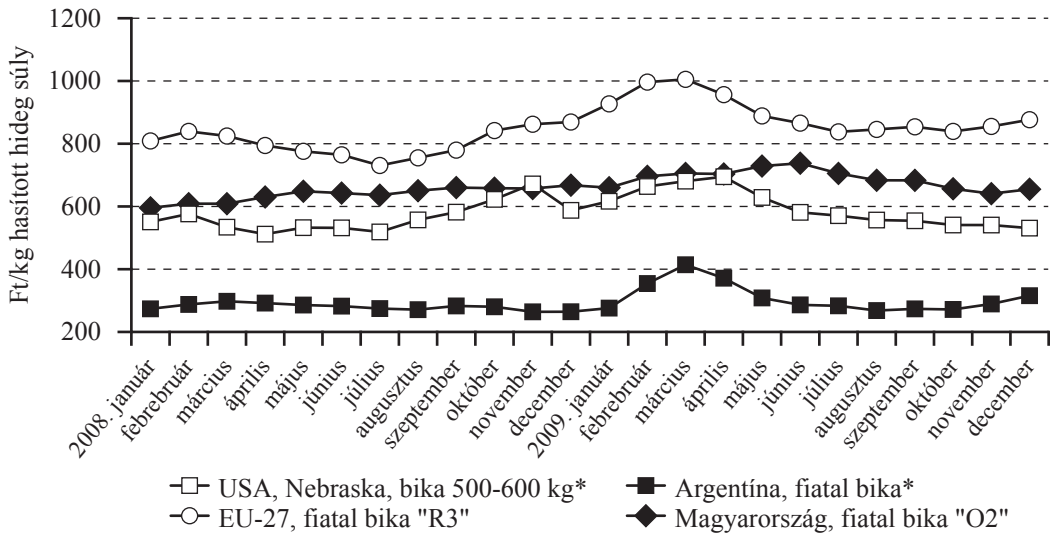
6.2.2. Bel- és külpiazi értékesítés

A magyarországi élő szarvasmarha jelentős része exportra kerül. Az élőmarha-export mennyisége és ára egyaránt nőtt, ezért a külkereskedelmi egyenleg továbbra is pozitív volt 2009-ben, és 11%-kal javult az előző évihez képest, ugyanakkor a marhahús-egyenleg jelentősen romlott (7. melléklet). Az élő szarvasmarha legnagyobb felvevőpiaca Görögország, Ausztria és Horvátország volt. A marhahús-kivitel mennyiségben 10%-kal, értékben 11%-kal nőtt 2009-ben az előző évihez viszonyítva. A marhahús-kivitel legnagyobb része Hollandiába, Ausztriába és Romániába irányult.

A csökkenő szarvasmarha-kínálat és a növekvő élőmarha-kivitel következtében vágósúlyban 7%-kal csökkent a szarvasmarha vágása 2009-ben az AKI vágási statisztikája szerint. Az összes vágás 62%-át kitevő tehénvágás stagnált, ugyanakkor a bikák vágása 29%-al, az üszöké 3%-kal csökkent.

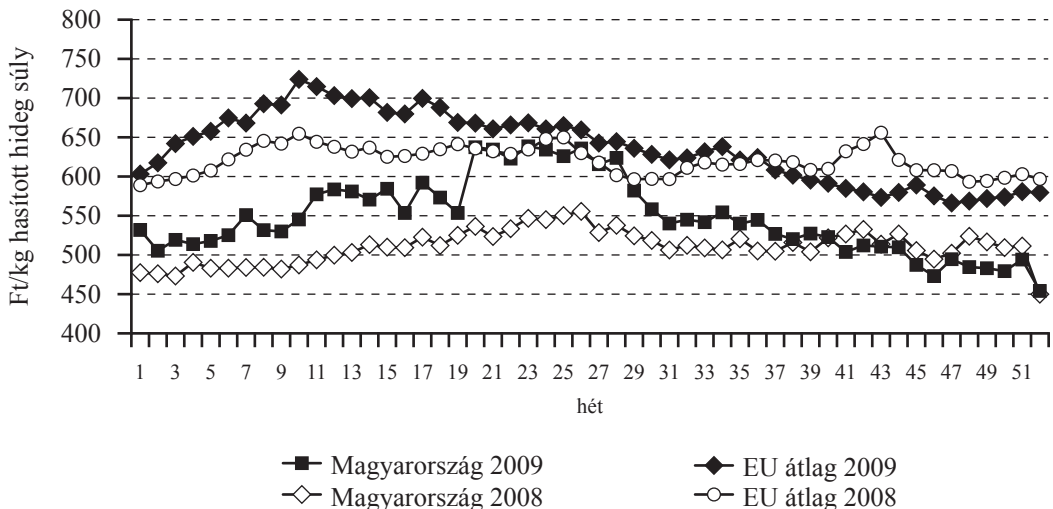
6.3. A piaci árak tendenciája

A FAO adatai alapján a marhahúsok nemzetközi ára 15%-kal esett vissza 2009-ben 2008-hoz képest. Az USA-ban a gazdasági válság, a növekvő munkanélküliség, a marhahús sertéshúshoz és baromfihoz viszonyított magas ára negatív hatást gyakorolt a marhahús iránti keresletre és az árakra. A bika ára dollárban kifejezve 10%-kal esett vissza az előző évihez viszonyítva, és az elmúlt öt év átlagánál is 5%-kal volt alacsonyabb. Az árak forintban kifejezve 6%-kal haladták meg az előző évit, a forint gyengülése miatt (20. ábra). A marhahús árára a tejágazat válsága miatt növekvő tehén- és üszökivágások is negatív hatással voltak. Argentínában nemzeti valutában kifejezve 7%-kal, forintban 11%-kal nőtt a bika ára, elsősorban az export fellendülése miatt.

A marhahús világi piaci ára

* Átszámítási tényező élősúlyról hasított súlyra 0,63.
 Forrás: EU Bizottság, USDA, MINAGRI, AKI PÁIR

Az EU-ban a fiatal bika „R3” vágóhídi belépési ára euróban kifejezve nem változott lényegesen az előző évihez képest, 3,2 euró/kg hasított hideg súly volt. Ezzel szemben a tehén „O3” ára (2,3 euró/kg hasított hideg súly) 8%-kal, az üsző „R2” ára (3,1 euró/kg hasított hideg súly) 4%-kal (21. ábra). Az európai marhahús versenyképessége a dél-amerikai és amerikai marhahússal szemben továbbra is gyenge.

A vágótehén „O3” vágóhídi belépési ára

Forrás: EU Bizottság, AKI PÁIR

Magyarországon a korlátozott kínálat következtében **a vágómarha termelői ára 5%-kal haladta meg az előző évit** (13. melléklet). A fiatal bika ára emelkedett a legerőteljesebben (10%-kal), míg a vágótehén és vágóüsző árának növekedése mérsékeltebb volt (8, illetve 3%).

A vágóhidak az alapanyag árának növekedését el tudták ismertetni a termékpálya következő fázisában, mivel a marhahúsok (csontos marhahús, frissen, félben és negyedben) feldolgozói értékesítési ára hasonló mértékben nőtt, mint a vágómarha termelői ára. A marhahúsok fogyasztói ára ugyanakkor a termelői és értékesítési áraknál nagyobb mértékben emelkedett, a KSH adatai szerint a marha rostélyos ára 9%-kal haladta meg az előző évit.

7. Juhhús

7.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A FAO adatai szerint a világ juh- és kecskehús termelése 13,4 millió tonna volt 2009-ben 1,7%-kal bővült az előző évihez viszonyítva, elsősorban Ázsia növekedésének köszönhetően. Az utóbbi években több, bányahús-termelés és kereskedelem szempontjából meghatározó régióban (Ausztrália, Új-Zéland, Dél-Amerika, Afrika egyes részei) kedvezőtlen volt az időjárás, ami lecsökkentette a juhállományt. A szűkebb kínálat az árak emelkedését eredményezte 2009-ben. A magasabb árak és az időjárás kedvezőbb alakulása a termelőket az állomány visszaállítására ösztönözheti, ami a kínálat bővülését eredményezheti.

A bányahús az egyik legdrágábbnak számító húsféle, ami a gazdasági válság idején a juhhús-kereslet csökkenését okozhatja, azonban a hagyományosan nagy juhhús-fogyasztó és a válság által kevésbé érintett Ázsia, illetve a Közel-Kelet kereslete stabil volt 2009-ben. A világ juhhús-kereskedelme 6%-kal, 900 ezer tonnára csökkent 2009-ben az előző évihez viszonyítva. Ausztrália és Új-Zéland (a világ juhhús exportjából 84%-kal részesedik) kivitele 3%-kal csökkent a szűk kínálat miatt. Új-Zélandon a juhállomány 50 éves mélyponton van, elsősorban a juhtenyésztés gyenge jövedelmezősége, a növekvő költségek, a kiszámíthatatlan időjárás és az eredetileg juhtenyésztésre használt földterületek más hasznosítási módjának előtérbe kerülése miatt.

Az EU-ban folytatódott a juhállomány és a vágás több éve tartó csökkenése. A Bizottság előzetes adatai szerint 2009-ben 3%-kal csökkent juhhús-termelés az előző évihez képest, és hosszabb távon sem várható növekedés. Az EU juh- és kecskehús importja nem változott lényegesen, csökkent, de továbbra is meghatározó az új-zélandi juhhús-import, ugyanakkor nőtt a Chiléből és Argentínából származó behozatal.

Magyarország legnagyobb exportpiacán, Olaszországban a juhállomány nem változott lényegesen az elmúlt két évben. Az élőjuh-import 2008-ban több mint 20%-kal esett vissza, de 2009-ben ismét nőtt. A fogyasztás a 2008. év csaknem 4%-ot elérő csökkenése után, várhatóan stabilizálódik. Kedvezőtlen folyamat Magyarország számára, hogy Olaszország önellátottsága nőtt (2007-ben 46%, 2009-ben már 51,5% volt).

A FAO előrejelzése szerint a világ juhhús-termelésének mérsékelt növekedése folytatódik 2010-ben, ami a fejlődő országok növekvő kibocsátásának köszönhető, míg a fejlett országokban csökkenés várható.

7.2. Hazai piaci tendenciák

7.2.1. Kínálat

A KSH adatai szerint Magyarország juhállománya 1,2 millió egyed volt 2009. december 1-jén, egy év alatt 1%-kal csökkent, a 2009. júniusi létszámtól 5%-kal maradt el. Az anyajuhok állománya 968 ezer egyed volt, hasonló, mint egy évvel korábban, ugyanakkor fél év alatt 2%-kal fogyott.

7.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés

A KSH adatai szerint a juhok felvásárolt mennyisége élősúlyban nem változott lényegesen 2009-ben az előző évihez képest, darabszámban azonban 2,4%-al nőtt, mivel az állatok átlagsúlya csökkent. Az összes forgalom 65%-át kitevő expressz pecsenyebárány felvásárlása 3%-kal csökkent, a tejesbárányé viszont 18%-kal bővült. Az AKI vágási statisztikája szerint a juh vágása vágósúlyban 9%-kal, ezen belül a bárányé 8%-kal nőtt 2009-ben.

Magyarország élőjuh-kivitele 1%-kal csökkent 2009-ben az előző évihez képest, értékben viszont jelentősen nőtt, a magasabb exportáraknak köszönhetően (7. melléklet). Az élőjuh exportra továbbra is az egypiacosság jellemző, a kivitel 90%-a Olaszországba irányult. Az olaszországi kivittel 2%-kal csökkent, ugyanakkor az értékesítésből származó bevétel forintban kifejezve 9%-kal nőtt. Az export legnagyobb részét az élő bárány teszi ki. Az AKI PÁIR reprezentatív adatai azt jelzik, hogy az exportőrök bárány felvásárlása csaknem 3%-kal mérséklődött. Ennek alapján arra következtethetünk, hogy az élőbárány-kivitel is csökkent.

Az ausztriai és a franciaországi piacokon a magyar élő bárány 2007 előtt még nem volt jelen. Az értékesítést jellemző egypiacosság mérséklése miatt említésre méltó, hogy 2009-ben a Franciaországba irányuló élőjuh-kivitel jelentősen nőtt (részaránya az összes kivitelből 7%). A francia piacra történő szállítások további növekedése a jövőben nagymértékben hozzájárulhatna az egypiacosság mérsékléséhez, ami az olasz piacon is javítaná a magyar bárány pozícióját.

7.3. A piaci árak tendenciája

A kínálat csökkenése miatt a bárány ára Új-Zélandon 19%-kal, Ausztráliában 16%-kal volt magasabb ausztrál dollárban kifejezve 2009-ben, mint az előző évben.

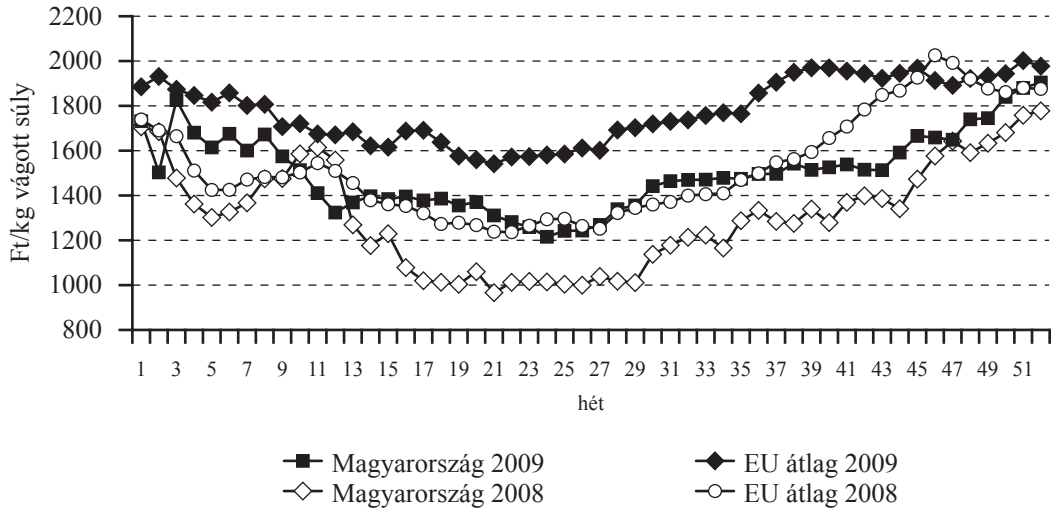
Az EU-ban a juhhús-termelés csökkenése, valamint az Új-Zélandról származó juhhús előző évinél magasabb importára a bárányárak növekedését okozta. A könnyű és a nehéz bárány ára euróban kifejezve 6%-kal, forintban 18%-kal volt magasabb 2009-ben, mint az előző évben (22. ábra).

A magyar báránypiacot elsősorban az olaszországi árak határozzák meg. Olaszországban a könnyű bárány ára – az uniós tendenciától eltérően – euróban kifejezve 2%-kal csökkent 2009-ben (forintban ez 10%-os növekedést jelentett, a forint gyengülése miatt). Az olasz árak forintban mért emelkedése Magyarországon a könnyű bárány árának 8%-os növekedését okozta éves szinten.

A könnyű bárány ára a szezonálitásnak megfelelően alakult, ugyanakkor a korábbi évekhez viszonyítva a húsvéti szezonális áremelkedés mérsékeltebb volt. Az EU-ban a késői húsvét és a megfelelő mennyiségben rendelkezésre álló takarmány miatt a báránykínálat bőséges volt 2009 tavaszán. Olaszországban 2009 elején alacsonyabb volt a könnyű bárány ára, mint egy évvel korábban, ami a hazai piacon is 3%-os árcsökkenést eredményezett. Húsvét előtt a magyar bárányt az előző évinél alacsonyabb áron exportálták, és az ár csökkenését a forint gyengülése sem ellensúlyozta.

A FAO és az OECD becslése szerint 2010-ben a juhhús ára mérsékelten emelkedhet 2009-hez képest, elsősorban Ausztrália és Új-Zéland csökkenő kínálata miatt.

A könnyű bárány ára az EU-ban

Forrás: EU Bizottság, AKI PÁIR

8. Tej és tejtermékek

8.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A világ **tejtermelése** 1,3%-kal, 700,9 millió tonnára nőtt 2009-ben a FAO előzetes adatai szerint. A bővülés üteme elmaradt az elmúlt tíz évben tapasztalható évi 2%-os növekedéstől. A termelés 22%-át az EU, 16%-át India és 12%-át az USA adta. A világpiacon meghatározó termelők közül 8%-kal bővült Új-Zéland, 1%-kal csökkent az USA, 3%-kal Ukrajna és 5%-kal az EU tejtermelése, Brazília termelése nem változott. A Bizottság adatai szerint a régi tagállamokban stagnált, míg az új tagállamokban 2%-kal csökkent a nyerstej felvásárlása 2009-ben. Az új csatlakozó tagállamok közül egyedül Lengyelországban figyelhető meg a termelés kismértékű növekedése. Kínában a korábbi években tapasztalható 20% körüli növekedéshez képest 2009-ben a tejtermelés 19%-kal esett vissza az USDA adatai szerint. Kínában a tehénállomány növelésére 2009-ben a kormányzat jelentős támogatást biztosított, így 2010-ben a termelés bővülése várható.

A FAO előrejelzése szerint 2010-ben a világ tejtermelése tovább nő. A fejlődő országok termelése bővül, a fejlett országoké nem változik. A következő tíz évben a vaj és a teljes tejpork termelése 30%-kal, a sajté 22%-kal, a sovány tejporké 12%-kal bővíthet. Az EU vajtermelésének csökkenését India és Pakisztán növekvő termelése egyenlíti ki. A teljes tejpork termelésének növekedésére elsősorban Kínában és Brazíliában számítanak az elemzők.

A világ egy főre jutó tej és tejtermék **fogyasztása** tejegyenértékben kifejezve 103,8 kg, a fejlett országoké 248,2 kg, a fejlődő országoké 65,7 kg volt 2009-ben. A fejlett országok egy főre jutó fogyasztása 1%-kal nőtt, míg a fejlődőké 1,5%-kal csökkent, így a világ egy főre jutó fogyasztása stagnált az előző évhez képest. Középtávon a tej iránti kereslet tovább bővül a népesség és a jövedelem növekedésével.

A világ tej és tejtermék **külkereskedelme** tejegyenértékben kifejezve 5%-kal 38,6 millió tonnára csökkent 2009-ben, a sovány tejporké 11%-kal, a sajté 7%-kal, a vajé 3%-kal, a teljes tejporké 2%-kal esett vissza. A külkereskedelem a termelés viszonylag kis részét, 5%-át adta. Nagyobb verseny alakult ki a főbb tejtermék exportőrök között. Az USA tejtermék exportja 47%-kal, az Európai Unióé 12%-kal csökkent, míg Új-Zélandé 9%-kal nőtt. A világ legnagyobb sajt és vaj importőrének számító Oroszország behozatala nem változott, míg a tejporkban jelentősnek számító Mexikóé 4%-kal, Kínáé 21%-kal bővült. A világ exportja 2010-ben – a 2009. évi csökkenés után – ismét nőhet, és várhatóan megegyezik a 2008. évi értékkel. A legerőteljesebb növekedés a teljes tejpork kivitelében lehet, míg a legkevésbé a sovány tejporké bővíthet.

Az USA-ban a csökkenő belpiaci és exportkereslet hatására a sovány tejpork készlete több mint háromszorosára emelkedett 2009 közepére az egy évvel korábbihoz mérten. A kormány a túlkínálat csökkentése érdekében 243 millió dollárral több forrást biztosított a Tejtermék Ártámogatási Programra. Az állam a program keretében az augusztustól októberig tartó időszakban a vaj, a sajt és a tejpork magasabb áron történő felvásárlására vállalt kötelezettséget. Az USA a felvásárolt tejtermékeket a válság után magasabb áron kívánja külföldön értékesíteni. A program hatására a sovány tejpork készlete június és december között 32%-kal csökkent. A tejtermékekre biztosított exportőrszövő (DEIP) és tejtermék ártámogatási program (DPPSP) ellenére az USA kivitele egyetlen tejtermékből sem bővült 2009-ben az előző évihez képest.

Az EU-ban a Bizottság 2009. március elsején megnyitott intervenciós felvásárlása megállította a vaj és a sovány tejpor árának további csökkenését. A vajnál 30 000 tonnát, sovány tejpornál 109 000 tonnát határoztak meg az intervenciós készlet maximumának. A felvásárlás maximumának elérése után tendereztetésre került sor. A pályázatos rendszerben kialakult ár mindössze 1%-kal volt alacsonyabb az intervenciós árnál. A sovány tejpor értékesítési ára a bővülő kínálat és a csökkenő kereslet hatására januárban az intervenciós árnál alacsonyabb szintre zuhant, így a feldolgozók intervencióra ajánlották fel a terméket. A kedvezőbb intervenciós ár következtében 2009-ben 11%-kal több sovány tejporthat állítottak elő, míg a teljes tejpor termelése 14%-kal csökkent az előző évihez viszonyítva.

Az EU a harmadik országokba irányuló tej- és tejtermékek kivitelére 2009. január 22-től export-visszatérítést vezetett be. Az export-visszatérítés célja az volt, hogy a magasabb uniós árak az alacsonyabb világpiaci árakhoz hasonló szintet érjenek el. Az export-visszatérítés eredményeként az EU sovány tejpor kivitele 28%-kal, a sajté 4%-kal nőtt 2009-ben az egy évvel korábbihoz mérten. A világpiaci árak emelkedése miatt júliustól már a legtöbb tagországban emelkedett a nyerstej és a tejtermékek ára, így a Bizottság november 19-én az export-visszatérítés megszüntetéséről döntött. Oroszország az EU által nyújtott export-visszatérítés ellensúlyozására és a belső tejtermék előállítás védelme érdekében márciustól 59%-kal emelte meg a vaját terhelő vámat.

8.2. Hazai piaci tendenciák

8.2.1. Kínálat

A KSH adatai szerint Magyarország tejhasznú tehénállománya 211 ezer egyed volt 2009. december elsején, 7%-kal maradt el az egy évvel korábitól. Az egyéni gazdaságok tejhasznú tehénállománya 13%-kal, a gazdasági szervezeteké 5%-kal csökkent.

A kínálatot a hazai tej és tejtermékek mellett évről évre növekvő mértékben import termékek egészítik ki. A KSH adatai szerint a tejtermékek importja a tejsavó kivételével bővült 2009-ben az egy évvel korábbihoz mérten. A legjelentősebb, 50%-os növekedés a dobozos tej behozatalában figyelhető meg. Az import értékének 42%-át a sajt és túró, 31%-át a dobozos tej, 13%-át a tejföl, joghurt, kefir adta. A sajt importja stagnált, a kefiré és joghurté 6%-kal, a kisebb részarányt kitevő vajé 14%-kal, a tejszíné 49%-kal nőtt.

A tehénállomány fogyatkozása ellenére a hazainál olcsóbb termékek növekvő importja és a külpiazi kereslet lanyhulása kínálati többletet okozott a hazai tejpiacon.

8.2.2. Bel- és külpiazi értékesítés

• Nyerstej

Az AKI PÁIR adatai szerint **a nyerstej felvásárlása 9%-kal csökkent** 2009-ben az előző évihez viszonyítva. A csökkenés erőteljesebb volt az elmúlt évekhez képest. A feldolgozók a készletek magas szintje és a nyerstej-kivitel csökkenése miatt igényelték kevesebb alapanyagot. A nyerstej 50%-át a Dunántúlon, 38%-át az Alföldön, 12%-át Észak-Magyarországon vásárolták fel. A Dunántúlon és az Alföldön 5%-kal, Észak-Magyarországon 32%-kal csökkent a beszállított nyerstej mennyisége. A felvásárolt nyerstej fehérjeter tartalma 0,05, zsírtartalma 0,01 százalékponttal nőtt 2008-hoz viszonyítva (fehérje: 3,28%, zsír: 3,67%).

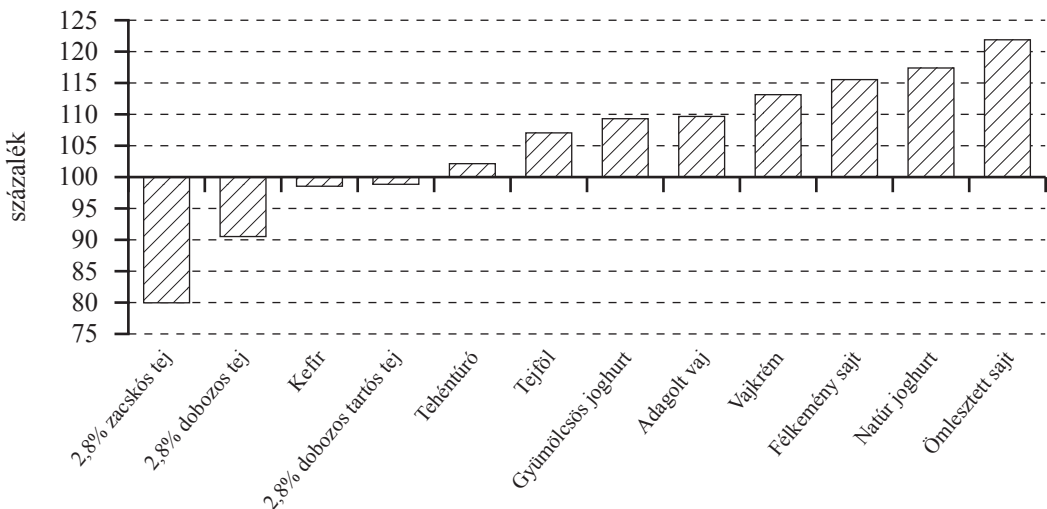
A nyerstej-kivitel 2004 óta bővült, a folyamat megtörni látszik, mivel **a nyerstej exportja 2009-ben 1%-kal csökkent** az előző évihez képest (14. melléklet). A nyerstej-kivitel 66%-át a teljes tej, 25%-át a főlözött tej, és mindössze 9%-át a félzsíros tej adta. A teljes zsírtartalmú nyerstej exportja az előző évihez képest 2%-kal nőtt, míg a főlözött tejé 30%-kal csökkent. A teljes zsírtartalmú nyerstej kivitelének fele Olaszországba irányult. Szlovéniába 38%-kal, Szlovákiába 22%-kal kevesebb, míg Romániába 36%-kal, Olaszországba 24%-kal több teljes nyerstejet exportált Magyarország. A feldolgozók aránya a teljes zsírtartalmú nyerstej kivitelén belül jelentős mértékben csökkent az előző évihez mérten, míg a termelők és kereskedők kismértékben emelkedett.

• Tejtermékek

A KSH adatai szerint a tejtermékek belföldi értékesítése 2000 óta folyamatosan csökken, 2009-ben a tejfeldolgozás bruttó termelése 4%-kal, belföldi értékesítése kisebb mértékben, 3%-kal csökkent az előző évihez viszonyítva. Az AKI PÁIR által megfigyelt fontosabb tejtermékek belföldi értékesítése ugyanakkor tejegyenértékben kifejezve 5%-kal nőtt. Megjegyezzük, hogy a KSH adatai a jégkrém is tartalmazza, amelynek termelése és forgalma visszaesett a kereslet csökkenése miatt. Ez okozhatja az AKI és a KSH belföldi értékesítésre vonatkozó adatainak eltérést. Az AKI PÁIR adatai alapján az alacsonyabb hozzáadott értékű folyadéktej, valamint a kefir forgalma visszaesett, a magasabb hozzáadott értékű sajtok, vaj, vajkrém, túró és tejföl belföldi értékesítése nőtt. A 2,8% zsírtartalmú zacskós tej belföldi értékesítése 20%-kal, a dobozos tejé 9%-kal, a dobozos tartós tejé és a kefiré 1%-kal csökkent 2009-ben, míg a tehéntúróé 2%-kal, a tejfölé 7%-kal, a gyümölcs joghurté 9%-kal, az adagolt vajé 10%-kal, a vajkrémé 13%-kal, a félkemény sajté 16%-kal, a natúr joghurté 17%-kal, az ömlesztett sajté 22%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest (23. ábra).

23. ábra

Néhány tejtermék belföldi értékesítésének változása
2008 = 100

Forrás: AKI PÁIR

A fogyasztói tej értékesítésének csökkenését 2008-ban a nyerstej kivitelének növekedése, 2009-ben pedig a Szlovákiából, valamint Csehországból nagy mennyiségben érkező, és a magyarországihoz viszonyítva rendkívül alacsony árú félzsíros tej okozta. A sajtok belföldi értékesítésének bővülése 2008-ban kezdődött, és 2009-ben tovább folytatódott. A növekedést a felhalmozódott készletek értékesítése is segítette.

A **tejtermékek külkereskedelmi egyenlege** folyamatosan romlott az EU-hoz történő csatlakozás után, ugyanakkor 2008-ban javult. Ez a kedvező tendencia csak átmeneti volt, mivel 2009-ben az egyenleg értékben **25%-kal romlott** az előző évihez képest, az export importnál erőteljesebb csökkenése miatt. Kedvező tendenciának tekinthető, hogy 2003 óta először nőtt a sajt kivitel, míg a sajt behozatal stagnált. A sajt exportvolumene 16%-kal, a vajé 22%-kal nőtt, míg a tejszíné 21%-kal, a tejfölé, joghurté és a kefiré 15%-kal, a tejsavóé 23%-kal csökkent 2009-ben az előző évihez viszonyítva.

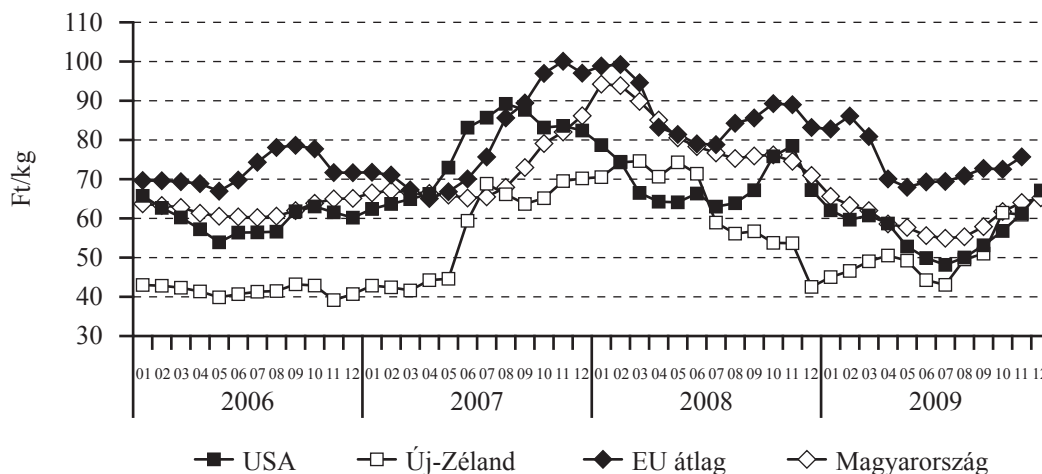
8.3. A piaci árak tendenciája

• Nyerstej

A nyerstej ára 2009-ben az USA-ban 30%-kal, Új-Zélandon a 2008/2009. gazdasági évben (július-június) 31%-kal csökkent az előző évihez képest. A nyerstej ára a mélypontját Új-Zélandon februárban (15,61 EUR/100 kg), az Unióban áprilisban (23,74 EUR/100 kg), az USA-ban júniusban (24,91 USD/100 kg), míg Magyarországon néhány hónapos késéssel követve az uniós árakat júliusban érte el (24-25. ábra). Az uniós árak emelkedése az év végén mérsékeltebb volt a világpiacra meghatározó Új-Zéland, valamint az USA árnövekedéséhez viszonyítva. Az uniós árak emelkedését elsősorban a sajt kivitel második negyedévtől megfigyelhető bővülése tette lehetővé. A magyarországi és az uniós árak közötti különbség tovább nőtt, és a hazai árak a 2009 második felében már a világpiaci ár szintjére süllyedtek. A magyarországi árak uniósnál nagyobb mértékű csökkenését az alacsonyabb beltartalmi értékek, a gyenge versenyképesség és a hazai piac kínálati jellege (a hazainál olcsóbb import bővülése, csökkenő export) okozta.

24. ábra

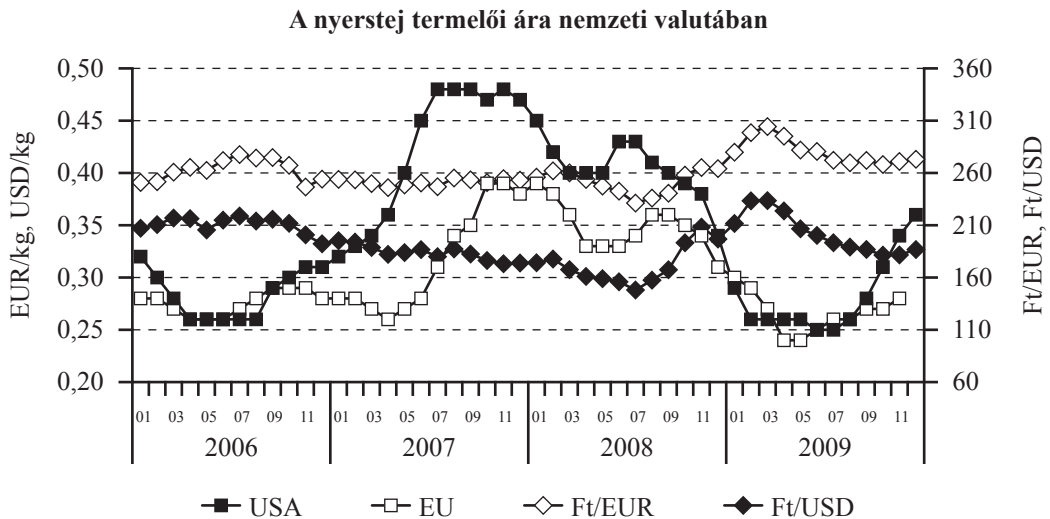
A nyerstej termelői árának alakulása a világon

Forrás: USDA, LTO, AKI PÁIR

Magyarországon a nyerstej termelői átlagára 26%-kal 60 Ft/kg-ra csökkent 2009-ben (15. melléklet), és még az áremelkedés előtti 2006. évihez viszonyítva is 2 Ft/kg-mal alacsonyabb volt. A nyerstej árának 2008 eleje óta tartó csökkenése 2009 közepén megállt és az év második felében már emelkedtek az árak. A 2009. decemberi ár (65 Ft/kg) már 19%-kal volt magasabb a júliusi mélyponthoz (55 Ft/kg) viszonyítva, és megegyezett az egy évvel korábbival. A nyerstej kiviteli ára 66 Ft/kg volt 2009-ben, a felvásárlási árnál 10%-kal magasabb. Olaszországban a teljes nyerstej spot ára az előző évihez képest 16%-kal, a fölözött tejé 38%-kal csökkent. Az alacsonyabb olaszországi árak nyomást gyakoroltak a magyarországi nyerstej kiviteli árára.

25. ábra

Forrás: USDA, LTO, MNB

• Tejtermékek

A FAO adatai alapján a tejtermékek értékesítési ára tovább csökkent 2009 első félévében a gazdaság válság, továbbá a kínai és az orosz kereslet visszaesése miatt. A tejtermékek ára az EU-ban és az USA-ban a bővülő kereslethez képest szűk kínálat hatására, valamint a magas vaj és sovány tejpor készletek ellenére emelkedett 2009 második félévében. Míg az USA a sovány tejpor készleteit kereskedelembé bocsátotta, az EU készletei nem kerültek forgalomba, ami nem fékezte az árak emelkedését. Az importkereslet a tejpor iránt a gazdasági válság ellenére már az első félévében jelentősen bővült az USDA elemzői szerint. A 2010. év elején azonban már csökkent a legtöbb tejtermék feldolgozó értékesítési ára. A FAO és az OECD 2010-re vonatkozó előrejelzése szerint a világpiacon a sajt ára 8%-kal, a vaj és a sovány tejporé 1%-kal csökken, míg a teljes tejpor ára 3%-kal emelkedik az előző évihez képest. Hosszútávon legerőteljesebben a vaj ára emelkedhet a magas energia- és növényolajárak hatására.

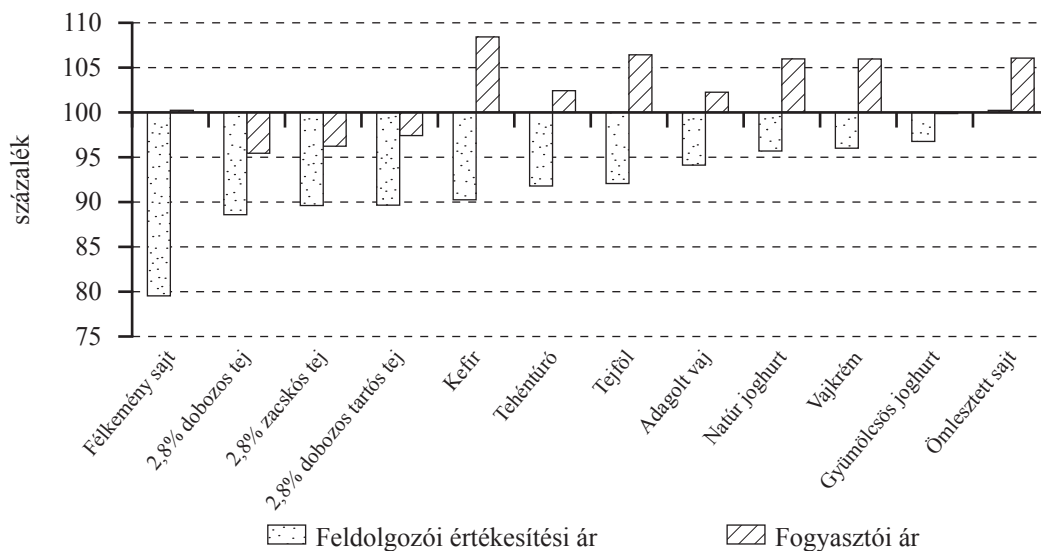
Az AKI PÁIR adatai szerint Magyarországon **a vizsgálatba vont tejtermékek feldolgozó értékesítési ára 2009-ben 9%-kal volt alacsonyabb** az előző évinél (16. melléklet). Legnagyobb mértékben a félkemény sajt és a 2,8% zsírtartalmú fogyasztói tej ára, a legkevésbé a joghurté, valamint a fogyasztás bővülése miatt a vaj és a vajkrémé csökkent, az ömlesztett sajté stagnált. A feldolgozó értékesítési árak kéthónapos késéssel, októberben követték a termelői ár változását, így Németországgal ellentétben a hazai termelői árakat nem a tejtermékek alapanyagértéke, hanem

inkább a külpiaci kiviteli lehetőségek, valamint a kínálati oldal határozta meg. A trappista sajt feldolgozói értékesítési ára 20%-kal, a 2,8%-os zsírtartalmú dobozos tejé 11%-kal, a zacskós tejé, a dobozos tartós tejé és a kefiré 10%-kal, a tehéntúróé és a tejfölé 8%-kal, az adagolt vajé 6%-kal, a natúr joghurté és a vajkrémé 4%-kal, a gyümölcsös joghurté 3%-kal csökkent, míg az ömlesztett sajté nem változott az előző évihez képest (26. ábra).

A megfigyelt termékek fogyasztói árindexe 5%-kal emelkedett (26. melléklet), nem követte a termelői és feldolgozói értékesítési árak csökkenését. A kefir fogyasztói árának emelkedéséhez hozzájárulhatott a belföldön értékesített mennyiség csökkenése. A fogyasztói tej árának csökkenését a dobozos tej importjának a bővülése okozhatta. A 2,8%-os dobozos tej fogyasztói ára 5%-kal, a zacskós tejé 4%-kal, a dobozos tartós tejé 3%-kal csökkent, a gyümölcsös joghurté és a félkemény sajté stagnált, az adagolt vajé és a tehéntúróé 2%-kal, a vajkrémé, a natúr joghurté, az ömlesztett sajté, a tejfölé 6%-kal, a kefiré 8%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz mérten (26. ábra).

26. ábra

**Néhány tejtermékek feldolgozói értékesítési és fogyasztói árának változása
2008 = 100**

Forrás: AKI PÁIR

A tej termékpálya első két fázisában (termelői, értékesítési) az árak tendenciája megegyezett, ugyanakkor a fogyasztói fázisban ellentétesen alakultak az árak. A nyerstej termelői árának erőteljes visszaesését (-26%) a megfigyelt termékek feldolgozói értékesítési ára kisebb mértékben (-9%) követte, míg a fogyasztói árak átlagosan 5%-kal voltak magasabbak, mint 2008-ban. Ez jól mutatja, hogy a fogyasztói árak alakulása nem minden esetben függ össze a termékpálya előző fázisainak ártendenciáival.

9. Zöldség és gyümölcs

9.1. Zöldség

A zöldség- és gyümölcsfélék piaci tendenciának (elsősorban kínálat) naprakész feltárása nehezebb a többi ágazathoz képest, hiszen az egyes zöldség- és gyümölcsfélék kínálatának alakulására még előzetes adatok sem állnak rendelkezésre. A kibocsátást a piaci árak tendenciája, a szántóföldi vetésterület és a bel- és külpiaci értékesítés alakulása alapján becsüljük.

A kínálat becslése során a felsorolt tényezők közül elsősorban a piaci árakra lehet támaszkodni, mert a többéves tapasztalat szerint a zöldség- és gyümölcsfélék árának alakulása a kínálat változásával nagyobb összefüggést mutat a többi termékéhez képest. Ebből kiindulva feltételezzük, hogy a piaci árak változása alapján megbecsülhető az adott évi zöldség- és gyümölcskibocsátás is. A piaci árak változásának megfelelően módosul az adott évi kínálat is, ami a hazai termés importtal növelt és exporttal csökkentett mennyisége.

9.1.1. Európai piaci tendenciák

Az EU friss zöldségpiacát a kereslet csökkenése, ugyanakkor egyes termékek esetében a magasabb kínálat jellemezte. A friss zöldségfélék többségénél a termelői árak alacsonyabbak voltak 2009-ben az egy évvel korábbihoz viszonyítva.

A közel 5 millió tonnás uniós kínálat hatására tovább csökkent a **vöröshagyma** ára. Lengyelországban az árak közel 20%-kal voltak alacsonyabbak a 10%-kal nagyobb termés miatt. A világ **fokhagymatermésének** háromnegyedét adó Kínában 20-30%-kal csökkent a termőterület 2009-ben. A kínálat csökkenése mellett nőtt a kereslet, elsősorban az új típusú influenza prognosztizált terjedése miatt. Az EU fokhagymatermésének felét adó Spanyolországban csökkent a termés 2009-ben. Az EU-ban termelt 300 ezer tonna fokhagyma mellett az import fokhagyma kvótája a kínai termék esetében 33,7 ezer tonna, az argentiné 19,1 ezer tonna volt.

A vezető friss **paradicsom** exportőr Spanyolországban 15%-kal csökkent a paradicsom termőterülete az előző tavaszra jellemző alacsony ár, valamint a rendkívül veszélyes kártevőtől (levélaknázó moly) való félelem miatt. Mindezek hatására Spanyolország paradicsom exportja közel 15%-kal csökkent. A világ ipari paradicsom termése 39 millió tonna volt, az EU vezető ipari paradicsom termelőjének tekintett Olaszországban 13%-kal nőtt a termés.

Az EU-ban a **fejes káposzta** vetésterülete tovább csökkent, így pl. Lengyelországban 25%-kal kevesebb fejes káposzta termett. A betakarítás idején a fagy okozott gondot, ami a jó minőségű termék árának emelkedését okozta, illetve nehezítette a betárolást. A világ vezető fejes káposzta termelőjének számító Oroszországban 10%-kal, Ukrajnában 40%-kal csökkent a termőterület.

Az EU **sárgarépa**-piacát 2009-ben túlkínálat jellemezte. Franciaországban a sárgarépa termése 13%-kal nőtt 2008-hoz képest, ami a termelői ár 30%-os csökkenését eredményezte. Olaszországban és Lengyelországban 10%-kal bővült a termés.

Az EU-ban a **görögdinnye** piacát 2009-ben a nagy termésből adódó alacsonyabb árak, és a nehezen eladható készletek jellemezték. Az EU vezető görögdinnye termelőinél (pl. Spanyolország) a bő termés 20%-kal alacsonyabb árakhoz vezetett. Kedvezőtlenül hatott továbbá az árakra, hogy az eltérő érési idejű fajták összeérttek, egyszerre váltak eladhatóvá, továbbá a külpiaci kereslet is csökkent.

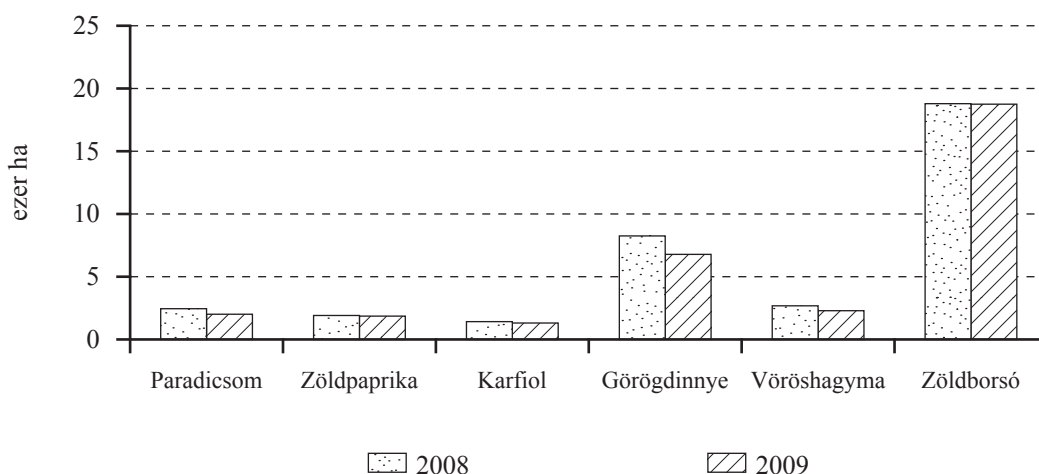
9.1.2. Hazai piaci tendenciák

• Kínálat

Az AKI Statisztikai Osztályának adatai szerint a teljes zöldségtermelés 75%-át adó szabadföldi zöldségfélék termőterülete tovább csökkent, amely 2009-ben 20%-kal volt kisebb, mint egy évvel korábban. A **paradicsom** és a **görögdinnye** (18%-kal), a **vöröshagyma** (15%-kal), a **karfiol** (8%-kal), valamint a **zöldpaprika** (3%-kal) szabadföldi termőterülete csökkent. Az étkezési **paprika** termőterülete 3500 hektár volt 2009-ben, ebből 2100 hektár a hajatott, 1400 hektár a szabadföldi étkezési paprika (27. ábra).

27. ábra

Egyes zöldségfajok termőterületének alakulása

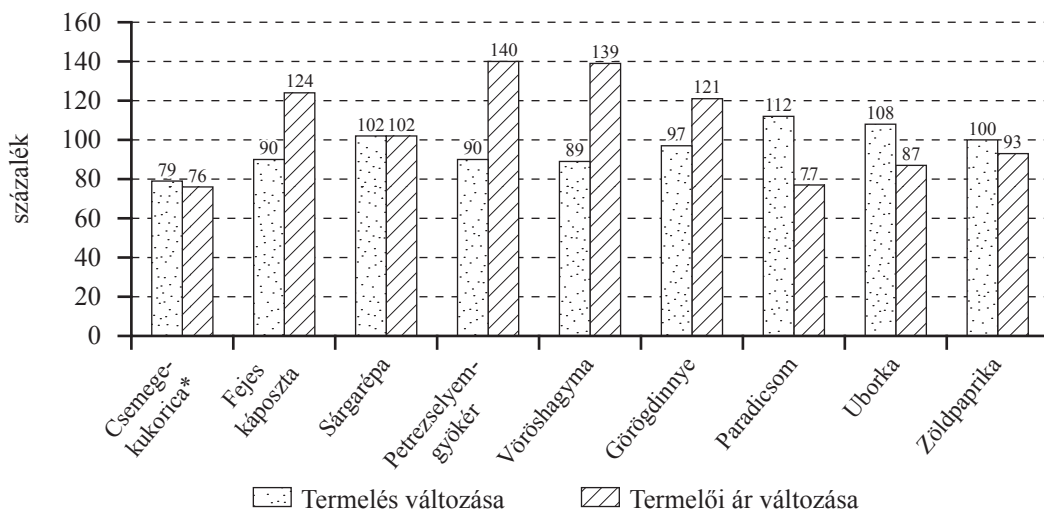
Forrás: AKI Statisztikai Osztály, KSH

Az AKI PÁIR becslése szerint a 2009. évi összes **zöldségtermés 10%-kal, 1640 ezer tonnára csökkent** az előző évihez képest.

A termesztési kedvre negatívan hatottak az előző évek alacsony felvásárlási árai, illetve a 2009. év elején tapasztalható – a forintgyengüléssel is összefüggő – inputanyag áremelkedés (energia, vetőmag, műtrágya). A zöldségfélék értékesítésekor Magyarországon is érezhető volt a fogyasztás csökkenése, emellett a 2009. évi természeti károk ismét felhívták a figyelmet az öntözés, valamint a jégkárok elleni védekezés fontosságára. Az egyes zöldségfélék (vöröshagyma, burgonya) termésének csökkenéséhez hozzájárult a termőterület zsugorodása, valamint a tavaszi aszály és a nyári tartós meleg. A fejes káposzta vetésterülete és termése az európai tendenciához hasonlóan Magyarországon is csökkent. A termőterület csökkenése, valamint a rövidebb idény miatt a **görögdinnye** termése is kevesebb lett.

Az AKI PÁIR becslése szerint a **csemegekukorica** termése 21%-kal, a **fejes káposztáé** 10%-kal, a **vöröshagymáé** 11%-kal, a **petrezselyemgyökéré** 10%-kal, a **görögdinnyéé** 3%-kal csökkent. Az előző évihez hasonlóan alakult a **zöldpaprika és a sárgarépa** termése. A **paradicsom** termése ugyanakkor 12%-kal, az **uborkáé** 8%-kal nőtt (28. ábra).

**A zöldségfélék termésmennyiségének és termelői árának változása
2008 = 100**

* Felvásárlási ár változása.

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH adatok alapján saját számítás

A hazai zöldségtermés – a KSH adatai alapján – az előző évihez képest 10%-kal kevesebb (186,3 ezer tonna) importtal egészült ki.

Az **uborka** behozatala 20%-kal (13,9 ezer tonna) csökkent, vélhetően a jobb belföldi terméseredményeknek köszönhetően. A friss vagy hűtött **paradicsom** behozatala 28%-kal volt alacsonyabb (12,6 ezer tonna). A **sárgarépa** hazai kínálata az előző évihez képest 10%-kal kevesebb importtal (10,9 ezer tonna) bővült, a **fejes és vöröskáposzta** behozatala 13%-kal (4,2 ezer tonna) nőtt. A 2008. évi bő termés miatt 2009 tárolási időszakában a fejes és vöröskáposzta behozatala még 24%-kal volt alacsonyabb, az év második felében azonban a két és félszeresére nőtt. A **görögdinnye** importja – a kisebb termés ellenére – 26%-kal csökkent (9,4 ezer tonna). A **vöröshagyma** import a vizsgált időszakban 19%-kal (15,6 ezer tonna) nőtt, a tárolási időszakban 20%-kal elmaradt az egy évvel korábitól, ugyanakkor a 2009. évi kedvezőtlen termés miatt a második félévben több mint a kétszeresére nőtt. A **burgonya** behozatala stagnált (23,1 ezer tonna), a **fokhagymáé** 74%-kal (2,4 ezer tonna), a **zöldpaprikáé** 8%-kal (12,1 ezer tonna) nőtt.

• Bel- és külpiazi értékesítés

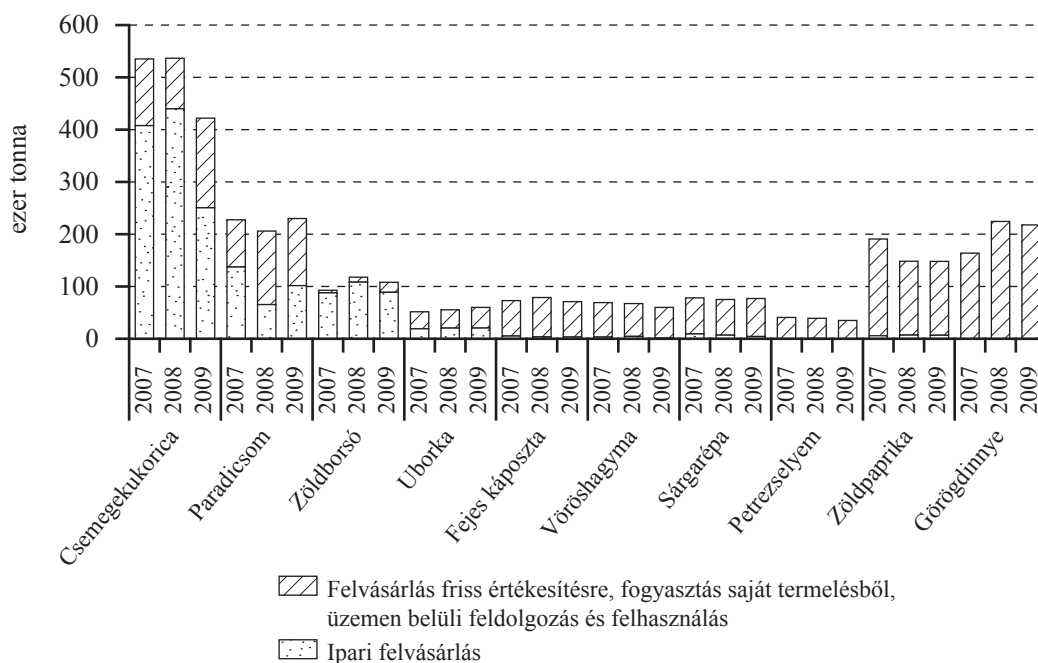
A KSH adatai szerint a zöldségfélék felvásárlása 2009 első tizenegy hónapjában 22%-kal esett vissza az előző év hasonló időszakához képest. Fontos megjegyezni, hogy a 2009. évi felvásárlási adatok a tárolási zöldségfélék forgalmát is tartalmazzák, amely a 2008. évi terméssel függ össze. Az ipari felvásárlás mennyisége a teljes felvásárlással szinte azonos mértékben (25%-kal) csökkent.

A **csemegekukorica** felvásárlása 42%-kal, a **zöldbabé** 20%-kal, a **zöldborsóé** 18%-kal csökkent. A zöldborsó hozama az aszálytól sújtott területeken nagyságrendekkel maradhatott el a korábbi évektől. A zöldborsó döntő hányada a feldolgozóipar alapanyag igényét (konzerv- és hűtőipar) elégíti ki. Az ipari célú zöldborsó felvásárlási ára 5%-kal csökkent.

A tárolási zöldségfélék közül a **sárgarépa** ipari felvásárlása 36%-kal csökkent a vizsgált időszakban. A **vöröshagyma** teljes felvásárlása 38%-kal esett vissza, ezen belül az ipari 65%-kal. A friss fogyasztási célú **fokhagyma** felvásárlása 44%-kal csökkent, ugyanakkor az ipari felvásárlás 150%-kal nőtt. Kevesebb friss fogyasztásra szánt fokhagyma került a kínálatba, ezért felvásárlási ára 35%-kal emelkedett. A friss fogyasztási célú **paradicsom** felvásárolt mennyisége 15%-kal csökkent. Az ipari paradicsom felvásárlása 60%-kal nőtt. 2009-ben 1580 hektáron 100-110 ezer tonna ipari paradicsomot termesztettek, a termelők és a feldolgozók példaértékű módon fogtak össze, és így sikerült a termést megfelelően értékesíteni. A friss fogyasztásra szánt **zöldpaprika** felvásárolt mennyisége 9%-kal bővült, ezen belül 54%-os növekedés figyelhető meg a felvásárlás nagyobb hányadát jelentő hajtatott zöldpaprika esetében. Az összes **fejeskáposzta**-termés 4-5%-át jelentő ipari célú felvásárlás 20%-kal nőtt. A **görögdinnye** felvásárolt mennyisége 13%-kal csökkent a terület zsugorodása, a tavaszi aszály, a jég- és viharkárok miatt (17. melléklet, 29. ábra).

29. ábra

A zöldségfélék termelői mérlege

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH

Az összes zöldségtermés 15,3%-át exportálták 2008-ban. Ez az arány 2009-ben nem változott a becsült terméshez képest. A KSH adatai szerint 2009-ben a kivitel 10%-kal, 251,8 ezer tonnára csökkent az előző évihez viszonyítva (18. melléklet).

Az összes frisszöldség-kivitel negyedét adó **görögdinnye** exportja 2009-ben tovább csökkent 12%-kal. A görögdinnye külpiazi értékesítését általában nehezíti, hogy a fő célpiacok (német, osztrák) vásárlói előnyben részesítik a spanyol, olasz, görög terméket, és csak annak kimerülésével vásárolnak magyar árut. Emellett 2009-ben a bővebb mediterrán termés is nehezítette a kivitelt. A **zöldborsó** exportjában 15-20%-os részarányú fagyaszott zöldborsó kivitele 53%-kal csökkent. A fennmaradó részt konzervként (2008-ban: 89,9 ezer tonna) – döntő többségében keleti

országokba – szállítottuk. A konzerv zöldborsó kivitele 34%-kal esett vissza. Gyorsfagyasztott **csemegekukoricából** Magyarország az egyik legjelentősebb európai szállító. A kivitel 10%-kal csökkent (45,7 ezer tonna) 2009-ben. A kelet-európai versenytársak megerősödtek (pl. Szerbia vámmentesen szállíthat az EU-ba). A konzerv csemegekukorica kivitele is csökkent 11%-kal. A zöldségfélék kivitelében jelentős részarányt képviselő **zöldpaprika** külpiaci értékesítése 23%-kal nőtt. A **fejes és vöröskáposzta** kivitele stagnált, a **burgonyáé** 20%-kal, a **vöröshagymáé** 55%-kal csökkent, míg a **fokhagymáé** 30%-kal, a **sárgarépáé** 44%-kal nőtt.

9.1.3. A piaci árak tendenciája

Az AKI PÁIR becslése szerint a zöldségfélék 2008. évi összes termelésen belüli részarányával súlyozott termelői árindexe 2009-ben 4,7%-kal emelkedett a Budapesti Nagybani Piacon az egy évvel korábbihoz mérten (23. melléklet). A KSH közlése szerint a zöldségfélék 2009. évi termelői árindexe január és november között 7,7%-kal csökkent. Az AKI PÁIR által becsült, valamint a KSH közléséből származó árfejlődés közötti különbség elsősorban abból adódik, hogy a KSH árindexe tartalmazza a tárolási zöldségfélék árváltozásait, amelyek ára 2009 elején szinte minden esetben alacsonyabb volt az előző évihez képest. Az AKI PÁIR becslése csak a 2009. évi terméssel kapcsolatos árváltozásokra figyel, valamint nem terjed ki az összes zöldségtermelés 30%-át kitevő csemegekukorica (15%-os csökkenés) árváltozására sem. A két megfigyelésből származó tendencia eltérése a nem azonos értékesítési irányok megfigyelésére is visszavezethető. A zöldségfélék ipari felvásárlása több év átlagában meghaladja a teljes felvásárlás 70%-át, és 2009-ben az ipari felvásárlási árak csökkenő tendenciája (4%) ellentétes volt a növekvő piaci árakéval.

Az AKI PÁIR adatai szerint a Budapesti Nagybani Piacon a tárolási termékek termelői ára emelkedett a kedvezőtlenebb termés következtében. a **vöröshagyma** 39%-kal, a **petrezselyemgyökér** 40%-kal, a **vöröskáposzta** 30%-kal, a **fejes káposzta** 23%-kal, a **sárgarépa** 1,6%-kal. A **burgonya** termelői ára 2009-ben 12%-kal volt magasabb az előző évihez viszonyítva, de még így is elmaradt a 2007. évi szinttől. A **görögdinnye** termelői ára 20%-kal emelkedett. A magyar dinnyeágazatra kedvező hatást gyakorolt az érdekeltek együttműködése, létrejött a Magyar Dinnye Szövetség. A szakmai szervezetek összefogásának is köszönhető, hogy sikerült elkerülni az elmúlt évre jellemző piaci anomáliákat. A 2009. évi kedvezőtlenebb termés következtében a **fokhagyma** termelői ára 37%-kal emelkedett.

A **friss paradicsom** termelői ára tovább csökkent 2009-ben, és 24%-kal volt alacsonyabb 2008-hoz viszonyítva, az import és a belföldi termés növekedése miatt. A **zöldpaprika** termelői ára 6%-kal, az **uborkáé** 14%-kal csökkent (19. melléklet).

9.2. Gyümölcs

9.2.1. Világ és európai piaci tendenciák

A gazdasági válság hatására a gyümölcs fogyasztásában enyhe visszaesés mutatkozott, ugyanakkor egyes gyümölcsfélék termése nőtt. Az alacsony felvásárlási árak számos tagállamban feszültséghez vezettek. Franciaországban 20%-kal volt alacsonyabb a gyümölcs ára a 2008. évhez képest. Ezért nyáron tárcaközi megállapodás született arról, hogy az ágazat megsegítésére kivételesen üzleteken kívül, a parkolóban is lehessen gyümölcsöt forgalmazni a felhalmozódott készletek kiárusítása céljából. Spanyolországban is tiltakoztak az alacsony felvásárlási árak miatt. Az EU almatermésének 35%-át adó francia és olasz termelők érdekképviselői szervei együttesen léptek fel az alacsony felvásárlási árak ellen.

A globális almatermés (64,72 millió tonna) 4%-kal, a körtetermés (15,09 millió tonna) 18%-kal csökkent 2009-ben. Az EU **almatermése** (10,75 millió tonna) 7%-kal kevesebb volt, mint 2008-ban, ugyanakkor 4%-kal több, mint az elmúlt három év átlagában. A régi tagállamokban – 1%-kal kevesebb – 6,8 millió tonna alma betakarítására számítottak. Az új tagállamokban 16%-kal, 3,9 millió tonnára csökkent a termés. Kínában (26 millió tonna) 9%-kal kevesebb, a déli féltekén (5,1 millió tonna) 4%-kal több almát takarítottak be az előző évihez képest. Az EU **körtetermése** becslések szerint 2009-ben 16%-kal, 2,52 millió tonnára, ezen belül az európai vezető körtefajta „Conference” termése 36%-kal nőtt. A déli félteke körtetermése (1,55 millió tonna) 11%-kal emelkedett, elsősorban az argentin termés növekedésének köszönhetően.

Az EU termésbecslési konferenciájának adatai szerint az Unió **kajsziarack** termése (513 ezer tonna) 12%-kal volt magasabb, ugyanakkor a termelői árak elmaradtak a 2008. évihez képest. Az **ősziarack**termés (4 millió tonna) 5%-kal nőtt, beleértve a friss fogyasztási célú, az ipari ősziarackot, valamint a nektarint. Görögországban, az EU legnagyobb ipari ősziarack termelőjénél a termés növekedését prognosztizálták. A gazdasági válság következményeként Oroszország és Ukrajna kereslete mérséklődött az ősziarackfélék iránt, így Görögország Nyugat-Európában próbálta elhelyezni az ősziarackot. Franciaországban az ősziarack és nektarin termésmennyisége 11%-kal nőtt.

A világ **cseresznyetermése**ben az EU mellett Törökország, Irán és az USA meghatározó. Spanyolországban nagy hozamot, jó minőséget vártak, az árak enyhén elmaradtak az előző évihez képest. Olaszországban, májusban jégeső okozott károkat, ami megmutatkozott a magasabb árakban is. Franciaországban a cseresznye termése közel 40%-kal nőtt az elmúlt évihez képest.

A világ összes **meggytermésének** csaknem felét az EU adja (Lengyelország részaránya 40%). Az EU-ban az előző évihez hasonló, 360-370 ezer tonna meggytermést becsültek. Lengyelország termése 20 ezer tonnával, 160-180 ezer tonnára csökkent.

9.2.2. Hazai piaci tendenciák

• Kínálat

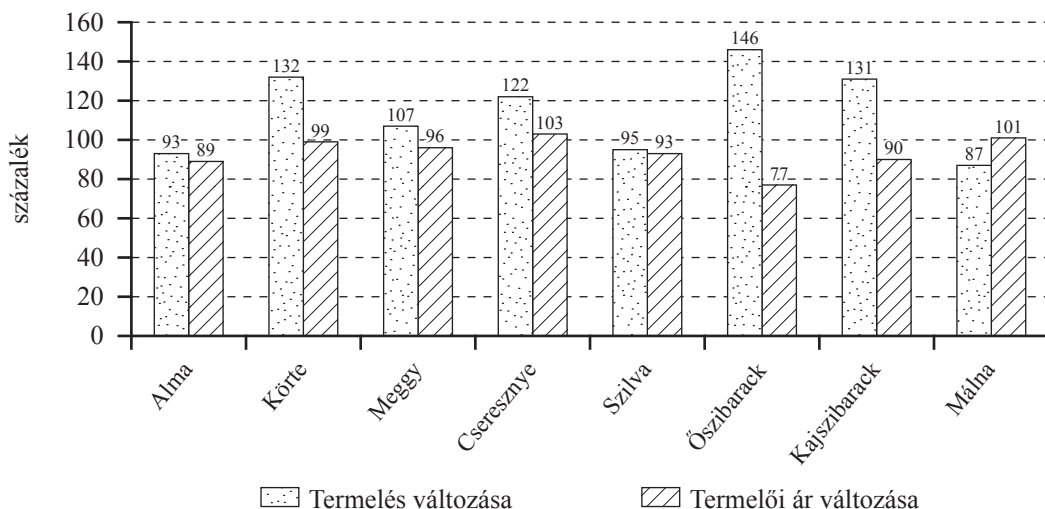
A hazai gyümölcsstermesztés helyzetét 2009-ben jégkárrok, aszály, viharkárrok, az alma esetében pedig az előző évről áthúzódó készletek is nehezítették. Az FVM visszamenőleges hatállyal beemelte a jégeső okozta elemi károkat az agrárkár-enyhítési rendszerbe.

Az AKI PÁIR becslése alapján a 2009. évi **összes gyümölcsstermés 1-2%-kal, 835 ezer tonnára csökkent** az előző évihez képest.

Magyarországon 2009-ben 7%-kal alacsonyabb **almatermést** (525 ezer tonna) becsültünk 2008-hoz képest, ami egyben magasabb a 2006-2008. évek átlagához viszonyítva. Ebből 300 ezer tonna alma csak ipari feldolgozásra volt alkalmas. Az almatermelők számára a 2009. év rosszul alakult, az aszály-, valamint jégkár növelte az ipari alma arányát, emellett a korszerűtlen fajtaösszetétel, az előregedett ültetvényekről betakarított alacsonyabb minőségű étkezési alma kínálatban való nagyarányú megjelenése is kedvezőtlenül hatott a piacra. Az ipari alma alacsony, 4 eurócent (11 Ft/kg) felvásárlási ára tovább nehezítette a termelők helyzetét.

Az AKI PÁIR becslése szerint a **szilva** termése 5%-kal, a **málna**é 13%-kal csökkent 2009-ben az előző évihez képest. Az **ősziarack** termése 46%-kal, a **körté**é 32%-kal, **kajsziarack**é 31%-kal, a **cseresznye**é 16%-kal, a **meggy**é 7%-kal nőtt (30. ábra, 20. melléklet).

**A gyümölcsfélék termésmennyiségének és termelői árának változása
2008 = 100**

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH adatok alapján saját számítás

A szamóca-, valamint a málnatermesztés ösztönzésére a feldolgozóipari szerződéssel rendelkező termelők – a 2011. december 31-ével záródó időszakban – igényelhetik a **bogyós gyümölcsök** átmeneti területalapú támogatását (43/2009. (IV. 11.) FVM rendelet). A szamóca termőterülete bővült, ugyanakkor az elmúlt években a málnatermesztés költségszintje emelkedett, romlott az ültetvények állapota, a jövedelmezőség csökkent, ezért sokan felhagytak a termeléssel. Tavasszal az aszály okozott gondokat, a betakarítás idején pedig a folyamatos csapadék rontotta a gyümölcs minőségét. Egyes jelentős málnatermesztő régiókban ugyanakkor a nyár eleji eső megújította az ültetvényeket.

Középtávon a hazai gyümölcsök versenyképességének javításához elengedhetetlen az előregedett ültetvények kivágása, illetve újraterelítése, ezzel együtt fajtaváltás, az öntözött terület arányának növelése, valamint a hűtőtárolási lehetőségek fejlesztése.

A hazai kínálatot a belföldi termés mellett külpici termékek egészítik ki. A KSH adatai szerint a **gyümölcsök importja** (déli gyümölcsrel együtt) **20%-kal, 213,6 ezer tonnára csökkent** 2009-ben az elmúlt évihez képest. A **déli gyümölcsök** behozatala (173,3 ezer tonna) 15%-kal, ezen belül a banán-import szintén 15%-kal csökkent. A Magyarországon megtermelhető gyümölcsök behozatala 40,2 ezer tonna volt, 40%-kal csökkent, elsősorban az almaimport jelentős visszaesése miatt (21. melléklet). A friss **alma** behozatala ugyanis 53%-kal csökkent, a 2008. évi termés miatt. Az **őszibarack** behozatalának évek óta tartó emelkedése 2009-ben megállt, sőt a felére (4,2 ezer tonna) csökkent a bő termés hatására. Ennek ellenére, eltérően a korábbi évek gyakorlatától, a külpici termék nem tűnt el a Budapesti Nagyban Piac kínálatból. Az olasz őszibarackot 30%-kal, az olasz nektarint 45%-kal kínálták magasabb áron a belföldihez képest.

A bogyós gyümölcsűek közül egyedül a **szamóca** esetében jelenik meg évről évre import termék a Budapesti Nagyban Piacon. A fogyasztók a belföldi idényben előnyben részesítik a hazai terméket, ezzel együtt 2009 szezonjában – az elmúlt évtől eltérően – kapható volt még spanyol,

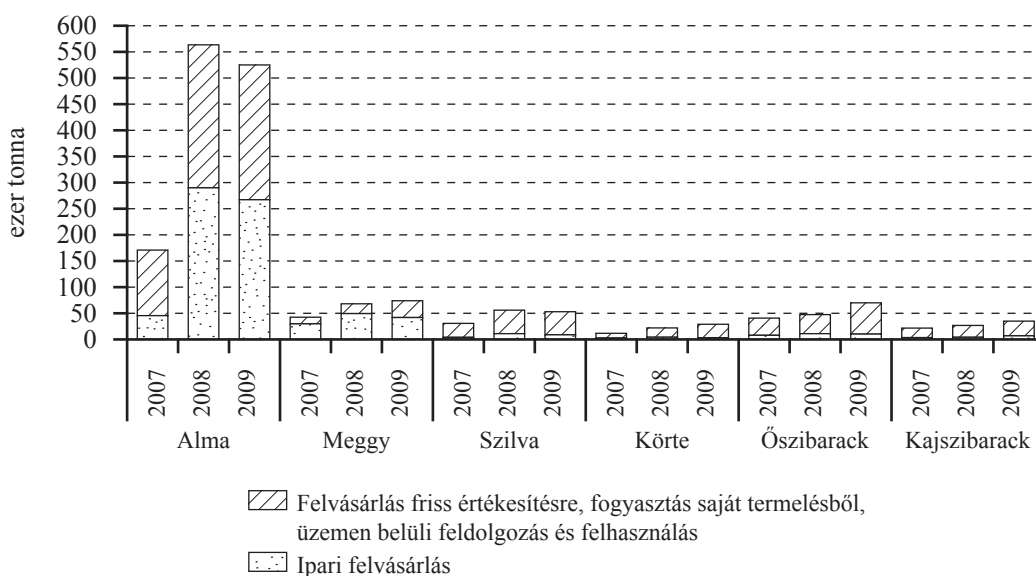
görög, olasz, valamint lengyel áru is. A szamóca importja 2009-ben 40%-kal csökkent, és elsősorban a hazai idényen kívül volt jelentős. Fontos megjegyezni, hogy Spanyolországban a szokásosnál húsz nappal később kezdődött az idény, és kevesebb termést takarítottak be. A spanyol szamócaimport csökkenése így vélhetően az eltolódó szezonkezdettel magyarázható. A pozitív külkereskedelmi egyenleg ellenére a **kajszi** importja az ötszörösére nőtt.

• Bel- és külpiazi értékesítés

A KSH adatai szerint a gyümölcsfélék felvásárlása (ipari és friss együtt) 2009. I-XI. hónapban közel 3%-kal nőtt, ezen belül az ipari célú felvásárlás 4%-kal csökkent. Ez azt jelenti, hogy a gyümölcsfélék nagyobb arányban kerültek frisspiazi értékesítésre. Az ipari **alma** felvásárlása szinte megegyezett az előző évvel, ugyanakkor a felvásárlási ára tovább csökkent 32%-kal, súlyos gondokat okozva ezzel a termelőknek. A **meggy**termés több mint 70%-át adó ipari meggy felvásárlása 15%-kal csökkent 2009-ben. Az ipari meggy felvásárlási ára 15%-kal csökkent, és nem érte el az önköltségi árat sem. Az árcsökkenés irányába hatott, hogy az áruházláncok az EU-ban és Magyarországon is alacsonyabb áron vásárolták meg a feldolgozóktól a meggykompótot. Egy üveg kompótért 2008-ban még 55 eurócent körüli árat kínáltak, szemben a 2009. évi kevesebb mint 50 eurócenttel, ami nyomást gyakorolt a hazai árakra is. A **szilva** frissen történő fogyasztása mellett jelentős az ipari feldolgozása (lekvár, kompót, aszalvány, pálinka, hűtőipari termékek), amely 2009-ben 20%-kal csökkent, míg a felvásárlási ár 13%-kal emelkedett. Az **őszibarack** 2009. évi nagyobb termése ellenére az ipari felvásárlás 7%-kal csökkent. A felvásárlási ár 25%-kal volt alacsonyabb a 2008. évihez képest, mivel a versenytárs görög velő ára jelentősen esett. A bőséges termés hatására az ipari célú **kajszi** felvásárlása 66%-kal, a **cseresznye**é 86%-kal nőtt a megfigyelt időszakban. A **lémálna** 2009. évi nagyobb mennyisége miatt 12%-kal nőtt az ipari feldolgozás, a felvásárlási ár 4%-os csökkenése mellett (31. ábra).

31. ábra

A gyümölcsfélék termelői mérlege

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH

A KSH adatai szerint a frissgyümölcs-**kivitel** (déligyümölccsel együtt) 4%-kal, 143,5 ezer tonnára nőtt 2009-ben, az előző évihez képest. Ez annak köszönhető, hogy a **belföldi termesztésű gyümölcsök** kivitelének (89,8 ezer tonna) **7%-os csökkenésével** szemben, a kivitel 30%-át jelentő **banán-reexport** (45,3 ezer tonna) **36%-kal bővült** (21. melléklet).

A friss **alma** külkereskedelmi egyenlege jelentősen javult 2009-ben, az import erőteljes visszaesésének köszönhetően. A friss**meggy**-kivitel 21%-kal csökkent, a legnagyobb piacnak számító Németország felé 13%-kal, ugyanakkor Oroszország irányába közel 30%-kal nőtt.

A friss**szilva**-export 20%-kal csökkent a megfigyelt időszakban. A kivitelre negatív hatással lehetett a nagyobb németországi termés, mivel 2009-ben a legnagyobb célpiacunk (Németország) felé a kivitel közel 60%-kal esett vissza. A külpiacon lehetőségek jobb kihasználása érdekében fontos lenne a folyamatos jelenlét (az egészen koraitól a késői érésű szilvafajtáig) az európai piacon.

A pozitív külkereskedelmi egyenleggel rendelkező friss**kajszi**-kivitel 71%-kal, a friss **cseresznyé** 47%-kal nőtt. A magyar **kajszi** elsősorban a késői érésű fajtákkal lehet versenyképes az uniós piacon, hiszen a mediterrán országok termékeinek kifutásával a magyar termék szinte egyedül van jelen a kínálatban. A **málna**export csökkenéséhez a kisebb termés mellett az is hozzájárult, hogy az EU legnagyobb fagyasztott málna beszállítójának számító Szerbiában bőséges termés volt 2009-ben.

A **körte** külkereskedelmi egyenlege negatív volt 2009-ben, mivel az exportja a felére csökkent. Az **őszibarack** kivitele 37%-kal csökkent, a fő célpiacok Oroszország és Ukrajna voltak.

9.2.3. A piaci árak tendenciája

Az AKI PÁIR becslése szerint a gyümölcsfajok 2008. évi összes termelésen belüli részarányával súlyozott termelői árindexe 2009-ben 10%-kal csökkent a Budapesti Nagybani Piacon az előző évihez képest (23. melléklet). A KSH termelői árindexe 2009 első tizenegy hónapjában 20%-os árcsökkenést mutat. Az AKI PÁIR által becsült, valamint a KSH termelői árindex eltérését az okozza, hogy a KSH a termelői árindexbe beleszámítja az ipari felvásárlási árakat is, valamint a tárolási alma előző évinél lényegesen alacsonyabb árát is. A gyümölcsfélék teljes felvásárlásának 80%-át kitevő ipari felvásárlás árváltozásának iránya és mértéke (-10%) megegyezett a piaci árváltozással.

Az AKI PÁIR adatai szerint a legnagyobb mértékben, 23%-kal az **őszibarack** termelői ára csökkent, a **szederé** 17%-kal, az **almáé** 11%-kal, a **kajszié** 10%-kal, a **szilváé** 7%-kal, a **meggyé** 4,3%-kal, a **köszmétéé** 3,5%-kal, a **körtéé** 1,1%-kal (30. ábra). A **szamáca** és a **málna** termelői ára stagnált. A **fekete ribiszke** termelői ára 19%-kal, a **piros ribiszkéé** 11%-kal, a **cseresznyéé** 3%-kal emelkedett.

A gyümölcsféléken belül legnagyobb súlyarányal rendelkező **alma** termelői ára 2009 tárolási időszakában a felére csökkent az előző évi kedvező terméseredmények hatására. A 2009. évi friss alma megjelenésekor a betárolt készlet még nem merült ki, ami a termelői árak csökkenését okozta. Emellett fontos megjegyezni, hogy a 2009. évi szezon kezdetén osztrák és olasz hűtőházi alma is megjelent a hazai kínálatban, ami nyomást gyakorolt a magyarországi alma árára.

Az **őszibarack** árának jelentős csökkenése elsősorban a nagyobb terméssel függ össze. A belföldi és a külpiazi őszibarack ára között 2008-ban nem volt lényeges különbség, 2009-ben azonban az olasz őszibarack ára 30%-kal volt magasabb. A **kajszi** bőséges termése 2009-ben a termelői árak csökkenését eredményezte Magyarországon és az EU-ban egyaránt. A **ribiszkefélék** termelői árának növekedése a hazai termék iránti nagyobb kereslettel magyarázható. A **cseresznye** termése nőtt, ennek ellenére az árak is emelkedtek az erős külpiazi kereslet miatt.

A zöldség- és gyümölcsstermelés helyzete 2009-ben kedvezőtlenebb volt a 2008. évinél. AKI PÁIR becslése szerint a zöldségfélék termése nagyobb mértékben csökkent, mint a gyümölcsöké. A zöldségfélék 2009. évi termelői árindexe (AKI PÁIR) 4,7%-kal emelkedett, míg a gyümölcsöké 10%-kal csökkent. A frisszöldség (dinnyével) pozitív külkereskedelmi egyenlege 12%-kal romlott 2009-ben, mert a kivitel enyhén nagyobb (10%-kal) arányban csökkent, a behozatalhoz (9%-kal) képest (18. melléklet). A friss gyümölcs külkereskedelmi egyenlege (déli gyümölccsel együtt) továbbra is negatív volt, ugyanakkor 53%-kal javult a behozatal csökkenése (21%-kal), valamint a kivitel csaknem 4%-os emelkedése miatt (21. melléklet).

10. Szőlő és bor

10.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Hivatal (OIV) becslése szerint a világ szőlőtermő területe 1%-kal, az Európai Unióé 2%-kal, 3730 millió hektárra csökkent 2009-ben. A déli féltekén és az USA-ban a területek nagysága 2009 nem változott, míg Argentínában és Chilében kismértékben nőtt. Dél-Afrikában folytatódott a 2006 óta tartó ültetvénycsökkenés.

A világ **bortermelése** előzetes adatok alapján 262,8 és 273,1 millió hl között alakult 2009-ben, nem változott lényegesen az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az USA bortermelése 6,6%-kal nőtt. Chile 8,8, és Svájc 1,1 millió hektoliter bortermeléssel jó évet zárt, ami 2008-hoz képest 1,4%, illetve 2,8%-os növekedést jelent. Új-Zéland és Dél-Afrika bortermelése megegyezett az előző évi-vel, ugyanakkor Argentína, Brazília és Ausztrália termelése csökkent.

A Bizottság adatai szerint az EU bortermelése (szőlőlé és szőlőmust nélkül) 167 millió hektoliterre tehető a 2009/2010. gazdasági évben, ez 3%-kal marad el az egy évvel korábbtól. Franciaországban 10%-kal nőtt a termelés, Portugáliában, valamint Bulgáriában is meghaladta az előző évi mennyiséget. Ugyanakkor Olaszországban 8, Spanyolországban 9 és Németországban 7%-kal esett vissza a termelés.

Az USDA adatai szerint 2009-ben a világ **borexportja** a csökkenő kereslet következtében 45 millió hl volt, az előző évinél 3%-kal kevesebb. Az EU a világ borkereskedelmének körülbelül a felét adja, exportja 10%-kal, 17 millió hl-re esett vissza, Oroszország és a főbb piacok csökkenő kereslete miatt. Ausztrália a világ borexportjából 15%-kal részesedik, kivitele 2009-ben változatlan szinten (7 millió hl) maradt. Chile exportja 6 millió hektoliter körül alakult, 2%-kal csökkent. Az USA a negyedik legnagyobb borexportőr a világon. A nagyobb termés következtében 2%-kal, 4,5 millió hektoliterre nőtt a kivitele. Az export növekedését a folyamatos kanadai kereslet, valamint az EU-val és Ausztráliával szembeni versenyelőnye okozta. Az utóbbi években folyamatosan bővült az USA lédig bor exportja a palackozott borokéval szemben, mivel a lédig borok szállítási költsége alacsonyabb. Az ötödik legnagyobb exportőr, Dél-Afrika kivitele folyamatosan bővült az előző években, a vörösborkok exportja tovább nőtt 2009-ben, a fehérborok rovására. Az EU borimportja változatlan maradt, az USA-ban a stagnáló kereslet következtében szintén nem volt változás, Japán importja csökkent.

A világ **borfogyasztása** 240,0-251,5 millió hl körül alakult 2009-ben. A termelés és fogyasztás közötti különbség 21,7 millió hektoliter volt, az előző évihez viszonyítva 5%-kal csökkent.

10.2. Hazai piaci tendenciák

10.2.1. Kínálat

A Hegyközségek Nemzeti Tanácsa szerint **Magyarország bortermelése 3,2 millió hl volt 2009-ben**, a szőlőszemek alacsonyabb létartalma miatt **9%-kal elmaradt a 2008. évi terméstől**, ugyanakkor a magas cukor- és jó savtartalmú szőlők az elmúlt évek legjobb évjáratú borát adták. Magyarországon a 2009/2010. gazdasági évre 2123 hektár szőlőültetvény kivágását fogadta el a Bizottság.

A 2008. évről 2,8 millió hl, a megszokottnál 600-800 ezer hektoliterrel több bor maradt a pincékben. A felhalmozódott készlet miatt 2009-ben nyomott volt a szőlő felvásárlási ára, borvidéktől és fajtától függően 45-110 Ft/kg körül mozgott. A borfőlöslég levezetésére szeszesital piaci lepárlást hirdettek meg az újbórra, 52 ezer hektoliter újbor lepárlása befejeződött 2010. március végére és további 46 ezer hektoliterre már megkötötték a szerződéseket.

A KSH adatai szerint **Magyarország borimportja 43%-kal esett vissza** 2009-ben az előző évihez képest (23. melléklet). A lédig borok behozatala csaknem a felére csökkent, a palackos boroké 40%-kal esett vissza. Lédig borból túlnyomórészt asztali vörösbor érkezett, az importból származó asztali fehérbor iránti kereslet jelentősen csökkent. A palackos borimport legnagyobb hányadát az asztali vörösbor tette ki.

A borimporton belül 2007 óta folyamatosan **nőtt a palackos borok részaránya**, ez a folyamat 2009-ben is folytatódott. Az import 31%-a palackos, a többi lédig kiszerezésű volt.

10.2.2. Bel- és külpiazi értékesítés

Az AKI PÁIR csak az összes bortermelés 50-60%-át kitevő asztali és tájbor értékesítését és árát figyeli meg, a minőségi borok piaci folyamatainak alakulásáról nem állnak rendelkezésünkre információk (kivéve külpiazi értékesítés).

Az **asztali és tájborok belföldi értékesítése 12%-kal nőtt** 2009-ben. Az összes forgalom 59%-át a fehérborok tették ki. A fehér tájborok iránti kereslet 15%-kal csökkent, amit a 8%-kal növekvő asztali boreladás nem tudott ellensúlyozni, így az összes fehérbor értékesítés 1%-kal mérseklődött. A vörös és rozéborok értékesítése 7%-kal emelkedett, ezen belül mind az asztali, mind a tájborok iránt nőtt a kereslet 11, illetve 3%-kal.

A KSH külkereskedelmi statisztikája szerint az **asztali és minőségi borok exportja volumenben 11%-kal, értékben csaknem 5%-kal emelkedett** 2009-ben az előző évihez képest (25. melléklet). A külpiazi értékesítés nagyobb hányadát a lédig borok (60%) tették ki. Az előző évhez képest csökkent a magasabb értékű palackos borok aránya a kivitelben belül. A lédig borok exportja 33%-kal emelkedett, ezen belül mind az asztali, mind a minőségi borok kivitele nőtt. A nemzetközi piacon továbbra is a magyar fehérborok voltak keresettebbek. A palackos borok kivitele 11%-kal csökkent.

Magyarország a lédig borok legnagyobb részét Németországba és Csehországba exportálta, a palackos borok felét Nagy-Britanniába, Csehországba és Németországba. Az exportnak csak kis része irányult Kínába, mégis figyelemre méltó, hogy Magyarország 2009-ben csaknem 40%-kal növelte a palackos borok exportját Kína felé. Kína borpiaca évente 3%-kal bővül, az ország importigénye jelentős, ami kedvező lehetőséget jelenthet a hazai export szempontjából.

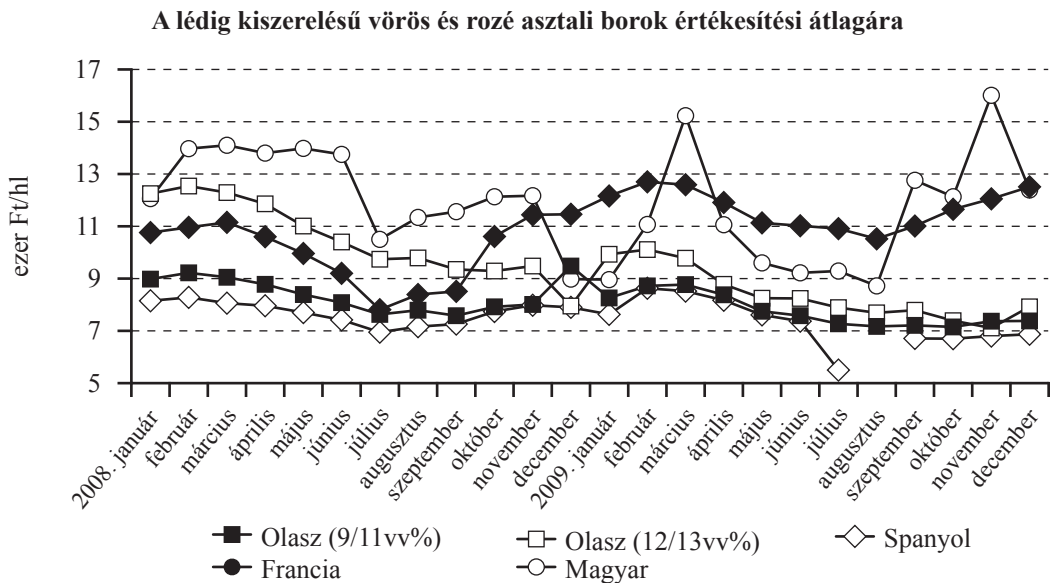
A bor külkereskedelmének egyenlege pozitív volt, mennyiségben 32%-kal, értékben 17%-kal javult.

A pezsgő exportja mennyiségben 2%-kal, importja 40%-kal csökkent a vizsgált időszakban. Az export értéke 10%-kal nőtt, feltehetően a drágább pezsgők aránya volt nagyobb a kivitelben. A külkereskedelem egyenlege pozitív volt, volumenben és értékben is csaknem négyszeresére nőtt. A pezsgő legfontosabb exportpiaca Svédország és Észtország volt, az import nagy része a német és az olasz piacról érkezett.

10.3. A piaci árak tendenciája

Az asztali és tájborok feldolgozói értékesítési ára kismértékben emelkedett 2009-ben az előző évihez képest, a magasabb értékű tájborok árának közel 8%-os növekedése miatt (24. melléklet). A fehérborok ára nőtt a nagyobb külpiazi kereslet miatt, míg a vörös és rozéboroké csökkent.

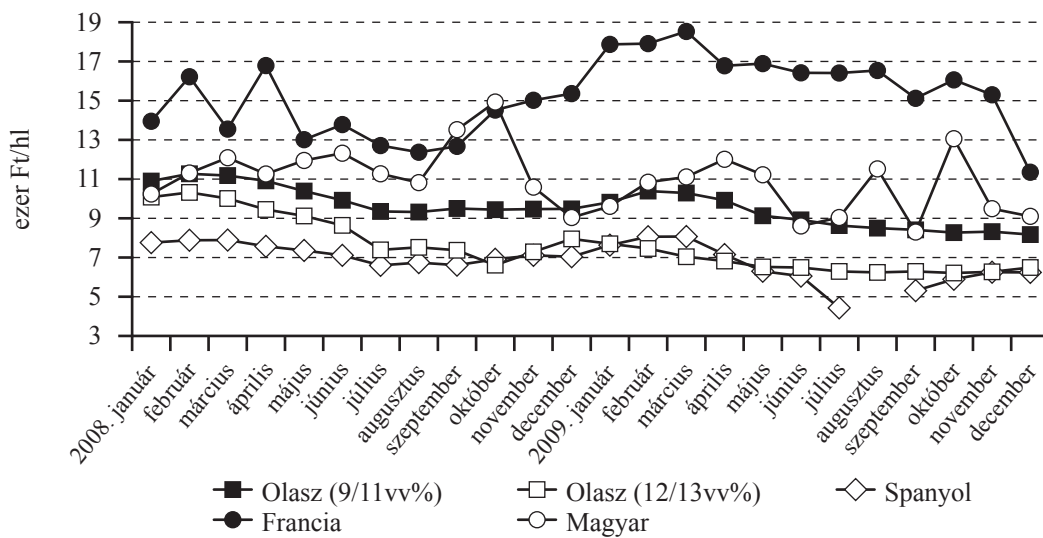
32. ábra

Forrás: AKI PÁIR, ISMEA, MAPA

A jelentősebb uniós bortermelő országok árait összevetve az tapasztalható, hogy 2009-ben a lédig kiserelésű vörös és rozé asztali borok hazai ára, valamint a franciaországi árak is meghaladták az olasz- és a spanyolországi árakat (32. ábra). A lédig kiserelésű fehér asztali borok magyarországi ára versenyképesebb az európai piacon a lédig asztali vörös borok árához viszonyítva, amit az export volumene is alátámaszt (33. ábra).

A lédig kiszerezésű fehér asztali borok értékesítési átlagára

Forrás: AKI PÁIR, ISMEA, MAPA

Források és rövidítések jegyzéke

Agreste	Ministère de l'alimentation, de l'agriculture et de la pêche (<i>Élelmészügyi, Mezőgazdasági és Halászati Minisztérium, Franciaország</i>)
AKI PÁIR	Agrárgazdasági Kutató Intézet Piaci Árinformációs Rendszer
AMA	Agrarmarkt Austria (<i>Kifizető Ügynökség, Ausztria</i>)
BÉT	Budapesti Értéktőzsde
EU	European Union (<i>Európai Unió</i>)
FAO	Food and Agriculture Organisation (<i>Az ENSZ Élelmészeti és Mezőgazdasági Szervezete</i>)
FEFAC	European Feed Manufacturers' Federation (<i>Európai Takarmánygyártók Szövetsége</i>) www.fefac.org
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
HGCA	The Home Grown Cereals Authority (<i>Hazai Termesztésű Gabonafélék Hivatala</i>) www.hgca.com
IGC	International Grains Council (<i>Nemzetközi Gabonatanács</i>)
ISMEA	Istituto di Servizi per il Mercato Agricolo Alimentare (<i>Piackutatási és Piac tájékoztató Intézet</i>) www.ismea.it
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
LTO Nederland	Land-en Tuinbouworganisatie Nederland (<i>Holland Mezőgazdasági és Kertészeti Szervezet</i>) www.lto.nl
MAPA	Ministère de l'Agriculture, de la Pêche et de l'Alimentation (<i>Mezőgazdasági, Halászati és Élelmészeti Minisztérium</i>) www.mapa.es
MINAGRI	Ministerio de Agricultura, Ganadería y Pesca (<i>Földművelési, Állattenyésztési és Halászati Minisztérium, Argentína</i>) www.minagri.gob.ar
MNB	Magyar Nemzeti Bank
MPB	Marché du Porc Breton (<i>Bretagne-i Sertésszövetség</i>) www.mpb.fr
MRiRW ZSRIR	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej (<i>Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium Integrált Agrárpiaci Infor- mációs Rendszer</i>)
PPA ATIS	Pôdohospodárska platobná agentúra Agrárne trhové informácie Slovenska (<i>Mezőgazdasági Kifizető Ügynökség Agrár Piaci Információk, Szlovákia</i>)
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development (<i>Nemzetközi Együttműködési és Gazdaságfejlesztési Szervezet</i>)
USDA ERS	United States Department of Agriculture (<i>Amerikai Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériuma</i>)

MELLÉKLETEK

Mellékletek jegyzéke

1. melléklet: A főbb szakágazatok termelési és értékesítési volumenváltozása, 2000 = 100	69
2. melléklet: A gabonafélék külkereskedelmi forgalma.....	69
3. melléklet: A gabonafélék és malomipari termékek	70
4. melléklet: Az olajnövények és termékeik külkereskedelmi forgalma.....	71
5. melléklet: A napraforgó- és repcemag termelői ára, a finomított napraforgóolaj és -dara feldolgozó értékesítési ára.....	71
6. melléklet: A cukorrépa és termékei külkereskedelmi forgalma	72
7. melléklet: Az élő állat és hús külkereskedelmi forgalma (sertés, szarvasmarhafélék, juh)	72
8. melléklet: A vágósertés termelői ára	73
9. melléklet: A nyers húsok feldolgozó értékesítési ára	73
10. melléklet: A baromfifélék külkereskedelmi forgalma.....	74
11. melléklet: A vágóbaromfi-félék és az étkezési tojás csomagolóhelyi termelői ára.....	74
12. melléklet: A baromfihúsok feldolgozó értékesítési ára	75
13. melléklet: A vágómarha és a vágóbárány termelői ára	75
14. melléklet: A tejtermékek külkereskedelmi forgalma.....	76
15. melléklet: A nyers tehéntej termelői ára.....	76
16. melléklet: A feldolgozott tej és a főbb tejtermékek feldolgozó értékesítési ára	77
17. melléklet: A felvásárolt zöldségfajok.....	78
18. melléklet: Frisszöldség-külkereskedelem	79
19. melléklet: A vizsgálatba vont zöldségfajok 2009. évi termelői árváltozása a Budapesti Nagyban Piacon.....	80
20. melléklet: A felvásárolt gyümölcsfajok.....	81
21. melléklet: Frissgyümölcs-külkereskedelem	82
22. melléklet: A vizsgálatba vont gyümölcsfajok 2009. évi termelői árváltozása a Budapesti Nagyban Piacon.....	83
23. melléklet: Magyarország borimportja	84
24. melléklet: A belföldön termelt borok feldolgozó értékesítési ára	84
25. melléklet: Magyarország borexportja.....	85
26. melléklet: A főbb élelmiszerek fogyasztói ára	85

1. melléklet

**A főbb szakágazatok termelési és értékesítési volumenváltozása,
2000 = 100**

Ágazat megnevezése	Megnevezés	2007	2008	2009
Húsfeldolgozás és -tartósítás	Bruttó termelés	57,86	49,58	55,28
	Belföldi értékesítés	56,26	46,81	50,32
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	Bruttó termelés	78,79	70,52	67,13
	Belföldi értékesítés	90,28	85,04	82,15
Tejfeldolgozás	Bruttó termelés	83,67	78,65	75,35
	Belföldi értékesítés	80,58	76,06	73,78
Malomipari termékek gyártása	Bruttó termelés	48,11	41,91	43,63
	Belföldi értékesítés	48,71	40,92	41,90

Forrás: KSH

2. melléklet

A gabonafélék külkereskedelmi forgalma

Termék	Export értéke			Import értéke		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	milliárd Ft	milliárd Ft		milliárd Ft	milliárd Ft	
10019099 Búza, nem vető	93,62	55,04	58,79	0,69	1,51	218,84
10059000 Kukorica, nem vető	145,23	142,10	97,85	1,26	1,18	93,65
10030090 Árpa, nem vető	20,39	8,00	39,24	3,63	1,24	34,16
Összesen	259,24	205,14	79,13	5,58	3,93	70,43

Termék	Export mennyisége			Import mennyisége		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	ezer tonna	ezer tonna		ezer tonna	ezer tonna	
10019099 Búza, nem vető	1 739,31	1 468,14	84,41	13,53	48,46	358,17
10059000 Kukorica, nem vető	3 311,01	4 128,35	124,69	25,90	21,14	81,62
10030090 Árpa, nem vető	473,65	221,93	46,86	52,55	31,87	60,65

Forrás: KSH

A gabonafélék és malomipari termékek

Termék	Mértékegység	2009		
		Ár	2007 = 100	2008 = 100
Étkezési búza	Termelői ár, Ft/ tonna	31 479,24	71,98	74,19
Takarmánybúza	Termelői ár, Ft/tonna	25 039,85	61,61	80,71
Takarmánykukorica	Termelői ár, Ft/tonna	26 430,78	59,58	97,06
Takarmányárpa	Termelői ár, Ft/tonna	24 515,93	71,74	73,35
Finomliszt BL 55	Feldolgozó értékesítési ár, Ft/kg	63,17	97,86	78,63
Rétesliszt BFF 55	Feldolgozó értékesítési ár, Ft/kg	74,70	100,67	83,94
Fehér kenyérliszt BL 80	Feldolgozó értékesítési ár, Ft/kg	59,47	97,78	77,93
Tésztaipari liszt	Feldolgozó értékesítési ár, Ft/kg	64,40	96,58	79,63
Étkezési búzadara AD	Feldolgozó értékesítési ár, Ft/kg	80,33	104,18	82,72
Gabona alapú termékek (lisztek és búzadara)	-	-	97,42*	78,46*

* Fisher index.

Forrás: AKI PÁIR

Az olajnövények és termékeik külkereskedelmi forgalma

Termék	Export értéke			Import értéke		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	milliárd Ft	milliárd Ft		milliárd Ft	milliárd Ft	
1206 Napraforgómag	44,46	46,12	103,73	5,11	4,42	86,49
1512 Napraforgóolaj	50,00	57,04	114,08	8,41	1,89	22,47
1205 Repcemag	4,53	2,55	56,29	10,49	4,84	46,14
1514 Repceolaj	2,61	4,61	176,63	64,29	55,43	86,22
2304 Szójadara	164,23	176,16	107,26	93,15	69,94	75,08
Összesen	44,46	46,12	103,73	5,11	4,42	86,49

Termék	Export mennyisége			Import mennyisége		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	ezer tonna	ezer tonna		ezer tonna	ezer tonna	
1206 Napraforgómag	566,37	772,99	136,48	26,02	29,54	113,53
1512 Napraforgóolaj	150,90	219,31	145,33	19,52	21,10	108,09
1205 Repcemag	510,46	709,32	138,96	76,71	13,39	17,45
1514 Repceolaj	19,52	13,23	67,77	43,38	25,84	59,56
2304 Szójadara	30,89	48,51	157,04	796,02	654,65	82,24

Forrás: KSH

A napraforgó- és repcemag termelői ára, a finomított napraforgóolaj és -dara feldolgozói értékesítési ára

Termék	2009		
	Ft/t	2007 = 100	2008 = 100
Ipari napraforgómag	59 640	66,62	75,33
Repcemag	76 214	123,41	74,22
Ömlesztett nyers napraforgóolaj	197 140	127,11	68,04
Palackozott finomított napraforgóolaj	263 164	116,08	-
Napraforgódara	28 468	110,65	69,47

Forrás: AKI PÁIR

A cukorrépa és termékei külkereskedelmi forgalma

Termék	Export értéke			Import értéke		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	milliárd Ft	milliárd Ft		milliárd Ft	milliárd Ft	
121291 Cukorrépa	1,05	0,35	33,33	0,71	0,08	112,67
1701 Cukor	27,01	23,06	85,37	35,46	29,94	84,43
1702 Izoglükóz	17,68	-	-	2,62	2,08	79,39
1703 Melasz	0,08	-	-	3,33	2,19	65,76
Összesen	45,81	23,42	51,12	42,12	34,28	81,38

Termék	Export mennyisége			Import mennyisége		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	ezer tonna	ezer tonna		ezer tonna	ezer tonna	
121291 Cukorrépa	112,84	38,99	34,55	1,33	1,76	132,33
1701 Cukor	196,25	149,72	76,29	259,45	222,35	85,70
1702 Izoglükóz	184,56	-	-	9,79	8,74	89,27
1703 Melasz	2,74	-	-	114,21	84,36	73,86

Forrás: KSH

Az élő állat és hús külkereskedelmi forgalma (sertés, szarvasmarhafélék, juh)

Termék	Export értéke			Import értéke		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	milliárd Ft	milliárd Ft		milliárd Ft	milliárd Ft	
0103 Élő sertés	12,81	13,52	105,52	21,33	28,08	131,64
0203 Sertéshús	59,70	67,60	113,22	39,54	47,88	121,12
0102 Élő szarvasmarhafélék	19,65	26,39	134,30	4,23	7,41	174,98
Marhahús*	10,95	12,16	111,12	8,66	11,44	132,06
010410 Juh	9,30	10,38	111,54	-	0,70	-
Összesen	112,41	130,05	115,69	73,76	95,51	129,49

Termék	Export mennyisége			Import mennyisége		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	ezer tonna	ezer tonna		ezer tonna	ezer tonna	
0103 Élő sertés	33,63	30,37	90,30	62,16	75,83	122,01
0203 Sertéshús	102,30	111,31	108,81	88,66	100,46	113,30
0102 Élő szarvasmarhafélék	32,94	38,08	115,62	7,47	11,83	158,45
Marhahús*	15,77	17,39	110,27	11,11	12,24	110,19
010410 Juh	14,62	14,48	99,03	-	1,22	-

* 0201 Szarvasmarhafélék húsa frissen vagy hűtve, 0202 Szarvasmarhafélék húsa fagyasztva.

Forrás: KSH

A vágósertés termelői ára

Minőségi osztály	2009		
	Ft/kg hasított meleg súly	2007 = 100	2008 = 100
S	398,60	122,05	103,50
E	391,44	121,55	104,10
U	382,47	123,27	105,91
R	370,25	125,94	106,89
O	341,10	126,94	110,19
P	337,54	131,66	113,50
Nem minősített	381,69	128,95	106,53
M1	361,10	136,21	111,12
Vágósertés összesen	387,62	123,58	105,19

Forrás: AKI PÁIR

A nyers húsok feldolgozóinak értékesítési ára

Termék	2009		
	Ft/kg	2007 = 100	2008 = 100
Csontos marhahús frissen, félben	784,20	110,04	107,42
Csontos marhahús frissen, negyedben, eleje	732,35	111,41	106,98
Csontos marhahús frissen, negyedben, hátulja	841,97	105,99	104,63
Csontos sertéshús, lehúzott, félben	658,47	116,60	103,13
Szalonnás és bőrös sertéshús, félben	528,87	121,31	106,03
Sertés karaj, csonttal, szűzpecsenye nélkül	811,45	98,40	94,56
Sertés comb, csont nélkül	740,40	103,73	96,44
Sertés tarja, csonttal	687,23	107,63	99,16
Darabolt sertéshús (karaj, tarja, comb)	-	104,02*	96,81*

* Fisher index.

Forrás: AKI PÁIR

A baromfifélék külkereskedelmi forgalma

Termék	Export értéke			Import értéke		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	milliárd Ft	milliárd Ft		milliárd Ft	milliárd Ft	
Tyúkfélék nem darabolva*	2,12	0,92	43,40	0,78	0,93	119,23
Tyúkfélék darabolva**	17,59	16,06	91,30	9,24	7,49	81,06
Pulyka, nem darabolva***	0,39	0,38	97,44	0,03	0,04	133,33
Pulykadarabok ****	27,24	27,22	99,93	2,60	1,99	76,54
Összesen (víziszárnyassal együtt)	94,18	93,15	98,91	16,06	13,71	85,37

Termék	Export mennyisége			Import mennyisége		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	ezer tonna	ezer tonna		ezer tonna	Ezer tonna	
Tyúkfélék nem darabolva*	6,56	2,16	32,93	1,96	2,29	116,84
Tyúkfélék darabolva**	41,80	38,69	92,56	37,35	29,79	79,76
Pulyka, nem darabolva***	0,67	0,60	89,55	0,04	0,06	150,00
Pulykadarabok ****	36,65	36,84	100,52	8,90	8,82	99,10

* 020711 Tyúkfélék nem darabolva, frissen vagy hűtve, 020712 Tyúkfélék nem darabolva, fagyasztva.

** 020713 Tyúkfélék darabolva, frissen vagy hűtve, 020714 Tyúkfélék darabolva, fagyasztva.

*** 020724 Pulyka, nem darabolva, frissen vagy hűtve, 020725 Pulyka, nem darabolva, fagyasztva.

**** 020726 Pulykadarabok frissen vagy hűtve, 020727 Pulykadarabok fagyasztva.

Forrás: KSH

A vágóbaromfi-félék és az étkezési tojás csomagolóhelyi termelői ára

Termék	Mértékegység	2009		
		Ár	2007 = 100	2008 = 100
Vágócsirke	Ft/kg	216,25	110,01	93,88
Vágópulyka	Ft/kg	310,55	115,91	96,20
Vágókacsa	Ft/kg	253,78	113,09	92,34
Étkezési tojás	Ft/db	18,36	115,98	107,87

Forrás: AKI PÁIR

12. melléklet

A baromfi-húsok feldolgozói értékesítési ára

Termék	2009		
	Ft/kg	2007 = 100	2008 = 100
Friss csirke egészben 70%-os	482,28	113,27	99,07
Friss csirke egészben 65%-os	488,16	108,20	97,46
Friss csirkecomb, csontos	503,31	114,28	101,89
Friss csirkemell	920,16	103,54	93,97
Fagyasztott csirke egészben 65%-os	459,61	121,21	103,82
Friss csirkehús összesen	-	108,06*	97,45*
Friss pulykacomb alsó, csontos	350,82	133,78	121,28
Friss pulykacomb felső, csontos	693,29	118,75	113,99
Friss pulykamell filé	988,79	93,92	93,86
Friss pulykahús összesen	-	97,57*	97,29*

* Fisher index.

Forrás: AKI PÁIR

13. melléklet

A vágómarha és a vágóbárány termelői ára

Megnevezés	Minőségi osztály	Mértékegység	2009		
			Ár	2007 = 100	2008 = 100
Fiatalka	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	684,10	117,78	110,34
Vágótehén	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	487,64	114,38	108,16
Vágóüsző	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	519,84	109,41	107,63
Vágómarha összesen	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	511,18	109,30	104,67
Vágóbárány	13-35 kg élősúly	Ft/kg élősúly	685,95	112,70	110,22

Forrás: AKI PÁIR

A tejtermékek külkereskedelmi forgalma

Termék	Export értéke			Import értéke		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	milliárd Ft	milliárd Ft		milliárd Ft	milliárd Ft	
0401 Tej és tejszín sűrités, édesítés nélkül	26,92	23,06	85,66	16,07	20,65	128,51
0402 Tej és tejszín sűritve, édesítve	0,49	0,32	65,74	3,59	3,68	102,69
0403 Tejföl, joghurt, kefir	3,02	2,93	96,78	9,04	8,77	97,03
0404 Tejsavó	3,09	2,08	67,42	1,57	1,07	68,01
0405 Vaj és vajkrém	0,79	1,02	129,3	3,38	3,98	117,78
0406 Sajt és túró	9,5	9,87	103,91	31,75	28,19	88,78
Összesen	43,81	39,28	89,66	65,41	66,36	101,44

Termék	Export mennyisége			Import mennyisége		
	2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
	ezer tonna	ezer tonna		ezer tonna	ezer tonna	
0401 Tej és tejszín sűrités, édesítés nélkül	340,33	340,48	100,04	116,03	170,39	146,85
0402 Tej és tejszín sűritve, édesítve	3,15	2,48	78,61	7,31	10,91	149,38
0403 Tejföl, joghurt, kefir	18,25	15,55	85,18	34,74	36,88	106,14
0404 Tejsavó	26,78	20,70	77,29	11,08	4,59	41,43
0405 Vaj és vajkrém	1,31	1,61	122,37	4,52	5,14	113,81
0406 Sajt és túró	10,89	12,63	115,94	37,64	37,48	99,57

Forrás: KSH

A nyers tehéntej termelői ára

Termék	2009		
	Ft/kg	2007 = 100	2008 = 100
Alapár	58,64	83,22	73,67
Átlagár	60,14	85,06	74,24

Forrás: AKI PÁIR

A feldolgozott tej és a főbb tejtermékek feldolgozói értékesítési ára

Termék	2009		
	Ár	2007 = 100	2008 = 100
2,8% zsírtartalmú 1 l-es polytej	115,69	103,50	89,61
2,8% zsírtartalmú 1 l-es dobozos tej	128,20	102,05	88,59
2,8% zsírtartalmú 1 l-es dobozos tartós tej	126,52	97,54	89,65
Adagolt vaj, 1 kg	1 018,91	101,10	94,12
Vajkrém natúr, 1 kg	709,77	100,97	96,01
Tehéntúró, 1 kg	597,17	101,67	91,79
Tejföl, 1 kg	310,47	98,28	92,07
Joghurt gyümölcsös, 1 kg	347,21	97,55	96,76
Kefir, 1 kg	259,05	99,05	90,25
Érlelt félkemény sajt, 1 kg	819,07	83,24	79,53
Ömlesztett sajt, 1 kg	1 113,81	112,63	100,23
Tejtermékek összesen	-	98,97	91,11

* Fisher index.

Forrás: AKI PÁIR

A felvásárolt zöldségfajok

	2007				2008				2009				2009. I-XI.			
	Teljes felvásárlás		Ipari felvásárlás		Teljes felvásárlás		Ipari felvásárlás		Összes termés*		Teljes felvásárlás		Ipari felvásárlás		Összes felvásárlás	
	Összes termés 1000 t	1000 t	Összes termésből %	Ár Ft/kg	Összes termés 1000 t	1000 t	Összes termésből %	Ár Ft/kg	Összes termés 1000 t	1000 t	Összes termésből %	Ár Ft/kg	Összes felvásárlás 1000 t	1000 t	Összes felvásárlás 1000 t	1000 t
Csemegekukorica	535,20	408,69	407,68	76,17	24,11	536,58	439,87	81,89	34,65	422,00	251,3	250,44	59,35	26,26		
Fejes káposzta	73,01	15,74	5,22	7,15	40,80	78,91	13,74	4,55	38,89	71,00	11,94	3,32	4,68	36,52		
Göröglimnye	163,82	71,45	-	-	224,38	82,1	-	-	-	218,00	71,85	-	-	-		
Paradicsom	227,63	153,20	137,27	60,30	11,62	205,95	81,09	31,74	19,57	230,00	114,81	101,65	44,20	20,13		
Zöldpaprika	190,77	33,16	5,81	3,05	92,44	148,30	34,33	4,73	113,42	148,00	36,02	6,72	4,54	99,8		
Sárgarépa	78,29	15,12	9,24	11,80	23,36	75,15	14,77	9,17	25,9	77,00	12,4	4,30	5,58	32,75		
Zöldborsó	92,77	88,14	87,83	94,68	58,59	117,77	108,29	91,95	70,9	108,00	88,84	88,84	82,26	67,70		
Vöröshagyma	69,28	16,25	3,39	4,89	47,32	67,36	19,87	6,77	46,4	60,00	10,1	1,22	2,03	65,86		
Uborka	51,65	29,50	19,02	36,82	85,70	55,38	24,53	36,84	97,16	60,00	25,58	20,47	34,12	105,8		
Petrezselyem	40,85	4,46	0,26	0,64	65,97	39,19	4,73	1,33	55,44	35,27	3,68	0,16	0,45	81,92		
Zöldbab	23,22	18,44	18,42	79,33	52,37	31,64	23,23	73,36	60,58	35,00	18,91	18,87	53,91	59,13		
Paradicsompaprika	16,81	9,62	8,39	49,91	71,85	17,71	7,4	39,64	97,19	19,00	8,4	8,09	42,58	101,5		
Sparagatök	11,61	1,68	0,74	6,37	33,29	15,15	5,15	26,60	21,59	18,50	1,89	0,94	5,08	28,57		
Fokhagyma	5,15	2,06	1,00	19,42	250,13	4,68	2,11	19,23	229,47	4,30	2,9	2,27	52,79	153,6		
Egyéb zöldség	179,67	82,51	199,94	155,62	133,93	29,52		
Zöldség összesen	1 759,73	950,02	704,27**	40,02**	65,91**	1 818,09	908,54	691,18**	38,02**	1 640,00	688,14	507,29**	3 0,93**	67,66**		

* Becslés AKI PÁIR és Statisztikai Osztály adatai alapján.

** Egyéb zöldség nélkül.

Forrás: KSH

Frisszöldség-külkereskedelem

	Friss zöldség dinnyével					
	Termelés	Behozatal		Kivitel		Egyenleg
	1000 t	1000 t	aránya az összes termelésben %	1000 t	aránya az összes termelésben %	1000 t
2005	1 547,42	182,42	11,78	266,62	17,22	85,20
2006	1 779,23	198,05	11,13	259,54	14,59	61,49
2007	1 759,73	203,52	11,34	289,72	16,27	86,20
2008	1 818,09	204,98	11,27	279,01	15,35	74,03
2009	1 640,00*	186,37	11,36	251,84	15,36	65,47

* Becsült adat (AKI PÁIR).

Forrás: KSH

A vizsgálatba vont zöldségfajok 2009. évi termelői árváltozása a Budapesti Nagybani Piacon

Faj	Fajta/ típus	Méret	Termelési mód	Kiszereles	Termelői ár 2009	Termelői ár változása 2008 = 100	Árösszehasonlítás időszaka	Megjegyzés	Mennyiségi részarány az összes zöldség- termelésen belül 2008-ban %
Fejes káposzta	-	-	szabadföldi	kg	72,4	123,58	július- december	a primőr termék kifutásától	4,34
Sárgarépa	-	-	szabadföldi	kg	92,1	101,64	július- december	a primőr termék kifutásától	4,13
Petrezselyem	-	-	szabadföldi	kg	345,2	139,86	július- december	a primőr termék kifutásától	2,16
Hagyma	vörös	-	szabadföldi	kg	88,2	138,74	június- december	a tavalyi termés visszaesésének kifutásától	3,70
Görögdió	-	-	szabadföldi	kg	69,3	120,59	26. hét - 41. hét	piacra lépéstől	12,34
Paradicsom	gömb	40-47 mm	szabadföldi/ termesztő- berendezés	kg	197,3	75,50	27. hét - 52. hét	az 57-67 mm-es termék megjelenésétől	11,33
		47-57 mm			203,6	74,53	27. hét - 52. hét		
		57-67 mm			101,6	79,97	25. hét - 41. hét		
Uborka	kigyó berakó	-	szabadföldi/ termesztő- berendezés	kg	239,6	91,41	február- december	piacra lépéstől	3,05
		-		kg	170,2	82,27	április - november	piacra lépéstől	
Paprika	zöldpaprika	30-70 mm	szabadföldi/ termesztő- berendezés	kg	223,5	85,41	május- december	db-os kiszereles piaci kínálatból való kikerülésétől	8,16
				db	53,2	104,82	január- május	júniustól nincs a piac kínálatában	
		kg		285,6	85,25	május- december	db-os kiszereles piaci kínálatból való kikerülésétől		
		db		87,9	98,25	január- május	Júniustól nincs a piac kínálatában		
Összesen						104,77*		49,21	

* 2009. évi árindex (2008. évi súlyarányokkal).

Forrás: AKI PAIR, KSH

A felvásárolt gyümölcsfajok

	2007						2008						2009. I-XI.					
	Összes termés		Tejjes felvásárlás		Ipari felvásárlás		Összes termés		Tejjes felvásárlás		Ipari felvásárlás		Összes termés*		Tejjes felvásárlás		Ipari felvásárlás	
	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t	1000 t
			Összes ter-mésből %	Ár Ft/kg					Összes ter-mésből %	Ár Ft/kg						Összes ter-mésből %	Ár Ft/kg	
Alma	170,90	56,83	26,66	47,61	563,45	306,58	289,92	51,45	15,52	525,00	310,50	267,20	50,90	10,60				
Meggy	42,57	33,28	70,00	188,31	68,15	56,44	49,45	72,56	66,58	74,00	47,20	41,90	56,62	56,28				
Szilva	30,77	6,69	4,00	61,10	55,97	19,85	11,04	19,72	42,12	53,00	15,89	8,80	16,60	47,52				
Őszibarack	40,82	9,36	7,99	66,34	47,50	14,24	11,03	23,22	45,91	70,00	13,66	10,24	14,63	37,45				
Kajszi-barack	21,73	4,07	3,56	95,55	26,76	6,96	4,14	15,47	88,80	35,00	8,82	6,88	19,66	65,99				
Körte	11,79	3,40	2,70	62,30	22,02	5,64	4,22	19,16	46,24	29,00	3,83	3,27	11,28	37,79				
Ribizke (piros és fekete)	5,19	1,26	1,06	20,42	6,43	3,86	3,79	58,94	88,66	6,50	2,39	2,27	34,92	70,48				
Cseresznye	6,57	1,30	0,92	14,00	7,74	1,39	0,79	10,21	134,66	9,50	2,43	1,47	15,47	134,53				
Málna	6,16	1,22	0,97	250,49	6,30	1,16	0,89	14,13	382,58	5,50	1,22	1,00	18,18	368,79				
Egyéb gyümölcs	23,16	9,99	36,13	13,06	27,50	14,42				
Gyümölcs összesen	359,66	127,40	96,56**	117,49**	840,45	429,18	375,27**	44,65**	101,23**	835,00	420,36	343,03**	41,08**	92,16**				

* Becslés AKI PAIR és Statisztikai Osztály adatai alapján.

** Egyéb gyümölcs nélkül.

Forrás: KSH

Frissgyümölcs-külkereskedelem

	Friss gyümölcs dinnye nélkül*					
	Termelés	Behozatal		Kivitel		Egyenleg
	1000 t	1000 t	aránya az összes termelésben %	1000 t	aránya az összes termelésben %	1000 t
2005	731,85	243,61	33,29	84,11	11,49	-159,50
2006	863,33	229,46	26,58	113,99	13,20	-115,47
2007	359,66	312,82	86,98	79,93	22,22	-232,89
2008	840,45	270,60	32,20	138,52	16,48	-132,08
2009	835,00*	213,60	25,58	143,55	17,19	-70,05

* Délgyümölcsökkel együtt.

** Becsült adat (AKI PÁIR).

Forrás: KSH

A vizsgálatba vont gyümölcsfajok 2009. évi termelői árváltozása a Budapesti Nagybani Piacon

Faj	Fajta/típus	Kiszerezés	Termelői ár 2009	Termelői ár változása 2008 = 100	Árösszehasonlítás időszaka	Mennyiségi részarány az összes gyümölcs- termelésen belül 2008-ban, %
Alma	minden fajta, kivétel Jonathan, Idared, Golden		102,4	84,43	júliustól, az idei termék piacra lépésétől	19,03
	Jonathan	kg	80,6	93,85	szeptembertől, az idei termék piacra lépésétől	37,09
	Idared		83,6	89,08	szeptembertől, az idei termék piacra lépésétől	2,92
Körte	Golden		96,3	87,45	szeptembertől, az idei termék piacra lépésétől	8,00
	minden fajta, Vilmos nélkül	kg	248,2	94,53	júliustól, az idei termék piacra lépésétől	2,62
Vilmos	274,8		102,60	augusztustól, az idei termék piacra lépésétől		
Bogyósok						
Szamóca	-		1019,0	100,19	15-29. hét	0,80
Piros ribiszke	-		622,0	110,77	23-37. hét	0,48
Fekete ribiszke		kg	576,6	118,95	24-29. hét	0,77
Málna	-		984,3	100,78	23-39. hét	0,75
Szedér			629,2	83,12	25-36. hét	0,53
Köszméte	-		427,7	96,45	23-33. hét	0,20
Meggy	-	kg	217,0	95,63	22-32. hét	8,11
Cseresznye	-	kg	442,6	103,07	19-28. hét	0,92
Kajszibarack	-	kg	361,6	89,86	23-31. hét	3,18
Őszibarack	hagyományos fajták		179,8	75,73	24-39. hét	5,65
	nektarin		175,5	78,05	26-40. hét	
Szilva	házi szilva	kg	128,1	88,98	július-november	6,66
	japán szilva	kg	201,2	97,46	augusztus-november	
	Ringló	kg	134,2	92,61	július-augusztus	
Összesen				90,88*		97,71

* 2009. évi árindex (2008. évi súlyarányokkal).

Forrás: AKI PAIR, KSH

Magyarország borimportja

Kiszereles	Borfajta	Bor-kategória	Import értéke			Import mennyisége		
			2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
			milliárd Ft	milliárd Ft		ezer hl	ezer hl	
Palackos	Asztali	Fehér	0,49	0,21	42,01	12,80	5,78	45,12
		Vörös	0,65	0,64	98,75	23,14	18,17	78,54
		Összesen	1,14	0,85	74,33	35,94	23,95	66,63
	Minőségi	Fehér	0,29	0,14	46,23	6,00	2,42	40,33
		Vörös	0,53	0,35	66,11	17,77	8,83	49,71
		Összesen	0,82	0,49	58,53	23,77	11,25	47,34
Asztali és minőségi összesen			1,96	1,34	68,37	49,82	29,91	60,05
Lédig	Asztali	Fehér	0,80	0,03	3,89	77,10	2,09	2,72
		Vörös	0,36	0,48	132,47	32,81	48,53	147,91
		Összesen	1,16	0,51	43,97	109,91	50,62	46,06
	Minőségi	Fehér	-	-	-	-	-	-
		Vörös	0,12	0,14	119,20	11,32	16,30	143,97
		Összesen	0,12	0,14	119,20	11,32	16,30	143,97
Asztali és minőségi összesen			1,28	0,65	50,75	121,23	66,92	55,21
Palackos és lédig kiszereles összesen			3,24	1,99	61,42	171,05	96,83	56,61

Forrás: KSH

A belföldön termelt borok feldolgozó értékesítési ára

Termék		2009		
		Ft/hl	2007 = 100	2008 = 100
Fehér	Asztali	12 411	101,80	97,27
	Táj	20 185	123,72	113,62
Összes fehér		15 045	107,83	102,12
Vörös és rozé	Asztali	15 384	100,01	95,89
	Táj	20 317	103,27	101,49
Összes vörös és rozé		17 725	99,77	98,49
Asztali bor összesen		13 469	102,26	96,85
Tájbor összesen		20 250	114,10	107,91
Asztali és tájbor összesen		16 144	105,25	100,86
<i>Asztali és tájbor összesen</i>		-	<i>106,98*</i>	<i>101,99*</i>

* Fisher index.

Forrás: AKI PÁIR

Magyarország borexportja

Kiszerezés	Borfajta	Bor- kategória	Export értéke			Export mennyisége		
			2008	2009	2008 = 100	2008	2009	2008 = 100
			milliárd Ft	milliárd Ft		ezer hl	ezer hl	
Palackos	Asztali	Fehér	4,30	2,12	49,38	133,15	73,55	55,24
		Vörös	1,05	1,06	100,71	37,95	49,35	130,02
		Összesen	5,35	3,18	59,46	171,10	122,90	71,83
	Minőségi	Fehér	3,49	4,44	126,81	43,78	48,02	109,69
		Vörös	1,31	1,66	130,58	35,95	40,21	111,86
		Összesen	4,80	6,10	127,18	133,00	146,72	110,32
Asztali és minőségi összesen			10,15	9,28	91,48	304,10	269,62	88,66
Lédíig	Asztali	Fehér	3,34	4,86	145,57	232,80	328,36	141,05
		Vörös	0,79	0,85	108,07	41,132	43,77	106,41
		Összesen	4,13	5,71	138,26	273,93	372,13	135,85
	Minőségi	Fehér	0,32	0,28	88,31	26,10	23,83	91,27
		Vörös	0,06	0,10	157,14	4,30	8,57	199,41
		Összesen	0,38	0,38	99,53	30,40	32,40	106,58
Asztali és minőségi összesen			4,51	6,09	135,03	304,33	404,53	132,92
Palackos és lédíig kiszerezés összesen			14,66	15,37	104,84	608,43	674,15	110,80

Forrás: KSH

A főbb élelmiszerek fogyasztói ára

Termék	2009		
	Ft/kg	2007 = 100	2008 = 100
Finomliszt	123,00	107,59	91,59
Napraforgó étolaj*	420,00	137,60	80,06
Darabolt sertéshús**	738,49	118,79	106,84
Friss csirkehús**	643,29	109,26	102,75
Friss pulykahús**	862,64	109,03	101,75
Tejtermékek**	287,79	117,52	105,24

* Ft/l.

** Fisher index.

Forrás: AKI PÁIR, KSH

